

Riksdagens protokoll

2001/02:43

Fredagen den 7 december

Kl. 09.00 – 16.51

Protokoll
2001/02:43

1 § Sista dag för överlämnande av propositioner

Talmannen föreslog i enlighet med 3 kap. 3 § riksdagsordningen att propositioner som regeringen avsåg skulle behandlas under innevarande riksmöte och för vilka särskild tidpunkt inte var föreskriven skulle avlämnas senast *torsdagen den 21 mars 2002*.

Kammaren biföll detta förslag.

2 § Hänvisning av ärende till utskott och beslut om förlängd motionstid

Föredrogs och hänvisades
Skrivelse
2001/02:77 till skatteutskottet

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående skrivelse skulle förlängas till *fredagen den 18 januari 2002*.

3 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Utrikesutskottets betänkande 2001/02:UU1
Sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2001/02:UFöU1
Miljö- och jordbruksutskottets betänkanden 2001/02:MJU1 och MJU2

4 § Beslut om utskottsberäkningen som slutdebatterats den 6 december

SoU1 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Punkt 9 (Översyn av tandvårdsförsäkringen)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 3 (c)

4. res. 4 (fp)

Förberedande votering 1:

Kammaren biträdde res. 3 genom uppresning.

Förberedande votering 2:

66 för res. 1

14 för res. 3

211 avstod

58 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

160 för utskottet

70 för res. 1

61 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 35 v, 13 mp

För res. 1: 68 m, 2 -

Avstod: 36 kd, 13 c, 12 fp

Frånvarande: 19 s, 13 m, 8 v, 6 kd, 5 c, 4 fp, 3 mp

Punkt 13 (Förbud mot amalgam)

1. utskottet

2. res. 15 (mp)

Votering:

189 för utskottet

14 för res. 15

88 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 67 m, 9 fp, 1 -

För res. 15: 13 mp, 1 -

Avstod: 1 m, 35 v, 36 kd, 13 c, 3 fp

Frånvarande: 19 s, 13 m, 8 v, 6 kd, 5 c, 4 fp, 3 mp

Punkt 15 (Amalgams effekter på hälsan)

1. utskottet

2. res. 16 (kd)

Votering:
238 för utskottet
39 för res. 16
12 avstod
60 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 112 s, 67 m, 35 v, 12 c, 11 fp, 1 -
För res. 16: 36 kd, 1 c, 1 fp, 1 -
Avstod: 12 mp
Frånvarande: 19 s, 14 m, 8 v, 6 kd, 5 c, 4 fp, 4 mp

Punkt 20 (Högekostnadsskydd)

1. utskottet
2. res. 22 (kd, c)
Votering:
241 för utskottet
49 för res. 22
1 avstod
58 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 112 s, 68 m, 35 v, 12 fp, 13 mp, 1 -
För res. 22: 35 kd, 13 c, 1 -
Avstod: 1 kd
Frånvarande: 19 s, 13 m, 8 v, 6 kd, 5 c, 4 fp, 3 mp

Punkt 22 (Klass- och könsmissiga hälsoskillnader)

1. utskottet
2. res. 26 (v)
Votering:
254 för utskottet
37 för res. 26
58 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 112 s, 68 m, 36 kd, 12 c, 12 fp, 13 mp, 1 -
För res. 26: 35 v, 1 c, 1 -
Frånvarande: 19 s, 13 m, 8 v, 6 kd, 5 c, 4 fp, 3 mp

Punkt 28 (Fastställelse av könstillhörighet)

1. utskottet
2. res. 37 (v, mp)
Votering:
235 för utskottet
51 för res. 37
4 avstod
59 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 110 s, 67 m, 36 kd, 10 c, 10 fp, 2 -
För res. 37: 35 v, 2 c, 1 fp, 13 mp
Avstod: 2 s, 1 c, 1 fp
Frånvarande: 19 s, 14 m, 8 v, 6 kd, 5 c, 4 fp, 3 mp

Punkt 40 (Psykiskt funktionshindrade)

1. utskottet
2. res. 42 (kd)
Votering:
172 för utskottet
37 för res. 42
82 avstod
58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 112 s, 1 m, 35 v, 11 fp, 13 mp
För res. 42: 36 kd, 1 -
Avstod: 67 m, 13 c, 1 fp, 1 -
Frånvarande: 19 s, 13 m, 8 v, 6 kd, 5 c, 4 fp, 3 mp

Punkt 51 (Apoteksmonopolet)

1. utskottet
2. res. 53 (m, kd, c, fp)
Votering:
158 för utskottet
129 för res. 53
1 avstod
61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 112 s, 34 v, 1 c, 11 mp
För res. 53: 68 m, 36 kd, 12 c, 11 fp, 2 -
Avstod: 1 mp
Frånvarande: 19 s, 13 m, 9 v, 6 kd, 5 c, 5 fp, 4 mp

Helena Hillar Rosenqvist (mp) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Harald Nordlund (fp) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU4 Schengenintyg

Punkt 1 (Avslag på propositionen)

1. utskottet
2. res. 1 (m)

Votering:
219 för utskottet
70 för res. 1
1 avstod
59 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 110 s, 35 v, 36 kd, 13 c, 12 fp, 13 mp
För res. 1: 68 m, 2 -
Avstod: 1 s
Frånvarande: 20 s, 13 m, 8 v, 6 kd, 5 c, 4 fp, 3 mp

Prot. 2001/02:43
7 december

Punkt 8 (Gemensamma bestämmelser för Norden)

1. utskottet
2. res. 4 (m, kd, c, fp)

Votering:
159 för utskottet
131 för res. 4
1 avstod
58 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 112 s, 35 v, 12 mp
För res. 4: 68 m, 36 kd, 13 c, 12 fp, 2 -
Avstod: 1 mp
Frånvarande: 19 s, 13 m, 8 v, 6 kd, 5 c, 4 fp, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

5 § Utbildning och universitetsforskning, högskolan samt likabehandling av studenter i högskolan

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2001/02:UbU1
Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning (prop. 2001/02:1 delvis),
utbildningsutskottets betänkande 2001/02:UbU4
Högskolan (förs. 2000/01:RR10, prop. 2001/02:2 delvis, prop. 2001/02:15 och prop. 2001/02:19) samt
utbildningsutskottets betänkande 2001/02:UbU5
Likabehandling av studenter i högskolan (prop. 2001/02:27).

*Utbildning och
universitetsforskning,
högskolan samt
likabehandling av
studenter i högskolan*

*Utbildning och universitetsforskning (förslag 19-86), högskolan samt
likabehandling av studenter i högskolan*

Anf. 1 PER BILL (m):

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till reservation 1 under punkt 1 i utbildningsutskottets betänkande nr 4 som heter *Högskolan*.

Senare i debatten kommer några av mina partivänner att yrka bifall till ytterligare ett par reservationer. Men för tids vinnande är vi minimalistiska den här gången. Det är också för att göra det möjligt för riksdagsledamöterna att hinna hem innan det blir kväll och natt.

Fru talman! När Thomas Östros för snart fyra år sedan tog över på utbildningsposten var det många som hade höga förväntningar, och i början gick det bra. Visserligen blev det inga stora uppgångar i anslagen och visserligen fortsatte urholkningen på många ställen, men det syntes åtminstone som om takten i neddragningarna var lite mindre.

I dag är läget ett annat. Thomas Östros fagra tal om Sverige som forsknings- och kunskapsnation klingar allt falskare i kontrast med verkligheten – en verklighet som snarare kan liknas vid en strid på fattighuset.

Alltfler är de som tappat hoppet om en snar förbättring, om riktiga strategiska satsningar för att Sverige verkligen ska bli ett rikt land igen.

I takt med att universitet och högskolor alltmer ljudligt ropar på mer resurser och mindre statlig styrning har utbildningsministern tonat ned det fagra talet om sin egen politik för att i stället ägna allt större utrymme åt att fabricera historier om vad de stygga borgarna tänker göra när de ska ta över regeringsmakten.

Jag förstår Thomas Östros när han vill applådera sin egen högskoleproposition, speciellt som inte särskilt många andra i Sverige har gjort det. Däremot tycker jag att det är trist och oroande att han nästan helt avstår från att beröra de stora utmaningar som universitet och högskolor står inför. Var finns analysen, Thomas Östros? Var finns strategin för framtiden? Var finns resonemangen om utbildningens globalisering? Är det verkligen så illa att universitet och högskolor i socialdemokraternas vision endast är redskap för och producenter av en utbildningspolitik som ska bli central för fördelningspolitiken i kunskapssamhället, för att använda Thomas Östros egna ord?

Fru talman! Jag tycker inte att man kan se propositionen som någonting annat än en besvikelse. Allt tal om kraftfulla satsningar har försvunnit. Det jag är riktigt oroad för är egentligen vad som inte står i propositionen. Jag är också oroad för att det bara är småsummor som ska förbättra läget.

Låt mig ta upp fyra exempel på sådant som borde ha funnits med i en högskoleproposition som verkligen syftar till att ta tag i problemen. Det första är ett nytt antagningssystem, ett rättssäkert, decentraliserat antagningssystem till högre utbildning. Dagens antagningssystem skapar problem både på högskolan och på gymnasieskolan. På gymnasieskolan väljer ett stort antal elever i dag att prioritera bra betyg framför gedigen kunskap. Man väljer bort svåra ämnen som man skulle behöva till förmån för enkla ämnen där man inte behöver räplugga för att få toppbetyg. Inom högskolan yttrar sig problemen genom att fyra av fem studenter tvingas ta en omväg eller inte alls kommer in på sin drömutbildning.

Fru talman! Jag är övertygad om att motivationen och glädjen hos studenterna är betydligt större om man kommer in på sin drömutbildning vid det universitet eller den högskola som man vill studera på. Dagens system leder till sämre motiverade studenter och därmed till lägre kvalitet i utbildningen. Vi moderater vill införa ett decentraliserat, rättssäkert antagningssystem. Vi vill göra det möjligt för fler och fler att komma in

på sitt förstahandsval genom att låta populära, högkvalitativa utbildningar växa och genom att ta in fler studenter. Vi vill värna studenterna. Vi vill värna självständiga, starka universitet och högskolor, inte centralistiska system.

Det andra som jag saknar i propositionen är en ordentlig diskussion om urholkningen av grundutbildningsanslagen. Alltfler studenter har fått plats vid våra universitet och högskolor. Samtidigt har anslagen släpat efter. Jag brukar i debatten säga att de släpar efter med 15–20 %. Jag har haft fel, fru talman. Enligt Sveriges universitetslärarförbund SULF har kostnaderna för merparten av grundutbildningen i högskolan ökat med 26 % mer än de bidrag som man har erhållit från statsmakten räknat från budgetåret 1994/95 – 26 %!

Under den kommande treårsperioden vill vi moderater börja återuppbyggnaden av grundutbildningsanslagen. Vi har som en första punkt i detta återuppbyggande avsatt 1,1 miljarder kronor mer än regeringen i vår budget för att bygga upp grundutbildningsanslagen. Vi ser denna satsning på våra universitet och högskolor som en investering för ökad kvalitet och för bättre utbildade studenter. Få saker, fru talman, är mer gynnsamma för landets företag och arbetsplatser än att få tillgång till välutbildade medarbetare.

Det tredje som jag skulle vilja se i den här propositionen är en ordentlig diskussion om bristen på forskningsanslag. Det är ingen tvekan när jag är ute på universitet och högskolor om att det i dag råder stor brist på forskningsmedel. Vetenskapsrådet tilldelas för lite pengar. De s.k. fakultetsanslagen har stått stilla och urholkats de senaste åren. Tidigare har man till viss del kunnat parera detta genom att börsen har gått bra och att våra forskningsstiftelser har kunnat fylla i de gropar i forskningsbudgeten som herrar Tham och Östros har grävt.

Preliminära beräkningar som jag har gjort visar att det finns en stor risk att den svenska forskningen kommer att få ungefär 1 miljard kronor mindre att röra sig med varje år de kommande åren. Det skrämmer mig, fru talman. Under de kommande åren vill vi moderater successivt öka forskningsanslagen med drygt 3,3 miljarder kronor. Vårt syfte är att stärka den fria forskningen och finansieringen av doktorander och att göra insatser för att Sverige ska bli ett framgångsrikt land på vitala områden som bioteknik, materialvetenskap, IT och medicin.

Fru talman! Det fjärde som jag hade velat se en ordentlig diskussion om i propositionen är kvaliteten. Trots att vi har många duktiga forskare och lärare som arbetar oerhört hårt ute på våra universitet och högskolor får vi alltfler signaler om försämrad kvalitet i grundutbildningen. Egentligen behöver man ju inte vara Einsteins lillebror för att räkna ut det här. Vi har en urholkning av grundutbildningsanslagen på 26 % kombinerat med en stor brist i forskningsmedel och dessutom det faktum att fyra av fem studenter inte har kommit in direkt på sin favoritutbildning. Det är inte så svårt att lägga ihop de här tre faktorerna och se att de förr eller senare leder till sämre kvalitet.

Fru talman! De anställda på landets universitet och högskolor jobbar i dag alltmer övertid – ofta obetald – för att studenterna ska få en högkvalitativ utbildning. Gränsen för denna godhet är dock snart nådd om jag tolkar signalerna från universitet och högskolor rätt. Yrkesstolthet och filantropisk verksamhet kan aldrig i längden täcka över de brister som

*Utbildning och
universitetsforskning,
högskolan samt
likabehandling av
studenter i högskolan*

urholkningen av anslagen har inneburit. Risken för utbrändhet och hopplöshet närmar sig nu för alltfler.

Våra universitet och högskolor behöver i dag kraftigt ökade anslag på både utbildnings- och forskningssidan. Om man lägger ihop alla de moderata satsningarna kan man, lite beroende på hur man räknar, komma upp i både sju, åtta och nio miljarder kronor mer under den kommande treårsperioden. De här miljarderna ser vi bara som ett första steg i en återuppbyggnad av det som är absolut mest väsentligt när vi är på väg in i kunskapssamhället, nämligen ordentliga investeringar i högre utbildning och forskning.

Om Sverige vill tillhöra de länder som lockar till sig kreativa människor från hela världen är det oerhört viktigt att se till att få fart på den högre utbildningen och forskningen. Få satsningar är viktigare om vi successivt vill klättra på listan över världen rikaste länder.

Fru talman! Jag vill använda några av mina sista minuter till att diskutera en spännande debatt. Det är en spännande debatt som har pågått några år men som i år, tror jag, första gången dök upp i februari. Under rubriken "Det är dags för universitetsavgifter" skrev den socialdemokratiska universitetsdirektören Johnny Andersson i Uppsala: Det är min övertygelse att vi inom ett fåtal år måste bestämma oss för att vidga finansieringsbasen för högskoleutbildning utöver de nu helt dominerande statliga anslagen.

Min första reaktion, fru talman, var inte att springa ut på gator och torg och hävda att socialdemokraterna vill införa terminsavgifter. Jag känner Johnny Andersson som en klok och duktig man, och jag såg det som en tänkvärd diskussion.

Några dagar senare svarade Thomas Östros i samma tidning sin parti-broder, och han använder dessutom sin egen idol Tony Blair, men den här gången som ett skräckexempel på vad som händer när man inför universitetsavgifter. Universiteten får inte både behålla de statliga medel som de tidigare har fått och dessutom lägga på universitetsavgifter som grädde på moset.

Jag såg också detta som en väldigt spännande debatt mellan två socialdemokrater. Dessutom använder den ene en tredje socialdemokrat som ett skräckexempel.

Sedan gick det några månader. Det blev sommar, och det blev höst, och sedan dyker diskussionen upp igen. Den här gången är det lundaforskaren Ann-Marie Pålsson, den Ann-Marie Pålsson som troligtvis också blir riksdagsledamot för Moderaterna men som också är forskare vid Lunds universitet. Även hon, likt Johnny Andersson, diskuterar fördelarna med avgifter på universiteten.

Knappt hade dock trycksvärtan på den skriften torkat förrän Thomas Östros var ute och hävdade att Moderaterna vill införa terminsavgifter – 20 000 kr. Och det var inte bara Moderaterna. Helt plötsligt var det de borgerliga som vill införa terminsavgifter. En bombmatta av tidningsartiklar runt om i landet ser vi just nu där Ann-Marie Pålsson med stora bokstäver är den i Sverige som först vill införa universitetsavgifter.

Fru talman! Jag har vid flera tillfällen talat om för Thomas Östros att Moderata samlingspartiet inte vill införa terminsavgifter. Jag kan gärna överlämna vår partimotion. Jag kan också se till att vår partiledare ringer och talar om detta för Thomas Östros. Bo Lundgren är nämligen mycket

tydlig när det gäller att vi inte ska införa några terminsavgifter. Dessutom går det faktiskt att lyssna på mig här i dag i kammaren. Som talesman i frågor om högre utbildning och forskning kan jag garantera att det inte pågår något arbete för att införa några terminsavgifter på universitet och högskolor.

Fru talman! Däremot tycker jag att det är utmärkt bra att socialdemokraten Johnny Andersson och moderaten Ann-Marie Pålsson, som båda har en fast förankring i universitetsvärlden, diskuterar dessa frågor, att det får vara ett hett debattklimat och att man får komma in och tycka till. Jag tror inte att dessa två personer ogillar universiteten, avskyr studenterna och bara vill se några rikemansbarn gå på våra universitet. Jag tror faktiskt att de för denna debatt därför att de har en omsorg om våra universitet och högskolor. De ser i de fattighus som det på många ställen är i dag en möjlighet i universitetsavgifterna.

För att vara extra klar: Jag håller inte med Johnny Andersson och Ann-Marie Pålsson. Jag tycker inte att vi ska ha några universitetsavgifter. Och jag är rätt säker på att de mycket snart, på det sätt som har skett i Tony Blairs England, så att säga skulle ätas upp genom minskade statliga bidrag.

Anf. 2 BRITT-MARIE DANESTIG (v):

Fru talman! Alla människors rätt till kunskap och utveckling är utgångspunkten för Vänsterpartiets utbildningspolitik. Universiteten och högskolorna ska utifrån sin vetenskapliga plattform samverka med samhället i övrigt och vara en pådrivande intellektuell kraft i kampen för en fördjupad demokrati, ökad jämlikhet mellan människor av olika social och etnisk bakgrund samt ökad jämställdhet mellan kvinnor och män.

Universiteten ska också vara en resurs för offentlig verksamhet, men också utnyttja sin innovativa kraft för att skapa industriell förnyelse och förbättrad företagsamhet.

Vår tid karakteriseras av ständig förnyelse, och kunskap håller på att bli en färskvara. Universiteten och högskolorna måste därför anpassa sig till en situation med livslångt lärande där människan kontinuerligt återkommer till universiteten och förnyar sin kompetens.

Programstrukturen måste luckras upp till förmån för ett mer rikhaltigt utbud av enstaka kurser. En kombination av sådana kurser och en mer *open ended*-profil på dagens undervisningsprogram skulle skapa både dynamik och balans och tillmötesgå ett mer varierat studentunderlag. Men när det gäller dessa frågor har lärosätena tyvärr inte kunnat redovisa någon entydigt positiv utveckling.

Den nya informationstekniken har potential att i grunden förändra högskolans utbildningar genom att skapa ännu större förutsättningar för ett studentcentrerat lärande, utveckla metoderna inom distansundervisningen samt lägga grunden för internationalisering av kursutbudet. För att stimulera och stödja en sådan utveckling kommer högskolornas nätburna distansutbildning nu att kunna samordnas i ett nytt svenskt nätuniversitet, och det tycker vi är bra.

Universitetens och högskolornas utbildningsåtaganden har ökat markant under senare år. Bara mellan 1999 och 2000 ökade antalet helårsstudenter med 6 300. Vi har bedömt den expansionen som nödvändig för att säkra vårt lands utveckling och konkurrenskraft och därmed välstånd.

En stor del av ökningen har dock skett under en period då landets ekonomiska läge var pressat, vilket har inneburit att resurstilldelningen per student har minskat. Konsekvenserna har blivit särskilt tydliga när det gäller humaniora. Højningen på prislappen för HSJT-området är ett steg i rätt riktning. Men vi tror att det behövs ytterligare satsningar, inte bara inom humaniora utan inom samtliga områden för att på sikt kunna säkra kvaliteten.

Nu när det är lite drygt ett halvt år kvar till valet är det dags att göra någon typ av bokslut över den gångna mandatperioden och också över samarbetet mellan regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Jag kommer inte att göra det bokslutet offentligt här, men när jag ser tillbaka på de många samarbetspropositionerna inom det utbildningspolitiska området som har lagts fram för riksdagen, tycker jag att införandet av den allmänna förskolan, maxtaxan och rätten för barn till arbetslösa och sysskonlediga att få behålla sin barnomsorgsplats och propositionerna *Den öppna högskolan* och *Likabehandling av studenter i högskolan*, som vi ska behandla här i dag, har den tydligaste ideologiska förankringen. Samtliga innehåller medvetna satsningar för att motverka snedrekrytering och diskriminering.

Det förstnämnda förslaget är ett viktigt steg mot att införliva förskolan i den generella välfärden och att ge ökad tyngd åt förskolans viktiga pedagogiska uppgift. De andra förslagen som vi ska debattera här i dag innehåller ett batteri med förslag till åtgärder för att öka, utjämna och vidga rekryteringen av studenter till grupper som normalt inte ser högskolan som något utbildningsalternativ.

Vänsterpartiets ambition har varit, och är, att vara delaktigt i att skapa ett samhälle där alla människor oavsett bakgrund och livssituation erbjuds samma möjligheter och rätt till utbildning och där traditionella könsbarriärer när det gäller studieval överbryggs.

Trots att det har gjorts mycket för att förbättra situationen består faktiskt den sociala och etniska snedrekryteringen till högre studier, även om en viss utjämning har skett under de senare årens kraftiga utbyggnad av den högre utbildningen. De mindre och nya högskolorna har haft en betydligt bredare social sammansättning än de gamla universitetet. En del av de skillnaderna kan säkert förklaras med olikheter i utbildningsutbudet. Till läkarutbildningen och andra prestigefyllda långa utbildningar kommer nämligen fortfarande nästan 60 % av studenterna från högre tjänstemannahem.

Men för Vänstern är förslaget om breddad rekrytering inte enbart att betrakta som en rättvisereform utan det är också en betydelsefull reform för att få till stånd den mångfald och bredd i sammansättningen av studenter och lärare som utgör ett viktigt kvalitetskriterium för såväl utbildning som vetenskap och konstnärlig verksamhet.

I det här sammanhanget vill jag nämna att vi tycker att det är glädjande att kvinnorna nu så markant har ökat sin andel.

I propositionen *Den öppna högskolan* föreslås en mängd åtgärder för att bredda rekryteringen och öppna fler vägar till högskolan. Jag vill här nämna några.

Universitetens och högskolornas ansvar tydliggörs i högskolelagen. Krav ställs på högskolorna att upprätta lokala handlingsplaner med mätbara och tydliga mål. 40 miljoner avsätts för att stimulera till spännande

nyttänkande när det gäller rekryteringsinsatser under ett initialskede. Basårutbildningen breddas till att omfatta även andra områden än naturvetenskap och teknik. Avståndet mellan gymnasieskolan och högskolan överbryggs genom möjligheten för högskolorna att anordna högskoleintroducerande s.k. collegeutbildningar.

Det är viktigt att högskolorna nu agerar på ett positivt sätt för att bryta traditionella och kulturella attityder och att de är aktiva i att skapa kontakter med studerandegrupper som normalt inte ser högskolan som en möjlighet. Det gäller också att hitta lämpliga former för att informera såväl elever i gymnasieskolan som föräldrar om vad en akademisk utbildning i Sverige kan innebära. Självklart måste vi bli mycket öppnare och generösare i våra attityder till invandrare. Det gäller faktiskt inte minst arbetslivet och arbetsgivarna. Genom de förslag som nu presenteras underlättar vi för invandrade akademiker att komplettera sin utbildning och också att läsa svenska i högskolemiljö.

För att inte skapa onödiga återvändsgränder och hinder föreslås att kravet på grundläggande behörighet ska anses vara uppfyllt av en sökande som genom svensk eller utländsk utbildning, genom praktisk erfarenhet eller utifrån annat skäl bedöms ha förutsättningar att klara av utbildningen.

Universiteten och högskolorna blir nu skyldiga att pröva om en sökande som saknar formell behörighet i realiteten har de kunskaper som krävs. Det tycker vi är en utmärkt bra reform. Men det innebär inte – det vill jag slå fast – att kraven får sänkas. Vi är inte villiga att devalvera högskolebegreppet, som ju Kristdemokraterna vill göra, genom att slopa behörighetsreglerna vad gäller kortare högskoleutbildningar. Vi menar att de studerande behöver ha nått en viss kunskapsnivå när de påbörjar studierna. Den grundläggande behörigheten behövs, och den överensstämmer i stort sett med arbetslivets krav på generella kunskaper hos dem som man vill anställa.

I samband med detta vill jag uttrycka min stora tillfredsställelse över att vi nu får en yrkeshögskoleexamen för kortare utbildningar på 40–60 poäng. Från mitt hemlän vet jag att det finns ett stort behov av sådana utbildningar, särskilt inom vårdområdet. De här nya högskoleutbildningarna inom andra områden än de som YTH har kunnat tillgodose ger gymnasieelever från de mer yrkesorienterade programmen äntligen en naturlig väg in i högskolan.

Den politiska ambitionen att ca 50 % av en årskull ska beredas plats inom den högre utbildningen innan man fyllt 25 år i kombination med önskan om en bredare social och etnisk bas för rekrytering ställer stora krav på pedagogisk förnyelse och studievägledning. Lärarnas pedagogiska, didaktiska och metodiska kunskaper är av avgörande betydelse. Medräknat de satsningar som görs i Lund, Linköping och Trollhättan/Uddevalla avsätts nu faktiskt hela 18 miljoner till kompetensutveckling av olika slag.

Helt nyligen kom undersökningen STUDS 2000. Av den, och även av erfarenhet, vet vi att studenterna redan nu är en väldigt heterogent sammansatt grupp. Det gäller t.o.m. studenter på samma utbildning. De har varierande erfarenheter och bakgrund, och de använder systemet på olika sätt för att nå sina studiemål.

Jag kan göra ett försök till sammanfattning av studenternas kritik i två punkter enligt STUDS 2000. Man säger ungefär så här:

För det första lever lärarna inte upp till vad de själva lär ut om att vara kreativ, kritiskt tänkande och beredd till omprövning. Högskolevärlden ger ibland dubbla budskap: Kritisera gärna, men inte för mycket! Tänk själv, men gör det inom ramarna!

För det andra tar lärarna inte tillräcklig hänsyn till studenterna och deras situation. Man engagerar sig inte i undervisningen, och man slarvar med information och service.

Den stora variationen i studenternas vardagssituation gör, tror jag, att man i framtiden måste ta betydligt större hänsyn till den enskildes situation i undervisningen, i planeringen och i fråga om de system och regler som sätter ramarna för verksamheten. Det krävs faktiskt också att man omprövar enhetligheten och att ökad hänsyn tas till individen och till hans eller hennes specifika situation. Det menar jag kommer att göra systemet rättvisare i en vidare mening.

Det är viktigt att forskningspolitiken utformas med respekt för det fria sökandet efter kunskap, de inomvetenskapliga bedömningarna och samhällets behov och prioriteringar. Självklart ska regering och riksdag kunna ta initiativ till att vissa forskningsområden prioriteras. Däremot ska statsmakterna inte formulera de konkreta forskningsfrågorna. Uppdrag till forskare från regeringens sida får inte vara så specifika till sin karaktär som de varit i kommissioner, t.ex. Säkerhetstjänstkommissionen, och i program som det om Sveriges förhållande till nazismen. Den typen av uppdrag kan äventyra forskningens legitimitet och undergräva förtroendet för forskarsamhället.

Vi menar att det är dags att grundligt tänka igenom gränsdragningen mellan vetenskap och politik och föreslår därför att Vetenskapsrådets ämnesråd får i uppdrag att diskutera gränsdragningen och att fastställa riktlinjer för dem.

Därmed yrkar jag bifall till Vänsterpartiets reservation nr 9 under punkterna 64 och 65.

Att kvalitetssäkringen av verksamheten är viktig på alla nivåer inom högskolan tror jag att alla partier är överens om. Men vad vi inte är överens om är hur det ska göras så att det blir på ett effektivt sätt. Vi menar att det inom forskningen traditionellt finns ett väl fungerande bedömnings- och utvärderingssystem.

Ett grundläggande kvalitetskriterium är att vetenskapliga resultat publiceras och att publiceringen föregås av en kritisk s.k. *peer review*-process ofta utförd av internationella experter inom ämnesområdet. De flesta forskare finansierar ju också sin verksamhet genom externa anslag som ofta beviljas i hård nationell, europeisk eller internationell konkurrens efter noggrann sakkunnighetsgranskning.

Det akademiska tjänstetillsättningssystemet omfattar dessutom ofta en noggrann kvalitetsgranskning när det gäller forskningsmeriter. Men när det gäller att mäta den övergripande kvaliteten inom universiteten är det mera problematiskt, inte minst inom grundutbildningen.

Fakulteterna och institutionerna måste hantera studenternas kursutvärderingar på ett bättre och mer systematiskt sätt än hittills. Inte minst med tanke på den breddade rekryteringen är det viktigt att universiteten och högskolorna engagerar sig i det utvärderingsarbete som Högskole-

verket initierat och där man särskilt tar fasta på sådana aspekter som social och etnisk snedrekrytering, jämställdhet och studentinflytande.

Vidare förutsätter vi att studentkårerna i framtiden i högre grad använder sig av sin rätt att i anslutning till årsredovisningen lämna en redogörelse för sin syn på lärosätets utveckling och resultat.

Därmed, fru talman, yrkar jag bifall även till utbildningsutskottets förslag i betänkandena 4 och 5. Vi står också bakom de delar som inte berörs av vår reservation när det gäller utbildningsutskottets betänkande 1.

*Utbildning och
universitetsforskning,
högskolan samt
likabehandling av
studenter i högskolan*

Anf. 3 PER BILL (m) replik:

Fru talman! Vi har inte så gott om tid i dag. Många väntar på att få komma hem. Därför kommer jag att ha få och korta repliker.

Vi är alla överens om att det behövs en bredare rekrytering till universitet och högskolor. Men är det inte också en viktig faktor att se till att det för den undersköterska som vidareutbildar sig till sjuksköterska eller för den gymnasiingenjör som vidareutbildar sig till civilingenjör faktiskt lönar sig att göra en så stor investering och dra på sig sådana lån? Det gäller alltså att vi faktiskt ser till att skattesystemet och lönerna är sådana att det rent ekonomiskt lönar sig att skaffa sig en högre utbildning.

Anf. 4 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Fru talman! Vi – regering, riksdag och stat – bidrar, menar jag, genom att ha skapat ett internationellt sett mycket generöst studiestödssystem.

Där ger vi människor möjligheter att hela tiden förkovra sig, utveckla sig och komplettera sina utbildningar.

När det gäller lönefrågan vet vi att det för de flesta även ekonomiskt är lönsamt att utbilda sig. För alla är det inte den huvudsakliga drivkraften, utan det är att få mer spännande och intressanta arbetsuppgifter. Det har också ett egenvärde att utveckla sig och sina kunskaper. Det tror jag gäller speciellt för många ungdomar. Jag tror inte att de är riktigt fullt så materialistiska som Per Bill tycks tro.

Anf. 5 YVONNE ANDERSSON (kd):

Fru talman! Högskolan är en mycket omfattande och komplex verksamhet. Den statliga högskolan omfattar 13 universitet och 23 högskolor. Det finns ungefär 350 000 studenter och 50 000 anställda. Den ekonomiska omslutningen är över 40 miljarder kronor, en icke oväsentlig del av statens budget. Det finns en rad invändningar att anföra mot regeringens utbildningspolitik, men i detta anförande avser jag att begränsa mig till tre frågor. Det är balansen mellan olika kunskapsområden, decentralisering av högskolans verksamhet och frågan om att säkra kvaliteten på högre utbildning och forskning.

Först skulle jag yrka bifall till samtliga reservationer som vårt parti står bakom i de båda betänkandena, men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservation 4 under punkt 19 i UbU1 och reservation 2 under punkt 2 i UbU5.

Fru talman! Den högre utbildningen och forskningen har stora förväntningar på sig att påverka ekonomisk tillväxt och sysselsättning. Det finns dock egentligen inget entydigt vetenskapligt underlag som verifie-

rar högskolans möjligheter till detta, vilket vore önskvärt. Däremot kan man verifiera genom historiska analyser att en medvetenhet om de djupare mänskliga frågorna, dvs. humaniora i vid bemärkelse, höjer en kultur och människors välstånd och därmed också bidrar till samhällets utveckling. Det är därför högst väsentligt att inte sätta teknisk-naturvetenskaplig verksamhet mot humanistisk-samhällsvetenskaplig. I stället bör dessa områden få balanseras och samverka med varandra.

Högskolan ska självklart bistå samhället med teknisk kunskap, men tekniken ska vara människan till tjänst. Därför behövs det en kunskapsbas som blir ett slags resonansbotten för de värderingar och det förhållningssätt som vi möter den tekniska utvecklingen med.

Kristdemokraterna tycker att det är bra att regeringen höjer anslagen per capita till humaniora. Men vi ska komma ihåg att det i realiteten inte tillförs några medel till detta område. Det läggs tillbaka ungefär hälften av det som tidigare beskurits området, inte ens hälften. Urholkningen de senaste åren ligger på 20 % enligt flera oberoende källor, och de 7 % som nu tillförs är drygt en tredjedel.

Fru talman! I själva verket har regeringen därmed erkänt sitt misstag, nämligen att svenska ungdomar inte enbart vill ha teknik; de vill också ha humaniora. Regeringen tvingades medge att lärosätena skulle få omfördela platser. Flera hade tomma platser till naturvetenskaplig-teknisk utbildning och samtidigt köer till humanistiska utbildningsvägar. Äntligen insåg vår utbildningsminister att ungdomars livsval inte styrs av lediga platser. Vi kristdemokrater tilltror ungdomar att vara med och skapa sitt samhälle. Vi vill därför att sök bilden till olika lärosäten och deras utbildningsutbud ska få avgöra vilka utbildningsplatser som ska finnas redan från början. Man ska inte behöva gå omvägen genom omfördelning, som nu sker. Detta handlar djupast om respekten för människors rätt att bestämma över sina egna liv.

Kristdemokraterna hoppas att denna läxa skulle öppna regeringens ögon för att centralstyrning aldrig kan ge högskolans verksamhet den kraft som vårt samhälle behöver. Egentligen genomfördes genom 1993 års beslut ett system för en mål- och resultatstyrning som innebär att statsmakterna ska svara för övergripande utbildningspolitiska överväganden. Det enskilda lärosätet ska inom givna ramar svara för verksamheten.

Detta system försöker Östros på olika sätt urholka genom alltför pekpinnar och öronmärkningar. Ett exempel som tveklöst bör nämnas och som rör mitt hemuniversitet, Linköpings universitet, är organisationen av lärarutbildningen, som tvingar ett lärosäte till allt högre administrationskostnader. Regeringens forskarskolor som styr forskarutbildningen är ett annat. Orimliga krav på redovisningar och återrapporteringar är det tredje – nu senast förslaget om rekryteringsrapporter. Denna klåfingrighet kommer inte att fungera. Det vet vi redan från början, och om några år blir det backning igen. I stället bör Östros gå motsatt väg. Öppna upp mer för enskilda lärosäten. Myndighetsförklara våra myndigheter att sköta sina verksamheter. Det skulle alla parter vinna på.

Fru talman! Landet består av runt 9 miljoner invånare med totalt 36 lärosäten som är statliga och tre som inte är det. Att erbjuda hög kvalitet på så kvalificerade områden som högre utbildning och forskning kräver resurser. Varje forskningsinstitution behöver dessutom ha en s.k. kritisk

massa för att visa goda resultat. Långsiktigt kommer inte statens anslag att räcka om vi ska hålla en god internationell standard på den högre utbildningen och ligga i kunskapsfronten inom forskningen.

Därför har Kristdemokraterna föreslagit att lärosätena ska få ta betalt för utbildning till studenter utanför EU-området, ett förslag som den statliga utredningen *Advantage Sweden* har anvisat. Liksom andra nationer som Storbritannien, USA, Australien m.fl. anser vi att detta skulle bidra till att höja kvaliteten. Genom att följa förslaget om att sälja utbildning till studenter från icke EU-anslutna länder kan lärosätena få in resurser för att stärka kvaliteten men också få inflöde från andra kulturer i ökad utsträckning och ge möjligheter för svenska studenter att delta i internationella nätverk på ett helt annat sätt. Allt detta höjer kvaliteten på våra lärosäten.

Östros säger nej till att ta betalt och tycks inte förstå han därmed förhindrar en kvalitetshöjning i alla dessa delar. De gamla ideologiska doktrinerna får som tur är stryka på foten när det gäller holdingbolag. Då blir det tillåtet att sälja så snart ett företag står bakom, men för de utsatta ungdomar i andra länder som inte har något företag att få sin utbildning genom och att ansluta sig till kommer inte i fråga att få den chansen.

Med anledning av denna fråga är det dags att kräva intellektuell hederlighet av Thomas Östros, som felaktigt placerat mig och Kristdemokraterna i ett fack där vi skulle vilja ta betalt av svenska studenter. Man ska inte göra det lätt för sig genom att beskylla andra för att tycka det de inte tycker. Om Thomas Östros vill diskutera avgiftsfrågan generellt så har han avgiftsförespråkare i det egna partiet att debattera med. Han ska dock icke tilldela mig och Kristdemokraterna åsikter som vi inte framfört.

Samtidigt måste jag få tacka vår minister Thomas Östros för att han har förberett vägen för mig att få inlägg i ett stort antal tidningar som jag annars säkerligen inte skulle ha fått. Läsarna har förstått min ståndpunkt, som för övrigt delas av Universitets- och högskoleförbundet, men många har undrat varför Östros satsar så mycket energi på denna fråga.

Kristdemokraterna värnar om kvaliteten i högskolan; universiteten ska vara universitet i dess djupare mening. Vi kan inte acceptera en utbyggnad av högskolan på bekostnad av kvaliteten. Vi vill att alla i princip ska ha tillträde till högskolan som har möjlighet att tillgodogöra sig utbildningen. Därför säger vi ja till regeringens förslag om collegeutbildning. Dock får varken den eller basåret eller någon annan satsning innebära en gymnasifiering av universiteten. För dem som har svårt att tillgodogöra sig den akademiska högskolan ska en yrkeshögskola erbjudas.

Då vill jag direkt rikta en information till Vänsterpartiets Britt-Marie Danestig, som nyss menade att vi sänker kraven på högskolan. Nej, men vi talar om att vi ska kunna ha en högskola också inom de icke-teoretiska områdena, nämligen inom yrkena. Jag har stor och full respekt för att den kvalifikationsnivå som kan finnas på den praktiska yrkeskunskapen mycket väl ska kunna motsvara en högskola. Det är bara det att det är en annan typ av högskola, och den har ingenting med den akademiska högskolan att göra. Detta är ett alternativ som vi vill erbjuda alla de ungdomar som inte faller inom de 50 % som Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet vill ha in i högskolan. För de ungdomarna presenterar ju

*Utbildning och
universitetsforskning,
högskolan samt
likabehandling av
studenter i högskolan*

inte majoritetspartiet någon som helst lösning. Men det har ingenting att göra med att sänka kvaliteten på högskolan.

Yrkeshögskolan ska vara grundad på i första hand beprövad erfarenhet, och den ska ta vara på människors förmåga att utveckla den praktiska kunskapen. Vi vill att varje människa ska ha en chans att förkovra sig utifrån sina olika begåvningar och intressen.

Att säkra kvaliteten på högskolan innebär att konkreta åtgärder måste vidtas nu. Det gäller lärarförsörjningen, som är krisartad, och det gäller studenternas villkor och grundanslag till fakulteterna. Östros har över huvud taget inte presenterat någon lösning på lärarkrisen. Enligt SULF:s senaste rapporter är det 35 % av lärarna som pensioneras fram till år 2010, samtidigt som studentantalet ökar och näringslivet har brist på doktorerad arbetskraft – en andragradsekvation som kräver tillförlitliga antaganden.

Studenternas villkor presenteras i propositionen *Likabehandling av studenter i högskolan*, men där behandlas inte alla studenter lika. Jag har fortfarande inte fått något godtagbart svar på frågan varför basårsstudenter, collestudenter och studenter vid fristående lärosäten som Handels och Chalmers inte ska ha samma skydd som övriga studenter.

Grundanslaget till fakulteterna är så utarmat att det inte ens räcker till egenanslaget för ett EU-projekt, ännu mindre till någon egen forskning. Detta är skrämmande tecken på centralstyrning. Jag ställer mig helt bakom det som Per Bill uttalade om denna kris med att grundanslagen inte finns på fakulteterna.

Här vill Kristdemokraterna ha ökade medel till fakulteterna och se till att också vi får ökade möjligheter att ta vår del av de EU-anslag som finns till forskning.

Fru talman! Jag har här tagit upp tre områden som innehåller en rad väsentliga problem som måste lösas omgående om Sverige ska vara med på den globala marknaden som framgångsrik kunskapsnation och vara en god resurs för ökad tillväxt och välfärd i samhället. För det första är det behovet av balans mellan naturvetenskap och teknik å ena sidan och humaniora och samhällsvetenskap å andra sidan. För det andra är det behovet av att myndigförklara varje högskolemyndighet enligt 1993 års beslut. För det tredje är det att i förekommande fall prioritera god kvalitet framför stor kvantitet.

När det gäller samtliga dessa frågor finns det goda lösningar. En del presenteras av oss i oppositionen, och de flesta finns i huvudet på våra rektorer och ledare på högskolorna. Men de tas inte till vara.

Det är allvarligt när man som utbildningspolitiker frågar en universitetsrektor varför han eller hon inte agerar till förmån för det som styrelsen och de själva upplever ska vara bäst för verksamheten och får till svar att ”man biter inte den hand som föder”.

Sverige behöver en utbildningsminister som, i stället för att enbart säga nej till goda lösningar på de problem som dagens högskola har, tar vara på de lösningar som finns och som myndighetscheferna själva presenterar. Våra högskolor är fulla av klokt folk som har förstånd nog att styra sin verksamhet och se högskolans roll i tiden.

Anf. 6 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Fru talman! Kristdemokraterna vill skapa en yrkeshögskola. Till den yrkeshögskolan ska man kunna söka sig utan att ha grundläggande högskolebehörighet. Är inte det att devalvera högskolebegreppet och att sänka kvaliteten?

Jag skulle vilja fråga Yvonne Andersson: Vilken typ av utbildningar har Yvonne Andersson tänkt sig att den här yrkeshögskolan ska kunna ge?

Yvonne Andersson har sagt så här i en tidningsartikel: Den här yrkeshögskolan ska vara till för de gymnasieelever som inte orkar fullfölja sin gymnasieutbildning. Med det individualiserar Yvonne Andersson problemen och ser det enbart som ett problem hos den enskilda individen, i stället för att fråga sig vad vi kan göra för att förbättra gymnasieskolan så att flera ungdomar känner sig stimulerade, lämnar gymnasieskolan med goda betyg och också är motiverade för fortsatta studier.

Jag tycker att Yvonne Andersson har ett väldigt omodernt sätt att se på praktik och teori. Sanningen är ju att teorin alltid är förankrad i en praktisk verklighet.

Anf. 7 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag är bekymrad över att Vänsterpartiet, som i många sammanhang vill visa en bild av sig själv som arbetarparti, så till den grad negligerar den kunskap som i huvudsak består av praktisk kunskap men också är knuten till teorin.

Vad vi vill ha, om jag ska försöka vara konkret, är en praktisk kunskap som uppvärderas redan i grundskolan, en gymnasieskola som har yrkesförberedande linjer som gärna avslutas med ett gesällprov i ett ämne, där en högskolebehörighet finns till en yrkeshögskola som dock inte ser lika ut som den som leder direkt till ett universitet av mer akademisk typ.

Det här handlar om att i djupare mening ha respekt för att människor har olika begåvning och läggning. Därför ska vi kunna ha en väg för dem som har mer fallenhet för den praktiska kunskapen. Vi vet att väldigt många i dag lär sig det teoretiska efter att ha jobbat mycket mer praktiskt än vad man har möjlighet att göra på gymnasiet i dag. Men vi har svårt att utveckla den praktiska yrkeskunskapen automatiskt för att man har mycket teori.

Vi vill ge erbjudandet till var och en att få nå den kvalificerade nivån på en kunskap, oavsett om den är praktisk eller teoretisk. Då kanske den allmänna grundläggande högskolebehörighet som finns till universitetet inte är den mest lämpliga till en yrkeshögskola.

Anf. 8 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Fru talman! Vad Yvonne Andersson vill är att få fram en praktiker. Jag vill påminna Yvonne Andersson om att på universitet och högskolor finns mängder av olika yrkesutbildningar i dag.

Idealet är naturligtvis den reflekterande praktikern, som kan hämta inspiration och kunskap från både teorin och praktiken. Det är något vi borde försöka nå, i stället för att trivialisera kunskapen, som Yvonne Andersson vill göra.

Det är tråkigt att höra Yvonne Andersson prata om arbetarungdomar på ett som jag tycker mycket fördomsfullt sätt. Arbetarungdomar är kapabla, precis som alla andra ungdomar. Men det är ett svek att inte fordra någonting av dem och att inte uppmuntra dem till att skaffa sig sådana kunskaper att de kan konkurrera i arbetslivet och göra sin röst hörd som medborgare i en demokrati. Det är kanske det viktigaste. Vi vill inte ha stora grupper av människor som tystnar i det politiska samtalet.

Anf. 9 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Fru talman! Det är en alldeles absurd debatt. Det har med grundläggande värderingar att göra. Det jag är skrämmd över är att Vänsterpartiet visar en sådan attityd till dem som i ett visst skede av sitt liv inte är beredda att gå vidare till högskolan.

Fortfarande tycker jag att det är märkligt att Vänsterpartiet inte erbjuder någon väg för de 20 % som inte har fullständiga avgångsbetyg efter gymnasiet och kanske inte orkar med studier just då. Vart ska de ta vägen? Så lätt är det inte att få arbete direkt efter gymnasiet för ungdomar i dag.

Vi vill ge dem möjlighet till en kvalificerad yrkesutbildning efter de yrkesförberedande linjerna. Det tycker jag inte är märkligt. Tvärtom värderar kristdemokraterna det faktum att det finns människor med olika kunskaper i vårt samhälle mycket högt. Vi tror att det behövs människor som har olika yrken och olika möjligheter att ta sig fram. Alla behöver inte vara akademiker.

Anf. 10 SOFIA JONSSON (c):

Fru talman! Jag tänkte under mina minuter först diskutera resursfördelningen och sedan kommentera delar av propositionen *Den öppna högskolan*.

Centerpartiet vill skapa ett decentraliserat kunskapssamhälle. Det innebär att utbildningen ska nå hela folket. Den ska nå ut i hela landet. Utbildning ska kunna ske under hela livet.

Genom att satsa på högskolor i hela landet och på distansutbildningen kan den sociala och geografiska snedrekryteringen motverkas kraftigt. Utbildningen måste också formars efter studenternas önskemål och inte efter hur systemen var uppbyggda tidigare.

Den kvantitativa utbyggnad man gjort av högskolorna och universiteten har varit väldigt bra. Centerpartiet var också drivande i den reformen. Men man måste följa upp och undersöka vad som krävs nu.

Det som krävs är att vi ökar resurserna till landets högskolor och universitet och att vi ser till att kvaliteten blir bättre, till gagn för blivande och nuvarande studenter.

Tyvärr har trygghetssystemen inte förändrats i takt med att högskolan har byggts ut och nya grupper har kommit in. Studenterna utesluts i princip ur trygghetssystemen eftersom de inte arbetar och t.ex. saknar sjukpenninggrundande inkomst. Otrygga ekonomiska förutsättningar innebär negativa konsekvenser för enskilda studenter, men det hindrar oss också att nå målet om en minskad snedrekrytering och en ökad mångfald i högskolan.

Kvaliteten på högskolan och universiteten är beroende av att det finns tillräckliga resurser för utbildning och forskning. Centerpartiet vill de-

centralisera och stärka den fria forskningen. Vi vill ha en stark grundforskning. Vi vill ge större resurser direkt till forskare och lärosäten, men de ska inte, som regeringen vill, vara villkorade. Dagens forskningsfinansieringssystem bör därför förändras, så att man säkrar den akademiska friheten och forskarnas möjligheter.

De fasta forskningsresurserna är en förutsättning för att man genom att eftersträva hög kvalitet ska kunna konkurrera om de rörliga medlen. Under ett par decennier har fördelningen mellan de två anslagsformerna stadigt förskjutits, till de fasta resursernas nackdel. Det är viktigt att trenden bryts och att de fasta forskningsresurserna ökar. Givetvis gäller detta för samtliga högskolor och de nya universiteten, som måste ges möjlighet att bygga upp konkurrenskraftiga forskningsmiljöer inom något eller några områden.

Att ge större, ej villkorade, resurser direkt till forskare och lärosäten är ett av de viktigaste sätten att öka omfattningen av den forskarstyrda forskningen, och därmed öka den akademiska friheten.

Vi i Centerpartiet har satsat stort på högskolorna och forskningen. Vi har lagt stora resurser på att stärka dessa områden och ge högskolorna runtom i landet möjlighet att skapa bra kvalitet.

Regeringen väljer att gå en annan väg. Man centraliserar i stället resurserna och besluten mer. Vad händer då? Jo, universitetens och högskolornas frihet minskar. Det är väldigt konstigt med tanke på att utbildningsminister Thomas Östros ett antal gånger har sagt att man ska öka resurserna och att friheten ska öka för högskolorna och forskarna. Det finns en stark motsättning här. Frågan är: När kommer vändningen? Det räcker inte med ord, utan det måste visa sig också i siffrorna.

Fru talman! I propositionen *Den öppna högskolan* presenterade regeringen en rad förslag för att bredda rekryteringen till den högre utbildningen, stärka högskolornas roll i ett livslångt lärande och förändra distansutbildningen.

Jag tycker att det var väldigt bra att propositionen kom. Den var välkommen. Tyvärr har man inte nått ända fram. Man ger ingen överblickbar helhetsbild, och man förverkligar inte tanken om den öppna högskolan.

Trots återkommande förslag och påtryckningar från Centerpartiet har ingenting egentligen hänt. Vi har sagt att vi måste ha en helhetssyn när det gäller studenternas sociala situation. En viktig utgångspunkt har varit vårt krav om en studiesocial utredning, som nu äntligen kommer till stånd. Regeringen har till slut, efter alla påtryckningar, tagit studenternas situation på allvar. Eftersom det gick så fort att fatta beslut hoppas jag att utredningen snabbt kommer till stånd och kan börja sitt arbete, så att utvecklingen säkras för studenterna.

Orsakerna till snedrekrytering kan vara många. Till vissa utbildningar råder det en snedrekrytering avseende ålder och kön, till andra avseende social bakgrund. Dessutom bidrar geografisk och etnisk bakgrund och funktionshinder till snedrekryteringen. Men den viktigaste enskilda faktorn för den sociala snedrekryteringen är studiefinansieringssystemet.

Här har Centerpartiet gått fram med ett eget förslag om en 50-50-princip – 50 % bidrag och 50 % lån. Det är ett viktigt steg mot att öppna högskolan för alla.

Ett annat sätt att öppna högskolan kan vara förberedande kurser av olika slag. Vi har under de senaste åren hört att högskolor och lärosäten har sagt att det finns möjlighet att läsa en förberedande kurs eller ett förberedande år, vilket är jättebra.

Regeringen har också i propositionen lagt fram förslag om en s.k. collegeutbildning, vilket är ett bra steg. Men vi bör undersöka vad det egentligen innebär.

Man säger att det ska finnas möjlighet att anordna collegeutbildning, men man ger inga resurser till utvecklingen. Man säger att resurserna ska tas ur befintliga medel. Det är bra, men vad händer då? Jo, då dras andra möjligheter tillbaka. Regeringen gör så här i stället för att verkligen satsa.

Jag tycker också att detaljerna kring collegeutbildningen är väldigt otydliga. Det måste vara oerhört tydligt vilket värde utbildningen har. Det gäller t.ex. frågan om studenterna ska kunna tillgodoräkna sig poäng. Det får inte heller vara så att utbildningen överlappar andra utbildningar. Valideringen måste vara klar och tydlig. Studenterna måste veta vad de får, eftersom de lägger ned både tid och pengar i form av studiemedel.

Fru talman! Ytterligare ett sätt att minska den sociala snedrekryteringen är att förändra antagningsreglerna. Det är viktigt att öppna högskolan för alla, oavsett ålder och kön.

Vi kan tänka oss att man kan få tillgodoräkna sig arbetslivserfarenhet, även om man arbetat i mindre än fem år. Antagning kan ske med lämplighetsprov. Vi kan pröva ett system med viktning av betyg. Det är några sätt.

Därför tycker jag att förslaget om en frikvot är bra. Det förändrar antagningsmöjligheterna och är ett steg mot decentralisering för högskolorna.

Det är också viktigt att man har bra instrument, så att det blir ett rättssäkert antagningssystem som inte ger utrymme för godtycke.

Många invandrare i Sverige har en eftergymnasial utbildning. Man kan i dag få den utbildningen översatt till motsvarande svensk eller internationell standard. Problemet kvarstår för många som har svårigheter att komma in på arbetsmarknaden, dels för att de saknar kontakter, dels för att de saknar praktik. Det måste då finnas möjligheter att få kompletterande utbildningar så att man blir en stark kraft på arbetsmarknaden. Det är ju möjligt med förslaget, men det måste också kunna erbjudas en kvalificerad språkundervisning i svenska och i fackspråk. Det är ett oerhört viktigt steg för att man ska kunna komma in på arbetsmarknaden.

Fru talman! När vi ökar antalet studenter på våra högskolor runtom i landet och när vi öppnar för många nya grupper att komma in, vilket är jättebra, krävs det att studenterna har ett ställe att bo på där de kan känna sig trygga. Men bristen på studentbostäder är enorm på vissa ställen. Där får man hyra i andra, tredje, fjärde, femte hand eller kanske ta en vanlig lägenhet som kostar ett par tusen kronor extra i månaden. Det bidrar också till den sociala snedrekryteringen. Regeringen har tyvärr inte gett något besked om hur man tänker lösa det här problemet eller hur man med det tillfälliga investeringsstöd som finns tänker bygga studentbostäder fram till 2002.

Vi har varit väldigt kritiska till regeringens famlande fram och tillbaka med investeringsbidraget. Det bästa staten kan göra är ju att säga: Titta, här har vi ett långsiktigt investeringsbidrag; vi har en långsiktig idé

om hur vi vill bygga och få till fler studentbostäder! Men detta har man inte gett något besked om. Jag hoppas att vi kan få det här i dag.

Om man ger ett besked kring detta har ju staten också en möjlighet att föra samtal och kräva att man, på de orter där högskolorna finns, får möjligheter till en planering – det gäller också studentbostadsföretagen. Då kan man ju också ställa krav på den sidan.

Fru talman! Det är ett par som har tagit upp lärarbristen tidigare, och den är väldigt stor på landets högskolor. Enligt Högskoleverket har antalet studenter per lärare under 90-talet ökat med 44 %, och studenternas kontakter med lärare har minskat drastiskt. Det finns kurser där studenterna får träffa lärare enbart tre timmar per vecka. Det är synd och skam, eftersom kvaliteten urholkas kraftigt. Den akademiska kvaliteten är ju beroende av vetenskapligt och pedagogiskt skickliga lärare. Utbildningsministern har själv sagt i flera debatter att det här är oerhört viktigt, att han ska ta krafttag och se till att vi får fler lärare på landets högskolor och universitet. Än har vi inte sett några resultat. Vad tänker utbildningsministern göra för att lärartätheten på landets högskolor och universitet ska öka?

Fru talman! Centerpartiet värnar om distansutbildningen. Den spelar en oerhört viktig roll med tanke på det livslånga lärandet, med tanke på möjligheterna för människor att oavsett var de bor och oavsett bakgrund få en vidareutbildning. Centerpartiet satsar 40 miljoner för att stärka det nya institutet, för att stärka distansutbildningen, i en första omgång.

Avslutningsvis vill jag yrka bifall till reservation 2 under punkt 14 i utbildningsutskottets betänkande nr 4, *Högskolan*.

Anf. 11 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Fru talman! Jag har en fråga till Sofia Jonsson.

Även om tanken är absurd undrar jag hur ni, om de borgerliga partierna efter valet skulle få möjlighet att bilda regering, ska klara av att komma överens om en utbildningspolitik som fungerar. Är inte Sofia Jonsson oroad över det? Det gäller möjligheterna att samarbeta med partier som har helt olika utgångspunkter.

Jag tänker på nätuniversitetet och på satsningar på distansutbildningen. Jag tänker över huvud taget på decentraliseringstanken när det gäller de mindre och medelstora nya högskolorna, till skillnad från Moderaternas och Folkpartiets centralism och elitism. Jag tänker på satsningarna när det gäller grundutbildningen, på Moderaternas stora satsningar och på Kristdemokraternas besparingar eller nedskärningar på 600 miljoner – jag skulle vilja säga att det är 660 miljoner därför att man har ett förslag om en inkomst som är totalt orealistisk när det gäller försäljning av utbildningsplatser. Och så är det Centerpartiet som ligger någonstans mittemellan, väldigt nära den nuvarande majoritetens förslag.

Hur ska ni kunna få ihop en fungerande utbildningspolitik?

Anf. 12 SOFIA JONSSON (c) replik:

Fru talman! Det oroar mig inte särskilt mycket, Britt-Marie Danestig. Däremot oroar det mig om vi har kvar den regering och de samarbetspartner som finns i dag.

Tänk bara på vad Britt-Marie Danestig sade i sitt tidigare inlägg! Hon sade att hon ser att vi behöver fler resurser till högskolorna runtom i

landet. Vi behöver stärka studenternas roll. Det går ju inte att bara snacka. Vi från de fyra borgerliga partierna har förslag om ökade resurser till grundutbildningen. Vi vill stärka studenternas roll, och vi vill se över studiemedelssystemet. Det var ju vi tillsammans som agerade för att få fram en studiesocial utredning. Till slut kunde också Vänsterpartiet backa och säga: Ja, men visst, det här har vi också tyckt tidigare. Det var väldigt bra av Vänsterpartiet att man stod på sig i den frågan. Nu kommer vi fram till en punkt då vi kan ge bra förutsättningar för studenterna framöver.

Jag är inte orolig för samarbetet. Däremot är jag oerhört orolig om dagens politik fortsätter även nästa mandatperiod.

Anf. 13 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Fru talman! Jag ska fatta mig kort. Jag är inte ett dugg oroad. Det var närmast en hypotetisk tanke, en hypotetisk fråga. Jag litat på väljarna. Människor är inte dumma; de är kloka.

Anf. 14 SOFIA JONSSON (c) replik:

Fru talman! Det hoppas jag också.

Anf. 15 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Folkpartiet hade för några år sedan en valslogan: Bort med kösamhället! Det uttrycket skulle passa rätt bra. ”Bort med kösamhället” är en uppmaning som många studenter i dag har anledning att rikta till regeringen. Köerna ringlar långa till eftersökta utbildningsplatser medan andra står tomma. Köerna är långa för människor som vill forska men inte får utbildningen finansierad. Köerna växer i väntan på studentbostäder. Telefonköerna till Centrala studiestödsnämnden växer utan att någon svarar på timmar.

Folkpartiets liberala högskolepolitik kan formuleras med uttrycket den fria akademien. Den fria akademien bygger på tre grundsatser – kunskap som egenvärde, frihet och kvalitet. Begreppet kunskap som egenvärde innebär att det måste bli ett slut på uppdelningen i s.k. nyttig och onyttig kunskap. Förmedlandet och utvecklandet av kunskap kan inte mätas i kortsiktiga nyttotermer. Oavsett om studenter läser klassiska språk eller naturvetenskapliga ämnen kan man aldrig peka på hur deras verksamhet ska kunna omsättas i pengar i framtiden. Men samhället måste alltid ta till vara och uppmuntra människors strävan efter kunskap.

Frihet innebär att högskolor och universitet ska stå fria och vara samhällets självkritiska spegel. Högskolorna ska inte styras av politiker. I stället ska lärare, studenter och forskare ha ett avgörande inflytande i universitetsstyrelserna. Studenternas val ska styra när det gäller tilldelning av platser både mellan olika högskolor och mellan ämnen. Därför tar vi liberaler strid *för* den akademiska friheten och *mot* politisk centralstyrning. Begreppet kvalitet kan inte utvecklas i en utbildningsfabrik. Planmål för antal utexaminerade studenter säger väldigt lite om kvaliteten. I stället måste utbildningens vetenskapliga kvalitet sättas i främsta rummet. Kvaliteten i undervisning och forskning ska utvärderas genom både inre och yttre oberoende granskning. Därför tar vi strid *för* den vetenskapliga kvaliteten och *mot* ensidigt kvantitetstänkande.

Det är den enskilde studenten som vet bäst vad han eller hon är lämpad att läsa. I dag styr staten på olika sätt i stor utsträckning resurser till både ämnen och kurser som staten anser att studenterna bör ägna sig åt – utbildningar som anses vara nyttiga. Men kunskap har som sagt ett värde i sig. Folkpartiet vill därför införa en rörlig studentpeng som följer med studentens val. Med en studentpeng är det studentens val som avgör fördelningen av platser både mellan skilda ämnen och mellan olika högskolor. Därför måste högskolorna få en större rätt att anpassa kursutbudet efter studenternas val och inte vara bundna av att antalet platser på olika utbildningar har fastställts av riksdagen för varje enskild högskola. Naturligtvis måste staten fastställa en totalram för kostnaderna för grundutbildning, men inom den ramen ska pengar kunna föras över mellan olika utbildningar beroende på vilka kurser studenterna väljer.

Naturligtvis ska det när det gäller möjligheten att läsa på högskola vara helt avgiftsfritt. Därför, fru talman, tycker jag att det är bra att Per Bill förtydligar moderaternas ståndpunkt. Jag har själv deltagit i en debatt med moderaten Ann-Marie Pålsson, som kommer från Lund precis som jag, i denna fråga. För Folkpartiet har det alltid varit och kommer alltid att vara en självklar utgångspunkt att all utbildning ska vara avgiftsfri. Men vi har som sagt fått ett klarläggande i dag i den frågan.

Med utbildningsfabrikens ideologi som grund har den socialdemokratiska regeringen hittills varit måttligt intresserad av att fördela utbildningsplatser med någon större hänsyn tagen till studenternas egna önskemål. Det har lett till långa, ringlande köer till många platser och öde föreläsningssalar på andra håll. Nu har regeringen fått göra en halvhjärtad reträtt. Under förra året gavs högskolorna en viss frihet att omfördela platser när man inte kunde fylla platser på andra utbildningar. Det här var naturligtvis en nödvändig reträtt, men det visar samtidigt på den nuvarande utbildningens brister. Med en fullt genomförd studentpeng kan studenternas efterfrågan och utbudet av utbildning bättre matchas, både när det gäller ämnen och studieorter.

Folkpartiet har som ett första steg i utvecklandet av en renodlad studentpeng i vårt budgetalternativ motionerat om att fördelningen av resurser mellan olika högskolor mycket tydligare ska anpassas till hur sökandetrycket ser ut. Därför ger vi i vår budgetmotion högskolor med uppenbart högt sökandetryck ett ekonomiskt tillskott på sammanlagt 200 miljoner utöver regeringens förslag.

Studenten är själva utgångspunkten för Folkpartiets politik för den högre utbildningen. Grundutbildningen vid landets högskolor måste byggas upp med studentens perspektiv i förgrunden. Studenten är på många sätt en utsatt individ inom högskolan, och han eller hon behöver mycket bättre information om sina rättigheter än vad som ges i dag. Därför föreslår vi att våra högskolor ska upprätta ett studentkontrakt med sina studenter. I detta kontrakt ska det klargöras vilken handledning man har rätt till och hur många undervisningstimmar studenten har rätt att förvänta sig. Det ska innehålla principer för bl.a. rättning och betygssättning. Studenten ska också ha rätt att ifrågasätta sitt betyg eller att få sin uppsats bedömd av någon annan utomstående lärare.

De här studentkontrakten skulle kunna variera mellan olika högskolor och universitet. Det gör att studenten innan hon eller han väljer högskola kan jämföra institutioner och skolor. På det sättet konkurrerar högskolor

och institutioner med varandra på ett mycket tydligt sätt, och det gynnar kvaliteten.

Fru talman! Högskolan har expanderat kraftigt på senare år. Sedan 1997 har den högre utbildningen byggts ut med ungefär 100 000 nya utbildningsplatser. Den här utbyggnaden har till stor del varit både naturlig och nödvändig. Fler människor måste genomgå högskoleutbildning om Sverige ska utvecklas till en kunskapsnation. Men utbyggnaden måste ske i en takt och en omfattning som gör att kvaliteten kan upprätthållas. Landets studenter har faktiskt rätt att kräva en utbildning som är akademisk inte bara till namnet utan också till innehållet.

Resurserna till utbildningen har urholkats kraftigt de senare åren. Olika beräkningar talar om en minskning av pengarna till utbildningen med 20 % eller 25 %. Vi kan också se att antalet lärartimmar på högskolan har minskat och att nybörjare på A-nivå på många håll får lika lite undervisning som studenterna på C-nivå hade för tio år sedan.

I en av regeringens egna utredningar, *Högskolans styrning*, kunde utredaren Ingemar Lind konstatera väldigt allvarliga kvalitetsbrister inom grundutbildningen. Lärartätheten var låg, och på vissa institutioner hade antalet undervisningstimmar sjunkit till tre fyra timmar i veckan. Annan statistik visar att andelen disputerade lärare vid åtskilliga högskolor understiger 50 %. Därför är jag övertygad om att det nu behövs en utarbetad plan för hur vi ska kunna genomföra resursförstärkningar till högskolan så att vi kommer tillbaka till tidigare nivå. Regeringen måste också våga välja mellan att antingen minska utbyggnadstakten eller också öka resurserna till högskolan. Lärarna vid högskolorna har hållit ställningarna så långt det var möjligt genom obetald övertid, minskad tid för forskning osv., men det håller inte i längden. Ersättningen per student, den s.k. prislappen, måste helt enkelt skrivas upp.

Två tredjedelar av landets högskolor har dessutom inte lyckats utbilda så många studenter som de fått i uppdrag att utbilda, vilket också visar att planeringen har varit orealistisk.

Folkpartiet planerar i sitt förslag för drygt 3 000 färre platser till grundutbildningen än regeringen. Vårt förslag innebär också att utbyggnaden av högskolan fortsätter men sker i en takt som gör det möjligt att förstärka kvaliteten. Regeringen har själv föreslagit en höjning av prislappen inom humaniora, samhällsvetenskap, juridik och teologi med ca 200 miljoner, men det är en förstärkning som egentligen bara är hälften av det som regeringens egen utredare ansåg vara nödvändigt.

I Folkpartiets förslag talar vi om att ersättningen per student skrivs upp med 400 miljoner. Jag är övertygad om att fler studenter klarar sin utbildning på sikt om undervisningen blir bättre.

Fru talman! Svensk forskning är verkligen mycket framgångsrik. Nu senast i samband med debatten om stamcells forskning har vi sett ett exempel på ett område där Sverige ligger i världstopp. Det är verkligen glädjande, men det säger mer om forskningspolitiken för 10–20 år sedan än om forskningspolitiken i dag. Den statliga andelen av forskningspengarna har minskat kraftigt. Enligt EU-statistik från de senaste fem åren ligger Sverige sist med en nedskärning på 5 %. Därför är det verkligen mycket osäkert hur svensk forskning kommer att klara sig om tio år.

Nu behövs det ett rejält trendbrott. Folkpartiet föreslår ett extraanslag till forskning och forskarutbildning på närmare 2 miljarder kronor under

tre år. Det är den fria och obundna forskningen som är själva grundstenen för framtida vetenskapliga framgångar. Forskare och doktorander får inte vara beroende av projekt och av externa pengar från staten eller från företag och stiftelser. Därför vill Folkpartiet öka den del av de statliga forskningsresurserna som går direkt till universiteten. Vi föreslår en förstärkning med 720 miljoner kronor över tre år direkt till universitetens vetenskapsområden.

Avslutningsvis, fru talman, behandlar vi i dag också propositionen *Den öppna högskolan*. Tyvärr finns det där ett antal förslag som enligt mig passar in alldeles för tydligt i Socialdemokraternas och stödpartiernas tradition att sudda ut profilen på olika utbildningar. Kraven på förkunskaper vid högre utbildning minskas. Gymnasieliknande kurser ska startas på högskolorna. På samma sätt som gymnasiet har grundskolefiferats tycker jag nu att vi kan se en risk att högskolan gymnasifieras. Hela tiden ska tydligen nästa utbildningsnivå rätta till vad som misslyckats på den tidigare nivån. Varför inte i stället ha ett enkelt antagningssystem där en kvalificerad studentexamen ger tillträde till högre utbildning?

Med Folkpartiets studentpeng skulle flera eftertraktade utbildningar byggas ut. Om platserna ändå inte räcker till ska högskolorna själva genom egna antagningar, test och prov ta reda på vilka som har bäst förkunskaper.

Fru talman! Om vi utgår från att kunskap har ett egenvärde, att högskolornas frihet är ovärderlig och att kvaliteten på utbildningen är det som ska räknas, då lämnar vi den gamla utbildningsfabriken och öppnar den fria akademien.

Jag står naturligtvis bakom alla våra olika yrkanden men nöjer mig här med att yrka bifall till reservation 3 under punkt 22 i UbU1 och till reservation 3 under punkt 5 i UbU4.

Anf. 16 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Fru talman! Jag skulle bara vilja höra med Ulf Nilsson hur Folkpartiet definierar bildningsbegreppet, om Folkpartiet fortfarande har den klassiska tolkningen av begreppet som bildning i humaniora eller om Folkpartiet tycker att det i ett modernt, högteknologiskt samhälle som vårt också innefattar naturvetenskap och teknik.

Jag skulle vilja höra lite grann om nyttig och onyttig kunskap. Det är väl så att det som Ulf Nilsson rubricerar som nyttig kunskap också är nyttigt i den bemärkelsen att den rör väldigt många av de stora överlevnadsfrågorna. Jag tänker på klimatförändringarna, miljöproblematiken och energifrågorna, men också på sådana frågor som hör ihop med mänsklighetens överlevnad, hiv och aids, som alla måste lösas inom komplexet naturvetenskap och i dess förlängning teknik.

Anf. 17 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! På något sätt finns det underförstått i frågan att jag skulle ha nedvärderat naturvetenskap, teknikämnen och annan naturvetenskaplig forskning. Jag nämnde t.ex. stamcellsforskningen som ett exempel där Sverige ligger i världstopp. Det är mycket positivt.

När jag talar om att kunskap har ett egenvärde betyder det att politiker och andra aldrig utifrån någon form av allmän fundering kan avgöra vilken kunskap som kommer att bli nyttig i framtiden. De människor som

får söka den kunskap de själva är intresserade av och engagerade i är de som också kommer att bidra mest i samhället.

Vi vet att vi t.ex. behöver massor av nya naturvetare. Men sättet att få det är att göra barn och ungdomar intresserade av naturvetenskap i skolorna, inte genom att begränsa utbildningsplatser inom andra områden, så att folk tvingas börja läsa kurser på sitt andra- eller tredjehandsval, som det är i dag.

Det är endast genom att skapa intresse och skapa bra villkor för yrken inom olika utbildningar som vi kan få människor att läsa saker och ting. Vi kan aldrig tvinga fram det. Det är det som är mitt grundläggande svar på den frågan. Jag vill inte som politiker avgöra om en viss procent ska läsa humaniora eller om en viss procent ska läsa naturvetenskap.

Anf. 18 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Fru talman! Det sistnämnda kan jag hålla med Ulf Nilsson om. Det är naturligtvis väldigt viktigt att vi skapar det här intresset i grundskolan och gymnasieskolan, kanske också i förskolan. Det är väl där det ska börja.

Men vi har väl ändå som politiker ett ansvar att också peka ut väldigt viktiga områden. Inom vissa områden är det faktiskt illa bråttom. Jag tänker bl.a. på hiv/aids-bekämpningen. Får vi inte fram ett vaccin som hjälper eller motåtgärder finns det stor risk för att smittan muterar och att den inte blir enbart sexuellt överförbar. Då står vi inför en katastrof. Visst måste väl politiker ta ansvar för det som händer runtomkring oss.

Anf. 19 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Myndigheter, departement och andra ska naturligtvis ha resurser att både beställa forskning och ge uppdrag. Däremot har vi sagt från Folkpartiets sida att vi måste öka andelen forskning som sker på helt fri grund ute på universitet och högskolor. Om den fria forskningen blir för liten, minskar också förutsättningen för senare tillämpad och beställd forskning.

Vi måste också på olika sätt försöka skapa villkor för de yrkesgrupper och yrken som samhället anser är viktiga. Vi saknar t.ex. lärare. Läraryrket behöver uppvärderas. Lärarna behöver bättre villkor. Det är ett bättre sätt att få fler människor att bli lärare än att stänga utbildningsvägar och tvinga folk att söka lärarutbildningen som tredje- eller fjärdehandsval.

Anf. 20 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s):

Fru talman! År 1934 gick min mor ut folkskolan efter sex års skolgång följt av ett år i fortsättningsskola. Hennes hemkommun var helt präglad av jordbrukssamhället. Ingen elev i klassen fortsatte att studera på läroverk. Universitetet i Uppsala och universitetet i Lund var två främmande världar, ouppnåeliga för det absoluta flertalet.

En son till en småbrukare i kyrkbyn hade läst till präst i Uppsala 20 år tidigare. Han var fortfarande i socknen känd som studenten.

25 år senare lämnade jag folkskolan i samma kommun efter sex års skolgång för att fortsätta mina studier i grannkommunens enhetsskola. Alternativet hade varit att gå åtta år i hemkommunens skola.

Mindre än hälften av eleverna i klassen valde grannkommunen. En elev hade slutat redan efter årskurs 4 för att fortsätta på läroverket i stan.

Det var bruksägarens son. Två av eleverna från folkskolan, min bästis och jag, följdes åt genom det nya försöksgymnasiet. Jag fortsatte till Lunds universitet och min bästis valde Göteborg.

Ytterligare 25 år senare lämnar min dotter grundskolan. Alla elever i klassen utom två fortsätter sina studier på gymnasieskolan. Av gymnasi-eklassens 27 elever har i dag, tio år efteråt, 22 en högskoleutbildning. Två av dem har under någon tid studerat vid något utländskt lärosäte.

Högskolan som var ouppnåelig för min mor och de allra flesta av hennes generationskamrater har blivit en del av vardagen för en stor del av dagens ungdom, ja, inte bara för dagens ungdom, utan även för dem som av olika anledningar någon gång tidigare i livet lät utbildningståget gå ifrån sig.

Det utbildningspolitiska landskapet har förändrats. I dag har vi minst en expansiv och stark högskola i varje län, med uppdrag att samverka med omgivande samhälle. Kravet på vad dessa högskolor ska utträta har ökat och förändrats. Det omgivande samhällets förhållningssätt till högskolan har förvandlats, från lite avståndstagande respekt till ett förvåntansfullt uppsökeri och ”knacka på dörren” för att skapa kontaktytor.

Studentgruppen har vuxit och förändrats till sin sammansättning. Höstterminen år 2000 fanns det ungefär 285 000 studenter i grundutbildningen vid de svenska universiteten och högskolorna. Av dem var nästan 60 % kvinnor. Nästan en tredjedel av studenterna var 30 år och äldre. Bland dessa var kvinnornas dominans ännu större.

Vi möter i dag många studenter som går in i studier med krav på kunskap *just in time*, som inte är intresserade av en examen, men väl av kunskaper i ämnen som de är intresserade av och som snabbt kan realiserar i bättre arbetsvillkor. Vi möter studenter som går in i utbildning utan att söka sig till campus, utan hämtar kunskapen på distans. Vi har ett stort antal deltidsstuderande som bedriver studier på högskolan parallellt med förvärvsarbete och ansvarstagande för hem och familj.

Samhällets och studentens förhållningssätt till högskolan och högskolestudier har i grunden förändrats. Högskolan har börjat fylla en viktig och bred uppgift i det livslånga lärandet. Öppenhet mot och lyhörighet inför ett samhälle i snabb förändring, med snabbt växande behov av och krav på mer kunskap, bredare kunskap och fler personer med högskoleutbildning måste vara den moderna högskolans kännetecken.

Vi politiker måste skapa förutsättningar för den öppna högskolan. Regeringens förslag och bedömningar i propositionen *Den öppna högskolan* skapar dessa förutsättningar. De stärker högskolans roll i det livslånga lärandet. De öppnar för fler att lära mer.

Det är viktigt att målen för den grundläggande utbildningen ändras på det sätt som regeringen föreslår för att möta det moderna kunskapssamhällets krav på förmåga till självständiga bedömningar, problemlösningar och förändringsberedskap utöver kraven på färdigheter och kunskaper. Att genom en breddad rekrytering öppna högskolan för personer med andra erfarenheter och annan bakgrund än flertalet av dagens studenter har gör högskolan till en naturlig del av framtidsplaneringen för flera. Högskolan kommer att avhandlas i kommissamtalen i flera miljöer. Den öppna högskolan ska möta människan i människans vardag. Den öppna högskolan ska ha förtroendet att vara en del i människors vardagssamtal. Högskolan ska bli en realistisk och möjlig del i många människors för-

*Utbildning och
universitetsforskning,
högskolan samt
likabehandling av
studenter i högskolan*

väntningar och många människors erfarenhet. Det är bara så, tror jag, som högskolan hittar sin legitimitet i dagens samhälle.

Jag är övertygad om att högskolan inom en snar framtid kommer att finnas där i vardagen genom att vi nu öppnar för fler att mötas i högskolestudier. Collegeåret kommer att öppna ytterligare en dörr in i högskolan. Nya riktlinjer för behörighet och urval kommer att öppna en annan dörr. Det är ett oerhört djärvt och viktigt steg vi tar när vi säger ja till möjligheten för en person att få sin reella kompetens värderad och när vi ger möjlighet för varje lärosäte att använda friare urvalsmetoder till 10 % av platserna för nybörjare, inte för att sortera bort studenter men för att ge möjlighet för flera att göra verklighet av sina studieplaner.

När vi nu öppnar dörren för alla de nya studenterna är det viktigt och väsentligt att vi också skapar möjligheterna till det goda mötet mellan dem och högskolans lärare. Högskolan har ett ansvar att ge samtliga studenter goda möjligheter att fullfölja sina studier. En högskolepedagogisk förnyelse är en väsentlig del i arbetet med att leva upp till detta ansvar och att möta studentens förväntan. Därför är krav på en genomgången högskolepedagogisk utbildning för tillsvidareanställning som lektor och adjunkt en riktig bedömning och en väsentlig del av hela det samlade kvalitetsarbetet i högskolan.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkande UbU4 och avslag på samtliga reservationer.

Fru talman! Jag inledde mitt anförande med ett försök att spegla förändringen i det svenska utbildningslandskapet såsom den speglas i min mors, min egen och min dotters skolgång.

När min dotter avslutade sin gymnasieutbildning 1991 hade vi fortfarande ingen aning om begreppet Internet. Tänk, det är bara tio år sedan! I dag ska vi fatta beslut om ett svenskt nätuniversitet. Detta är en för min generation svindlande frihet från beroendet av tid och rum för studier som nu öppnar sig som en reell möjlighet. Det som för bara tio år sedan på sin höjd, för de flesta, var vilda fantasier, får redan i dag sin form och struktur. Kanske är nätuniversitetet det som ger det livslånga lärandet dess mest spännande möjlighet.

Men oberoende av form och struktur är det väsentligt att den moderna, öppna högskolan möter studenten som en individ med lika rättigheter och skyldigheter. Könstillhörighet, etnisk tillhörighet, funktionshinder eller sexuell identitet får aldrig påverka bedömningen av studentens studieprestationer eller lärosätets bemötande. Den enskilda högskolan måste aktivt främja studentens lika rättigheter. Regeringens förslag till lagstiftning i propositionen *Likabehandling av studenter i högskolan* uppfyller väl de krav som vi ställer på en förstärkning av studenternas rättsliga skydd mot diskriminering.

Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag i betänkande UbU5 och avslag på samtliga reservationer.

Fru talman! Jag övergår nu till att behandla det konkreta stöd som pengar utgör för att kunna genomföra förändringar. I årets budgetproposition under utgiftsområde 16 finner vi siffror för de mål jag tidigare i mitt anförande har yrkat bifall till. En högskola för flera grupper utan att utestänga andra kräver naturligtvis en ökad volym. Riksdagen godkände 1999 en plan för utbyggnad av den grundläggande högskoleutbildningen. För 2002 planerades 9 000 nya platser medan ungefär tusen plat-

ser reserverades för senare fördelning. 7 175 av de platserna var avsedda för utbildning inom naturvetenskap och teknik.

Jag vet att lärosätena har gjort stora insatser för att öka antalet studerande inom naturvetenskapliga och tekniska utbildningar, men man har inte lyckats att fylla alla platser. Men det är viktigt att vi utnyttjar de tilldelade resurserna. Därför är det väsentligt att vi kan vara flexibla och använda inte utnyttjade platser till annan utbildning inom högskolan. Det föreslagna utnyttjandet av 3 900 av de 7 175 platserna till nätuniversitet, till särskild lärarutbildning och till invandrade akademiker är väl att utnyttja dessa platser väl?

Vi välkomnar 40 miljoner kronor som avsätts för att inrätta en rekryteringsdelegation för att stödja de enskilda lärosätena i deras ansvarstagande för en aktiv rekrytering av flera studenter från grupper som i dag har ett lågt deltagande i högre utbildning. Vi välkomnar också de pengar som lärosätena har tillförts för pedagogisk utbildning av lärarna för att göra mötet med dessa nya studenter till en stimulerande och kreativ händelse som väcker lusten till kunskap och förnyelse.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslagen 19–86 i utskottets förslag till riksdagsbeslut i betänkande UbU1 och avslag på samtliga reservationer i de delarna. Jag hoppas nu att jag klarade ut hanteringen av den uppdelade behandlingen av budgetpropositionen.

Herr talman! Vi vill möta det moderna kunskapssamhällets krav på ökad kunskap och breda kompetenser med en modern, öppen högskola, inte med en sluten inåtvänd akademi som Folkpartiet envisas med att kalla fri.

Den fria akademi som Ulf Nilsson har beskrivit som målet för Folkpartiets utbildningspolitiska strävanden på området är hela tiden en akademi som är fri *från* – fri från samhällelig insyn och fri från ansvar att rekrytera studenter från nya grupper. Jag skulle vilja veta vad man är fri *till* i den fria akademien.

Vi vill inte stänga ute någon från möjligheten att skaffa sig kunskaper för och förmåga till personlig utveckling och frigörelse. Alla ska ha möjlighet till en högskoleutbildning.

Per Bill! Att införa terminsavgifter på högskoleutbildning är det mest effektiva sättet att låsa dörren till högskolan och bara ge nyckeln till ett fåtal. Jag är naturligtvis djupt oroad av de toner som hörs ljuda från den moderata riksdagslistan i Skåne och från moderata studenter. Refrängen till de här tonerna lyder: Tillåt privata avgiftsfinansierade universitet och högskolor, och låt också de statliga lärosätena ta betalt för sin utbildning! Studenter från studieovana miljöer kan ju alltid söka stipendier.

Min oro blir inte mindre av den reservation som Kristdemokraterna har lämnat till utskottets förslag i betänkande UbU4. Där förespråkar man att lärosätena ska få möjlighet att sälja utbildning till studenter från länder utanför EU. Den första dörrnyckeln verkar alltså redan vara smidd, Yvonne Andersson. Jag hoppas att den aldrig må hamna i låset.

Anf. 21 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Majléne Westerlund Panke ställde frågan om vad friheten för Folkpartiets fria akademi egentligen är frihet till. Kort uttryckt kan vi säga att det är frihet för studenterna i mycket större utsträckning än i dag att läsa vad de vill och att läsa var de vill. Det är frihet för forskarna i

mycket större utsträckning än i dag att bestämma forskningsobjekt och ta initiativ till egen forskning utan att vara beroende av externa bidrag. Det är också frihet för högskolor och universitet att styra sig själva utan av regeringen utsedda ordförande. Det var ett enkelt svar på vad den fria akademien är, i motsats till det som Majléne Westerlund Panke står för.

När det gäller rekrytering och nya grupper så delar vi båda uppfattningen att alla grupper ska ha möjlighet att studera och att alla grupper behövs. Sverige har inte råd att missa den kompetens som finns bland många grupper som traditionellt inte studerar i dag. Det är bl.a. därför det är viktigt för Folkpartiet – och alltid har varit det – att utbildning ska vara avgiftsfri.

Men att rekrytera nya grupper är inte samma sak som att man ska sänka förkunskapskrav eller sänka kvaliteten på högskolan. Det är nämligen min övertygelse att oavsett vilken bakgrund människor har och oavsett vilket arbete deras föräldrar har så har alla människor samma möjlighet att med en bra skolutbildning nå en hög kunskapsnivå. Vi möter inte de här grupperna på rätt sätt om vi välkomnar dem samtidigt som vi säger att vi då måste sänka kvaliteten på utbildningen.

Anf. 22 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja bolla över frågan till Ulf Nilsson. Vem säger att vi ska sänka kvaliteten på förkunskapskraven till högskolan? För det är väl inte så att Ulf Nilsson bedömer att reell kompetens innebär en sänkt kvalitetsnivå för inträde till högskolan? För det är väl inte så att det är mer väsentligt, och högre kvalitet, att ha en formell kompetens innebärande att man har betyg än att ha en reell kompetens som prövas och visar sig vara lika värdefull? Det är ju det som vi talar om.

Vad jag förstår så är det bara Yvonne Andersson och Kristdemokraterna som talar om sänkt behörighet för inträde till högskolan. Eftersom frågan riktades till mig så tycker jag att den är lite felställd.

Anf. 23 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Det är klart att alla människor som har rätt förkunskaper ska börja på högskolan. När vi talar om betyg, studentexamen osv. tycker vi att det är självklart att man lätt kan visa att man har rätt kunskaper genom en tenta eller en validering på olika sätt. Inga människor som har kunskaperna ska kunna stängas ute.

Men ni är nu på väg att lura människor in i utbildningar i tron att de har förutsättningar att klara av det trots att de inte har skaffat sig kunskaperna. Detta är inget nytt förslag. Redan i dag kan man faktiskt få grundläggande behörighet till ett svenskt universitet utan att ha godkänt betyg i svenska språket eller i engelska. Om människor inte har godkänt betyg i svenska språket och ändå tror att de kan klara av att läsa på högskolan så kommer de förstås att drabbas hårt när de börjar försöka.

Ni föreslår vad ni kallar för en collegeutbildning i den öppna högskolan. Det är inte vad jag kallar för collegeutbildning. Detta är i stället en form av gymnasiekurser där man ska repetera det som man redan har lärt sig på gymnasiet. Det tycker inte jag att högskolan ska ägna sig åt.

Anf. 24 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Jag har tittat på den collegeutbildning som bedrivs i Umeå i samverkan mellan universitet och folkuniversitet – mellan folkbildning och högskola, kan man säga. Jag tror inte att någon där skulle beskriva collegeutbildningen på det sätt som Ulf Nilsson gör, dvs. att det är en repetition av gymnasiekurser.

Detta är i stället ett helt nytt koncept, där man sammankopplar kunskaper från olika håll i samhället. Där ges man möjlighet att komma in på högskolan genom att läsa in behörigheten, som är så viktig för Ulf Nilsson i det här sammanhanget, i komvux eller i något studieförbund och samtidigt få känna på hur det är att läsa på högskolenivå. Det har visat sig att de studenter som har fått pröva detta i Umeå märker att det inte är så stor skillnad. Det är inte så att jag inte klarar av detta, märker man. Det är inte så att jag inte är god nog, utan jag klarar detta.

Det är just det här som är målet för collegeutbildningen – att öppna upp för människor från studieovana miljöer som känner att de kanske inte klarar av och inte duger till detta. I den här utbildningen kan de för sig själva bevisa att de gör det.

Anf. 25 PER BILL (m) replik:

Herr talman! Paolo Roberto och er Robinsonkandidat – båda riksdagskandidater för Socialdemokraterna – har uttalat sig på ett för mig mycket skrämmande sätt om svaghet. Det skulle aldrig falla mig in att använda de här två riksdagskandidaterna för Socialdemokraterna för att gå ut och säga att Socialdemokraterna ser ned på de svaga.

På samma sätt tycker jag att det är tråkigt – framför allt eftersom ni har fått både fem, tio och femton dementier – att ni på grund av att Anne-Marie Pålsson tror att terminsavgifter även för svenska studenter skulle kunna vara en möjlighet att stärka universiteten fortfarande kopplar ihop denna enskilda kandidat med vad Moderata samlingspartiet tycker. Jag tycker att det är ohederligt att göra på det sättet.

Jag skulle alltså aldrig drömma om att påstå att Socialdemokraterna som parti ser ned på svaghet därför att ni har två riksdagskandidater som har en, tycker jag, minst sagt märklig syn på svaghet hos människor.

Det hela blir också lite konstigt när den här debatten, åtminstone såvitt jag har kunnat se det, startades av en socialdemokrat, nämligen universitetsdirektören Johnny Andersson, som också tror att det behövs terminsavgifter på universiteten.

Jag tycker att detta är en viktig diskussion. Det måste vara högt i taket. Jag tycker att det är bra att båda de här debattörerna är ute och debatterar.

Men jag vill inte införa några avgifter. Vårt parti vill inte införa några avgifter för svenska studenter. Vi har inte ens en reservation om att man ska kunna ta ut avgifter från medborgare i icke EES-länder. Jag har i debatter sagt att jag kan tänka mig detta, men det är långt ifrån att vi vill införa terminsavgifter på universiteten.

Anf. 26 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Jag förstår att Per Bill är besvärad av de uttalanden som har gjorts dels av Anne-Marie Pålsson, dels av moderata studenter. Jag

hoppas att det är Per Bill som internt hos Moderaterna avgår med segern när det gäller frågan om terminsavgifter.

Det som gjorde mig särskilt orolig, Per Bill, var Anne-Marie Pålssons uttalande i kombination med vad utbildningsminister Per Unckel publicerade som en framtidsvision under tidigt 90-tal. Där talades det om att högre utbildning var en investering för den enskilde. Jag tror – eller jag vet faktiskt, för jag har tittat efter – att ordet terminsavgifter inte nämns i denna skrift, men hela skriften andas detta; investering för den enskilde. Det är det som har gjort mig orolig.

Jag får väl avvakta och lyssna på debatten inom Moderaterna. Jag hoppas naturligtvis att det är Per Bills synpunkter på terminsavgifter på högskolan som kommer att bli det moderata ställningstagandet. Jag skulle naturligtvis gärna vilja ha en garanti för det i dag, men jag förstår att Per Bill inte kan ge det.

Anf. 27 PER BILL (m) replik:

Herr talman! Jag hoppas också att jag avgår med segern.

Utbildningsminister Thomas Östros och jag hade en debatt där vi båda två kanske tog i lite för mycket. Den debatten borde ha förts med mindre hårda ord. Jag tror att han sade ungefär så här: Ja, det är ju fullt tänkbart att det är Anne-Marie Pålsson som är utbildningspolitisk talesman för Moderaterna nästa år.

Jag tyckte att det var ett ganska grovt påhopp. Dessutom borde ju Thomas Östros veta att det är ytterst ovanligt i de stora partierna att någon som kommer helt ny automatiskt går rakt in och blir talesman i en fråga. Men vem vet? Jag får kanske en tegelsten i huvudet i morgon och dör. Men så länge jag kan kommer jag att kämpa för att vi ska ha ett system med en fri utbildning på universiteten.

Jag är nämligen övertygad om – och där tror jag att vi är överens – att det är oerhört viktigt att vi plockar till oss alla talanger som finns i hela samhället. Vi ska få in så många som möjligt från så otraditionella studiemiljöer som möjligt på högskolan. Det är ungefär som när man går på en rockkonsert. Vi ska få dem att få den här kicken som man får när man hör en riktigt duktig föreläsare. De ska känna: *Wow!* Det här ska jag ägna mig åt. Det här ska jag bli duktig på.

Det är oerhört viktigt. Jag hoppas verkligen att alla dörrar som är öppna i dag ska fortsätta stå öppna och att ytterligare dörrar ska öppnas. Det ska inte finnas några grindkors med avgifter någonstans.

Anf. 28 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Till Per Bills favör vill jag säga att den sista delen av hans replik kunde inte en socialdemokrat ha sagt bättre.

Anf. 29 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Först önskar jag yrka bifall till reservation 4 under punkt 16 i UbU4, vilket jag missade i mitt anförande tidigare.

Till Majléne Westerlund Panke vill jag säga att jag tycker att det närmast är lite ohederligt att säga att vi vill sänka behörigheten till högskolan. Det har aldrig varit aktuellt att Kristdemokraterna vill sänka behörigheten till den högskola vi har i dag. Vi vill absolut inte gymnasifiera den heller. Däremot vill vi ha en yrkeshögskola som ger möjlighet för

dem som har gått yrkesförberedande linjer att på ett annorlunda sätt komma in på den. Det är något helt annat. Vi har skrivit motioner om detta. Jag är fullständigt övertygad om att Majléne Westerlund Panke vet om detta.

Så har vi återigen detta med avgifter. Det tycks vara en medveten satsning att fixa en bild som inte stämmer överens med den politik som vi vill föra. Vi ser avgifter för utländska studenter från icke EU-anslutna länder som en möjlighet för det här landets lärosäten att bibehålla en hög kvalitet. Jag skulle önska att Majléne Westerlund Panke inte bara var orolig för studenterna utan också för kvaliteten. Vad hjälper det om 75 % av landets ungdomar får gå på en högskola om den inte har en internationellt försvarbar kvalitet? I dag är den urholkad. Det vet vi från flera oberoende källor.

Vi tror att man ska kunna öka investeringarna och ge lärosätena bättre ekonomiska möjligheter, ge studenterna större möjligheter till internationella nätverk och öka ett inflöde i landet. Man skulle kunna höja kvaliteten genom att ta ut avgifter från studenter från icke EU-anslutna länder.

Anf. 30 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Tror Yvonne Andersson att antalet utländska studenter från länder utanför EU kommer att öka om vi tar ut terminsavgifter för undervisningen?

Anf. 31 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Ja, jag tror att antalet kommer att öka. Jag tror att vi, precis som så många andra länder, kan delta i och ta vara på det flöde av kapital som finns på den internationella utbildningsmarknaden. Vi vet att många länder i dag har tvingats att ta ut avgifter av de egna studenterna eftersom man inte har tagit vara på detta i tid. Vi har Nya Zeeland som ett gott exempel.

Vi vill inte ta ut avgifter från svenska studenter. Vi håller fast vid den goda tradition som vi har haft här i landet. Men när vi har investerat stora pengar i en mycket god utbildning och en avancerad forskarutbildning ser vi det inte som en omöjlighet att andra länder får köpa in sig och dela på investeringskostnaderna. På samma sätt som vi importerar olja kan väl vi tillåta andra länder att importera utbildning till sig. Varför ska inte vi ta del av detta? Det finns mycket pengar på denna marknad, precis som på andra marknader.

Det handlar om att dela på investeringskostnaderna för att kunna ha en internationellt sett hög kvalitet för alla de studenter som ska gå på högskolorna. Därför ser vi detta som en möjlighet i det här landet. Den statliga utredningen *Advantage Sweden* har anvisat denna möjlighet. Det är absolut inget konstigt. Det är ett av tre förslag som redovisas som ni i regeringsunderlaget inte tar vara på eller ens diskuterar seriöst. Vi ser ju hur allt mindre pengar går till grundutbildning och forskning på våra lärosäten.

Anf. 32 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Tack Yvonne Andersson! Nu fick jag en väldigt tydlig och klar bild av skillnaden mellan den kristdemokratiska och den socialdemokratiska synen på den utländska studenten. För oss handlar det om

en möjlighet till internationalisering och ökat utbyte av erfarenheter och kunskaper mellan studenter. Internationaliseringen är huvudmotivet för oss. Men huvudmotivet för Kristdemokraterna och Yvonne Andersson är att vi ska importera studenter ungefär som vi importerar olja. Utländska studenter ska vara ekonomiska mjölkkossor för våra svenska universitet och högskolor. Där finns skillnaden i synsätt mellan kristdemokrater och socialdemokrater. Jag skulle vilja säga att den är oöverbryggbar.

Anf. 33 GUNNAR GOUDE (mp):

Herr talman! De betänkanden som vi diskuterar behandlar flera olika propositioner, och förslagen berör både den högre utbildningen och forskningen. Låt mig börja med att säga några ord om de förslag som handlar om den högre utbildningen.

De ekonomiska resurserna har i stora drag redan diskuterats och beslutats i riksdagen i anslutning till vårbudgeten. Det handlar om att tillskjuta medel för att finansiera den fortsatta utbyggnaden av högskolan. Det är kostnader för det ökade antalet platser i grundutbildningen och höjningar av kostnader för administrationen, t.ex. de ökade resurserna till CSN för att få en smidigare hantering av studiemedel till de studerande.

De här resursförstärkningarna är aviserade i tidigare års propositioner och följer en sedan länge angiven kurs för utvecklingen av den svenska högskolan. De flesta partier är överens om att vi ska ha den här utbyggnaden. Det är väl bara Yvonne Andersson och Kristdemokraterna som har deklarerat att man inte tycker att den här utvecklingen är bra.

Utöver budgetförslaget lägger regeringen fram en rad förslag till regler och lagar i de två propositionerna *Den öppna högskolan* och *Likabehandling av studenter i högskolan*. Vi kan erinra oss hur det var under den förra mandatperioden. Också då talade man om den öppna högskolan. Högskolan skulle öppnas ut mot samhället, och då handlade det om att öppna högskola och universitet mot näringslivet, det som kallades högskolans tredje uppgift.

De nya förslagen handlar om en helt annan form av öppenhet. Högskolan ska vara öppen för alla, och hinder och svårigheter för olika grupper att studera vid högskolan ska elimineras. Förslagen till förändringar avser såväl rekryteringen och antagningen av nya studerande som de villkor som gäller för studerande inom högskolan.

En sant öppen högskola kräver att den sociala snedrekryteringen avslutas, att all diskriminering inom systemet upphör, att pedagogiken och undervisningsmetoderna anpassas efter de nya grupperna av studerande och att tillgängligheten blir likvärdig för olika befolkningsgrupper, vilket också har regionalpolitiska konsekvenser.

I propositionerna ges en rad olika förslag för att åstadkomma allt detta. Det handlar om förändringar av antagningssystemen, en särskild delegation som ska arbeta för att bredda rekryteringen, ett nätuniversitet för att öka tillgängligheten, införande av collegeår, ökade krav på den pedagogiska skickligheten hos lärarna och en pedagogisk utbildning för högskolelärare. Dessutom framläggs en rad nya lagförslag mot diskriminering av studerande efter kön, etnisk bakgrund och funktionshinder.

Regeringens förslag har utarbetats i samverkan med Miljöpartiet och Vänsterpartiet, och vi står naturligtvis bakom förslagen och utbildningsutskottets betänkande i de här avseendena. Det förvånar mig att Ulf Nils-

son inte tydligare tar ställning för de här förslagen. Folkpartiet svävar på målet och glider över till att tala om att kraven sänks och att det inte blir ett fritt val för de studerande. Det handlar i själva verket just om att öka friheten, friheten för de många att kunna välja högskola. Det är en ytterst viktig reform med alla de här åtgärderna när de väl är omsatta i verksamheter, och den syftar just till att öka friheten att välja att studera vid en högskola.

När det så gäller forskningsresurserna fortsätter förstärkningen i budgeten, om än med relativt måttliga anslagsökningar. När det gäller forskningsresurserna skulle jag vilja beröra några principiellt viktiga frågor. Den nya organisationen för forskningsfinansiering består av Vetenskapsrådet med tre ämnesinriktade forskningsråd samt forskningsråden FAS och Formas för forskning inom sociala och miljörelaterade områden.

Detta är alltså den organisation för finansiering av forskning som vi har att arbeta med. Enheterna inom denna nya forskningsorganisation har just påbörjat sina verksamheter, och de är inne i den första fasen av medelstillsdelningen till olika forskningsprojekt. De här forskningsråden disponerar i runt tal 3 miljarder att fördela per år. Totalt i landet forskas det för 40–50 miljarder per år, varav huvuddelen naturligtvis är tillämpad forskning, och en stor del finansieras av näringslivet. Det är alltså endast 6 % av landets forskningsresurser som riksdagen styr via forskningsråden. I den nya organisationen får grundforskningen ett stöd om knappt 4 % av den totala forskningssatsningen.

I ett sådant perspektiv ser vi två stora problem när det gäller den framtida utvecklingen av svensk forskning. För det första är grundforskningen fortfarande underdimensionerad. För det andra måste den tillämpade forskningen, som framför allt finns inom FAS och Formas och som gäller samhällets utveckling såväl socialt som miljömässigt, få resurser så att den verkligen kan ge den vetenskapliga grunden för en samhällsutveckling som är långsiktigt hållbar.

Inför framtiden är det viktigt att uppmärksamma de här två problemen. Det är speciellt viktigt att riksdagen noga följer och stöder utvecklingen av de relativt små enheterna inom den nya organisationen. De behöver resurser och frihet för att stödja och utveckla kärnan i svensk forskning. Grundforskningen måste utökas väsentligt. En framstående och fri grundforskning är förutsättningen för en god tillämpad forskning och för goda tillämpningar t.ex. i form av utveckling av nya produkter och tjänster inom näringslivet och den offentliga sektorn.

En stark grundforskning ger också en bas för bedömningar, s.k. riskbedömningar, när det gäller vilka effekter olika tillämpningar kan beräknas få, kunskaper som är av fundamental betydelse för möjligheterna till en socialt och ekologiskt hållbar utveckling av samhället.

Självfallet har riksdag och regering här ett övergripande ansvar för att resurserna används på ett för samhället bra sätt. De framtida förstärkningarna av forskningsresurserna kan ske genom direkt ökade anslag via budgeten, det som vi kallar friska pengar, men det finns också mycket att vinna genom en omfördelning av medel som kanaliseras till forskningen på andra vägar, så att de i stället når forskningen via forskningsråden.

Det kan t.ex. gälla en del av de forskningsmedel som disponeras av statliga verk och myndigheter vilka nu själva delar ut forskningsanslag.

Ett annat exempel som jag skulle vilja ta upp är de forskningsmedel som nu rinner riksdagen och forskningsråden förbi och hanteras av EU. EU-forskningen är dyr för Sverige och kräver stora resurser i form av svenska skattemedel. EU styr över svenska forskningsanslag av samma storleksordning som den totala satsning som vi gör på forskningsrådsorganisationen. I framtiden vore det en stor vinst om en större del av de forskningsmedel som EU nu disponerar kunde återföras till Sverige, underställas den svenska forskningspolitiken och hanteras i vanlig demokratisk ordning här i riksdagen. Olika möjligheter för att få en bättre styrning av de här medlen behandlas i Miljöpartiets motion Ub457.

De här av EU disponerade svenska forskningsanslagen gäller till största delen tillämpad forskning. De skulle komma väl till pass när vi inom en snar framtid behöver förstärka forskningen inom de två nyinrättade forskningsråden FAS och Formas. De har många uppgifter att ta över från tidigare forskningsråd, och de är i en utvecklingsfas och kommer sannolikt att kräva betydande resurser i framtiden för att vi ska få en nationell kraftsamling av forskning kring en rad problem som det svenska samhället står inför när det gäller både sociala frågor och miljöfrågor.

Jag yrkar bifall till Miljöpartiets motion 457.

Betydelsen av forskningsrådets verksamhet för den fria forskningen är alltså mycket stor. Här förvånar det mig verkligen att flera partier närmast tar avstånd från den här tanken. Sofia Jonsson vill snarare föra över pengar direkt till högskolorna i syfte att gynna den fria forskningen. Ulf Nilsson uttrycker samma sak. Per Bill har för Moderaternas del sagt att det här är en centralisering som man ogärna ser. Han har dessutom föreslagit att man ska ha privata högskolor för att få större frihet när det gäller forskningen.

De här åtgärderna – det tror jag att alla som har erfarenhet av högskolor och universitetsverksamhet vet – gynnar knappast forskningens frihet. Självfallet ska universitet och högskolor ha bra basresurser, men forskningens frihet ska garanteras genom statliga forskningsråd och en fri konkurrens mellan forskarna om forskningspengar, så att vi får en konkurrens som också i framtiden garanterar utvecklingen av en god kvalitet i svensk forskning.

Den nya forskningsorganisationen är alltså ett steg i rätt riktning, och resursförstärkningarna är delvis påbörjade. Jag kan för Miljöpartiets del med glädje konstatera att vi i årets budget fått en ordentlig förstärkning av anslagen till det övergripande området biologisk mångfald och ekologisk hållbarhet. Det är ett område som utgör själva kärnan i den kunskap som ska vara basen för en långsiktigt ekologiskt hållbar samhällsutveckling.

Inom det här forskningsfältet krävs samverkan mellan grundforskning och tillämpad forskning. Anslaget är därför fördelat på Vetenskapsrådet, Ämnesrådet för naturvetenskap och teknik, Formas, SLU och Artdatabanken. Det här sätter den nya organisationen på prov, och det ska bli intressant att se hur de olika enheterna inom organisationen själva kommer att utforma den verksamhet som krävs för att resultaten ska bli goda och för att bygga upp en bra samverkan mellan enheterna.

En sådan samverkan mellan forskningsråden, mellan grundforskning och tillämpad forskning, kommer att ha stor betydelse för forskning och

utveckling inom en rad andra områden i framtiden, och det finns alla skäl att tro att den nya organisationen med den utformning den i dag har kommer att vara väl skickad att utveckla de här samverkansmöjligheterna.

Jag vill som avslutning bara deklarerar att jag stöder förslaget i utskottets betänkande i det här ärendet och alltså yrkar bifall till motion 457.

Anf. 34 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag vill bara informera om Kristdemokraternas syn på den kritik som Gunnar Goude presenterar när det gäller utbyggnaden av högskolan. Vi vill ha en utbyggnad av högskolan med jämn och hög takt. Vad vi har drabbats av nu – det har vi sett länge – är att man inte har lyckats upprätthålla kvaliteten med den utbyggnad som har skett. Vi har på oss, som jag också nämnde förut, till 2010, när 35 % av alla lärare som finns på högskolan ska pensioneras. Hur högskolan ska försörjas med nya disputerade lärare vet vi ingenting om. Redan nu finns det många som får så lite som fyra timmar per vecka i undervisning, enligt Ingemar Linds rapport om styrningen av högskolan.

Alltså: Vi vill bygga ut högskolan, men det ska ske i en sådan takt att kvaliteten upprätthålls, och det är fortfarande den fråga som vi vill rikta till er som sitter med och beslutar och ställer er bakom utbyggnaden: Hur tänker ni säkra kvaliteten för högskolan?

Anf. 35 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! Det pågår ett kvalitetsarbete som är mycket omfattande, och det känner Yvonne också till. Högskoleverket har som huvuduppgift att granska och utveckla kvaliteten. Det finns många andra åtgärder som är vidtagna.

Det är sant att vi har en stor pensionsavgång att vänta, och det är också en alltför liten andel av lärarna ute på högskolorna som har egen forskarutbildning. Men att höja kvaliteten i de här avseendena, att utbilda fler lärare osv. ska ju ske just inom högskolan. Jag tror inte att vi ska skära ned antagningen av studerande med 25 % bara för att vi förväntar oss att 25 % av lärarna går i pension, utan vi måste naturligtvis hålla högskolan och högskoleutbildningen öppen och arbeta så mycket det går för att få en så god kvalitet som det går med de resurser vi har.

Sverige behöver ha en större andel av befolkningen utbildad med högskolestudier. Kvalitetskraven är mycket viktiga, men vi tror alltså inte att det här är rätta läget att minska antalet grundutbildningsplatser. Det är också så att det är en lång kö av studerande som söker till högskolan som i dag inte får plats.

Anf. 36 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Det här är väldigt intressant, för det är ju inte länge sedan rapporterna kom om hur många som dock går på högskolan men inte får ut någon färdig examen. Genomströmningen är inte så kraftfull, och målen nås inte så snabbt som man önskar. Så visst finns det saker att göra när det gäller kvaliteten som vi redan nu vet.

Då säger kristdemokraterna: Vi ska naturligtvis bygga ut, men i den takt som vi mäktar med när det gäller kvalificerade lärare, biblioteksresurser, bostäder till studenter osv. Där vill ju vi ha ett helhetsansvar. Jag

vill bara klargöra varför vi snarare kritiserar en utbyggnad som gör att man inte kan hålla sådan kvalitet att genomströmningen blir effektiv. Det är därför vi inte bygger ut i den takten.

Anf. 37 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! Det här tror jag inte alls kommer att höja kvaliteten i högskolan, dvs. att minska antagningen på det sätt som kristdemokraterna föreslår. Nu tar Yvonne upp rätt många andra frågor också. Bostäderna är ett problem, naturligtvis, och där har ju regering och riksdag vidtagit vissa åtgärder, men mycket av ansvaret ligger självfallet på de kommuner som har högskolor inom sin räjong. Jag tror att det då är klokare att i stället arbeta energiskt för att få fram bostäder och för att få kvalitetsgaranti och hela tiden förbättra, men att inte utestänga studenter i dagsläget från en utbildning som de själva vill välja och som landet så väl behöver.

Anf. 38 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Först gäller det pengar direkt till universiteten, som Gunnar Goude menar att Folkpartiet vill ha, och det vill vi verkligen också, därför att vi tycker att det är väldigt viktigt att värna om fri forskning. Gunnar Goude som själv har stor erfarenhet från forskningsvärlden måste vara medveten om vilket problem det är i forskarutbildning och doktorandutbildning när hela verksamheten är beroende av att söka pengar utifrån och man inte vet från det ena året till det andra om man får pengar. Därför behöver universitet och högskolor mer pengar direkt. Detta motsäger inte att vi naturligtvis också ska ha ett starkt vetenskapsråd, men andelen som går direkt till vetenskapsområdena bör öka.

Det är just den här synen på fri forskning som gör att jag, precis som Gunnar Goude, håller ett mycket vakande öga på EU:s forskningspolitik. Trots att jag och mitt parti är kanske de största EU-vännerna är vi skeptiska till en alltför kraftig byråkratisk och politisk styrning av EU-forskningsmedlen. Så på den punkten är vi faktiskt inte så långt ifrån varandra.

Avslutningsvis: När det gäller att öppna högskolan för alla säger Gunnar Goude att Folkpartiet inte vill det. Jag svarade nyss på en liknande replik.

Kort sagt vill vi naturligtvis arbeta för att öppna högskolan. Alla som vill, som har intresse och som har fallenhet för studier ska komma dit. Men det måste gå att öppna högskolan för fler grupper utan att sänka förkunskapskraven.

Om man sänker förkunskapskraven tvingar man också mer eller mindre högskolorna att sänka kraven på undervisningen. Då får vi en sänkning av kvaliteten genom hela systemet. För mig är inte en öppen högskola detsamma som att sänka kraven på vad studenterna ska kunna när de kommer dit.

Anf. 39 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! Jag tror att vi har en nyansskillnad när det gäller fördelningen och en optimal användning av forskningsresurser. Såsom vi bedömer det är behovet mycket stort när det gäller de forskningsresurser som går via de än så länge mycket små forskningsråd vi har.

Jag noterade med tillfredsställelse att Folkpartiet kanske ställer sig bakom vår motion om hur man ska hantera EU-medlen för att de åtminstone till en lite större del ska kunna få passera den vanliga vägen via riksdagen och de svenska forskningsråden.

Jag vet inte varifrån Ulf Nilsson har fått detta med att vi vill sänka kraven när det gäller den öppna högskolan. Är det tankarna kring det som man har börjat tala om som reell kompetens? Man inser att det här med betyg kanske inte är ett så bra mått på kompetensen utan skulle vilja ha en bredare och djupare syn på varje individs möjlighet att klara av högskolestudierna. Det är ett konkret förslag att man ska arbeta fram andra kompetensmöjligheter.

Såvitt jag förstår är det snarare fråga om att höja kompetenskraven än att sänka dem. Jag ser inga tecken på att vi sänker kraven på kompetens. Det är heller inte till gagn för de studerande som skulle komma in. Målet är hela tiden att man ska välja att öppna högskolan och få in studerande på de utbildningar där de har möjligheter och framför allt motivation för att klara av studierna.

Anf. 40 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! När det gäller EU-medlen finns det många möjligheter. Vi tycker från Folkpartiets sida att vi borde titta lite närmare på vilka lösningar man kan hitta för att minska just den politiska och byråkratiska styrningen av EU-medlen. Man kan minska anslaget inom EU och föra över de pengarna till nationerna. En annan lösning är att försöka inrätta en form av europeiskt vetenskapsråd – den modell som Gunnar Goude uppskattar här i Sverige – och få det mer forskningsstyrt även på EU-väg.

Där kan man nu inte låsa sig. Det är viktigt att man för debatten och ser kritiskt på hur EU:s forskningspolitik utvecklas. Samtidigt ska vi vara positiva till alla de stora möjligheter till viktigt samarbete som finns och absolut inte stänga några dörrar för det. Men en försiktighet och en kritiskt vaksam blick på EU:s forskningspolitik är befogad.

Jag vet inte hur många som känner till att man redan i dag har grundläggande högskolebehörighet för svenska universitet och för högskola om man har 90 % godkänt i gymnasieskolan. Det innebär att man har rätt att börja på en högskola fast man inte är godkänd i t.ex. ämnet svenska. I de förslag som finns här urholkas kraven på förkunskaper ännu mer, och de ämnen som räknas upp som man ska ha läst blir färre.

Om man har skaffat sig dessa kunskaper på annat sätt ska man naturligtvis kunna visa det genom en tentamen i någon form av valideringssystem. Det är inte det rent formella att man måste ha tagit betyg i just den svenska gymnasieskolan jag är ute efter. Det viktiga är det formella förkunskapskravet för att inte lura in människor i utbildningar som de inte har den ringaste förutsättning att klara av. Det är orättvist mot människor som tar studielån och satsar på en osäker utbildning.

Anf. 41 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! När det gäller EU-forskningen innehåller motionen en del av de förslag som Ulf Nilsson nämner. En möjlighet är att man mer systematiskt försöker samordna ansökningarna till EU från svenska forskares sida. Det skulle man kunna göra t.ex. via forskningsråden. Det

kunde vara en uppgift för Utbildningsdepartementet att titta på hur det skulle kunna gå till.

En annan möjlighet är att utbildningsministern i EU driver frågan att man minskar EU:s budget för forskning och då också minskar avgiften till EU i motsvarande mån och att pengarna kan gå tillbaka till Sverige. Det är en tanke som även socialdemokratiska utbildningsministrar inte varit främmande för. Förra mandatperioden hade vi en diskussion som gick i den riktningen när det gällde hur svensk forskningspolitik skulle drivas i EU.

Det finns också en möjlighet att man avstår från att söka en del av EU-medlen eftersom de kräver en motprestation från svensk sida med 100 %. Får en forskare 1 miljon från EU ska en svensk forskningsorganisation skjuta till ytterligare 1 miljon. Det kan vara så att man i det läget tycker att det är värt att vara lite försiktig med den sortens satsningar eftersom de konkurrerar ut annan forskning.

När det gäller frågan om att lura in människor på högskolan tror jag att Ulf Nilsson inte har något särskilt bra underlag. Jag tror inte att det är några större grupper som skulle luras in i svensk högskola och misslyckas för att de trodde att de inte skulle behöva kunna t.ex. svenska.

En generositet när det gäller behörighetsvillkoren skulle vara på sin plats, i synnerhet som vi vet att behörighetsvillkoren är formulerade i termer av betyg som inte säger särskilt mycket. Det kan t.ex. gälla gymnasieelever med invandrarbakgrund som har kommit hit nyligen och därför kanske inte har fått godkänt i svenska men är alldeles utmärkt lämpade för högskolestudier.

Anf. 42 PER BILL (m) replik:

Herr talman! Min ambition att inte ta så många repliker kommer på skam när jag blir apostroferad.

Vi vill se ytterligare två lärosäten i stiftelseform. Låt mig använda en bild som jag tror att Miljöpartiet förstår. Med den mångfald av studenter som vi nu ser och en mångfald som kommer att bli ännu större är det farligt om vi försöker ha bara en sorts universitet och en sorts högskolor och att alla högskolor hoppas och tror att de en gång ska bli ett stort universitet med exakt lika struktur som universiteten har.

Jag ser lärosätessvärlden som ett ekosystem. Vi har stora och små, breda och specialiserade. Vi har ett nytt IT-universitet som jag tycker är en god idé. Jag skulle vilja se ett universitet som hade Caltech som förebild, dvs. att det var lika många studenter som det fanns anställda på universitetet. Jag skulle vilja se att man på något annat universitet hade massföreläsningar via Internet.

Mångfalden är viktig i ett ekosystem som ska tillgodose så vitt skilda studenter som vi är ganska säkra på att vi kommer att se i framtiden. I vårt ekosystem får det plats med inte bara två utan faktiskt fyra stiftelseformade fiskar.

Anf. 43 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! När det gäller mångfalden är vi helt överens. Det låter grönt. När man tittar på utvecklingen av universitet och högskolor i Sverige är det just mångfalden som slår en. Tanken är att vi bakom de 13

universitet och 23 högskolor som vi nu har ska se en utveckling som inte alls är centralstyrd.

Vi ser inte alls några tendenser till det. Tvärtom försöker de olika högskolorna att hitta sin egen profil, sin egen nisch och anpassa sig efter den region som de verkar i. De tittar på vilka företag som finns i regionen och specialiserar sig inom områden där de företagen har intresse av forskning osv.

Den här mångfalden är naturligtvis viktig, och den ska stimuleras. Men det ligger en fara i att införa privata högskolor och universitet eller att ha dem i stiftelseform. Det kan sätta en broms på utvecklingen. Det som är mångfaldens styrka är just att man kan pröva olika alternativ och utvecklas fritt. I och med att man har statliga resurser har man också en garanti för denna frihet, en garanti som kan försvinna om man hamnar i en situation med privat finansiering.

Att bli beroende av ett företag eller ett bolag främjar inte utvecklingen av forskning och utbildning. Den utvecklingen ska inte styras av de krafter som i andra sammanhang kan vara effektiva. Marknadskrafterna, t.ex., är effektiva för utvecklingen av bolag. Men det fungerar inte om det ska finnas en garanti för kvalitet och frihet när det gäller forskning och utbildning som kanske inte alltid är lönsam i företagsmässig bemärkelse.

Anf. 44 PER BILL (m) replik:

Herr talman! Jag har bara en kort fråga. Vad har Jönköpings högskola, Chalmers och Handels gjort som är dåligt? Kan Gunnar Goude ge något exempel på att de bedriver en verksamhet som är sämre och som inte borde finnas i den stora mångfald, i det stora ekosystem som vi ska ha?

Jag tror tvärtom att dessa högskolor har tillfört väldigt mycket. Vi är ju bara ett litet ekosystem i ett globalt utbildningsekosystem. Där finns det många privata alternativ, många statliga alternativ och många spännande alternativ. Det kommer att bli oerhört mycket vanligare att våra studenter söker sig till Barcelona eller London i stället för Örebro eller Lund. Då är det viktigt att vi i vårt lilla ekosystem har den mångfald som finns i det stora globala ekosystemet.

Anf. 45 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! Dessa exempel var ju inte särskilt farliga. Skillnaden mellan en statlig högskola och Jönköpings högskola är ju oerhört liten. Pengarna och garantin kommer från staten. Man ställer upp på högskoleförordningen precis som den gäller för statliga universitet. Så länge det finns privata högskolor och universitet som fungerar precis som de statliga högskolorna är problemet naturligtvis litet. Vi får se hur utvecklingen kommer att bli i Jönköping.

Jag tänker inte låta mig luras av Per Bill att räkna upp de saker som jag tycker är dåliga på Handelshögskolan. Men det är en typ av högskola som löper en större risk att stelna i sin verksamhet. Den bedömningen skulle jag vilja göra, men jag vill alltså inte rikta kritik mot de tre nu existerande högskolorna. De är bra i många avseenden, men jag ser en fara och en nackdel med att satsa på den typen av utveckling.

Anf. 46 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Jag får tacka för en intressant förmiddag. Det har varit en viktig debatt. Det är inte utan att det märks att det börjar att närma sig valår. Det har varit ovanligt högt tonläge i diskussionen om utbildnings- och forskningspolitiken. Det är nästan så att både Yvonne Andersson och Per Bill tidvis har snuddat vid falsettoner. Det skiljer sig mot den debatt som vi i övrigt har haft under mandattiden.

Jag känner mig ganska stolt och nöjd över att vi ändå på många sätt har lyckats att skapa en konsensus kring viktiga delar av utbildnings- och forskningspolitiken. Grundforskningens fundamentala ställning är inte alldeles självklar bland flera partier. Att forskarna måste ha ett starkt inflytande över fördelningen av forskningsmedel är inte alls självklart. Moderaterna inrättade stiftelser där forskarna inte hade något inflytande innan regeringen grep in. Starka högskolor i varje län var en stor politisk stridsfråga där inte minst moderaterna sakta men säkert har fått backa.

Sedan har det funnits en kärna av samförstånd i centrala delar. Men det är tydligt att när vi nu närmar oss valet spricker det upp i lite olika riktningar bland de borgerliga partierna, ibland i väldigt olika riktningar.

Det finns en bekymrad ton som jag ibland kan instämma i. Jag kan, liksom Per Bill, vara bekymrad över Yvonne Andersson och den politik som hon lägger fram.

I Yvonne Anderssons anförande låter det som att hon vill göra mycket stora satsningar på högskolan. Allt ska bli bättre. Hon går igenom allt ifrån fakultetsanslag till lärarnas möjligheter till forskning vid sidan av. I själva verket har Yvonne Andersson lagt fram förslag till mycket kraftiga nedskärningar inom utbildning och forskning. Hon vill dra ned på anslagen till grundutbildningen med 590 miljoner kronor och på anslagen till forskarutbildningen med 100 miljoner kronor. Hon vill spara 315 miljoner kronor på studiestödet, slopa anslaget till myndigheter för Sveriges nätuniversitet, minska anslaget till Högskoleverket osv. Där uppvisar jag samma bekymrade min som Per Bill.

Ulf Nilsson är bekymrad över Per Bill och Yvonne Andersson, och det är jag också. Det gäller avgifterna. Ulf Nilsson har själv skickat ut ett pressmeddelande och frågat: Vilken är egentligen moderaternas och kristdemokraternas syn på avgifter för högre utbildning?

I dag har vi fått ett tydligt svar från både Yvonne Andersson och Per Bill. De vill införa avgifter för utländska studenter. Det är som att sälja olja, sade Yvonne Andersson. Per Bill skulle väl inte använda samma uttryck, men det är ett nytt steg. Precis som Majléne Westerlund Panke säger har man smitt nyckeln, men stoppa inte in den i dörren!

Om ni inför avgifter för utländska studenter blir det ohyggligt svårt att stå emot ett införande av avgifter också för svenska studenter. Hur ska ni klara det? En person som har bott i Sverige i många år, men som är utländsk medborgare, ska han betala avgift? Eller ska vi göra som Yvonne Andersson har skrivit i debattartiklar, försöka att kompensera svenska studenter för dessa avgifter?

Sofia Jonsson blir, liksom jag, bekymrad när hon lyssnar på Ulf Nilsson och Per Bill. Centerpartiet har ställt upp för utbyggnad till minst en stark högskola i varje län. Sofia Jonsson blir naturligtvis skräckslagen när hon hör om de nya resursfördelningssystem som moderaternas Per Bill och Folkpartiets Ulf Nilsson vill genomföra, dvs. ett studentpengssystem

som skulle innebära att vi antagligen fick tiotusentals nya studenter i Lund, Stockholm och Uppsala samtidigt som det skulle bli mycket kraftiga resursneddragningar på övriga landets högskolor. Det vore inte bra för kvaliteten i Uppsala, Lund och Stockholm. Universiteten där vill inte ha den utvecklingen. Och var ska dessa studenter bo? Det skulle också ta knäcken på vår gemensamma satsning på att bygga starka högskolor i varje län.

Det finns alltså en bekymrad ton hos borgerligheten, men väldigt lite av intressanta framtidsstrategier, inte annat än det som redan tidigare har legat nära regeringens förslag.

Vi har nu att diskutera några nya, viktiga initiativ, inte minst propositionen *Den öppna högskolan*. Det är en viktig proposition som jag ser som en milstolpe när det gäller att verkligen få öppna högskolor och att verkligen knäcka den sociala snedrekryteringen.

Vi har kommit långt. Av drygt 300 000 studenter kommer i dag hälften från familjer där varken mamma eller pappa har pluggat vid högskolan. Det är mer än 150 000 studenter som har tagit det steget. Men det räcker inte. Ska högskoleutbildning bli en levande möjlighet i varje hem måste vi fortsätta att arbeta för att öppna högskolan.

Jag vill tacka s-gruppen för att vi tillsammans har mejslat fram den här propositionen. Jag vill också tacka Gunnar Goude och Britt-Marie Danestig för det här samarbetet, men också för det samarbete som vi har haft under mandatperioden. Det har varit ett mycket bra och utvecklande samarbete som har förädlat våra gemensamma förslag.

Under den här hösten har forskningsfrågorna hamnat väldigt mycket i fokus i de allmänna diskussionerna. Det gäller inte minst frågan om stamcells forskning, som har väckt frågan om forskningens möjligheter, och de etiska gränsdragningar som kommer att bli alltmer aktuella i framtiden. Vetenskapsrådet, den nya grundforskningsmyndighet som vi fattade beslut om här för inte så länge sedan, har blivit en myndighet som har tagit ett stort ansvar i den diskussionen.

Jag är mycket nöjd med att se att ett vetenskapsråd som inkorporerar alltifrån humaniora, samhällsvetenskap och teologi bort till naturvetenskap, teknik och medicin har lyckats hantera en mycket svår och mycket viktig fråga på ett sätt som har skapat stor respekt i omvärlden. Man har också lagt fram ett förslag till riktlinjer för stamcells forskningen, som jag tror att de flesta av oss tycker känns rimligt och bra.

Här ser vi hur viktigt det är med myndigheter som har ett klart och tydligt uppdrag. Men det är en viktig princip från regeringen att vi också lägger stort ansvar på forskarsamhället och säger: Vi litar på er och på era bedömningar, men ni måste göra dem med ett ansvarstagande så att hela samhället blir intresserat av frågeställningarna.

Forskningspolitiken har fått en tydlig inriktning under den här mandatperioden. Grundforskning och forskarutbildning är statens främsta uppdrag. Vi har bildat nya myndigheter. Vetenskapsrådet har fått 30-procentiga anslagsökningar de här åren. Det är första steget till att bygga ett vetenskapsråd som jag ser som en i framtiden mycket stark forskarstyrd grundforskningsmyndighet som kommer att hävda kvaliteten i svensk forskning och se till att vi håller oss i toppen vid internationella jämförelser.

Våra två sektorsforskningsråd FAS och Formas för arbetsliv, socialvetenskap och för uthållighetsfrågorna, som är styrda av forskarna själva, får också de kraftiga resurstillskott. Formas får 110 miljoner kronor ytterligare i forskningsresurser.

Vår myndighet Vinnova ska arbeta med det näringslivsnära perspektivet och se till att vi ligger framme inom de spännande framtidsområdena bioteknik och informationsteknik och kan också kommersialisera forskningsresultat. Också denna myndighet är ny och får kraftiga resurstillskott, 110 miljoner kronor. Det är mer än en tioprocentig ökning.

Nu byggs också forskarskolor upp över hela landet, 16 forskarskolor i ämnena alltifrån historia till bioteknik och informationsteknik. Mer än 210 miljoner kronor satsas på att förnya och förbättra forskarutbildningen och på att rekrytera den nya generationen forskare.

Högskolorna som vi tidigare hade i Karlstad, Växjö och Örebro har blivit universitet under mandatperioden. De har tillsammans med de högskolor som har specialiserat sig i det nya landskapet tagit sin uppgift på allvar att verkligen profilera sig för att skapa spetsområden, som högskolorna Mithögskolan, Blekinge tekniska högskola, Malmö högskola, Högskolan i Kalmar och Mälardalens högskola, vilka alla har fått ett vetenskapsområde och ansvaret att bedriva forskarutbildning inom ett avgränsat fält. Sammantaget får de 336 miljoner kronor i anslagsökningar per år.

För alla övriga högskolor har ytterligare insatser gjorts så att alla får ökningsar i fasta forskningsresurser, också detta i en omfattning som vi inte har sett tidigare.

Sammantaget ökar vi resurserna till grundforskning och forskarutbildning med 1,5 miljarder. Det gör vi utifrån läget att vi tillhör världens allra, allra bästa. Vi tillhör de länder som satsar mest offentliga resurser på forskning i världen. Vi är enligt OECD det land som gör störst investeringar i kunskapssamhället. Vi är nummer ett.

Vi ligger tillsammans med Schweiz högst i världen när det gäller examinationer i forskarutbildningen. Vi är världens största producent av vetenskaplig kunskap, om man räknar per invånare. Nu satsar vi än mer. Det är viktigt att känna det självförtroendet för svensk del om vi ska fortsätta att vara en framstående forskningsnation.

Samma är det med utbildningspolitiken inom högskolan. Där sker en mycket kraftig expansion med nya resurser. Högskolan har fått över 6 miljarder från 1997 fram till nu i nya utbildningsresurser. Det har vi inte tidigare skådat i svensk modern utbildningspolitisk historia. Nu har vi också möjligheter att göra särskilda kvalitetsinsatser riktade till humaniora och samhällsvetenskap, 200 miljoner extra, för att just få mer av relationen till lärarna och mer av seminarieformen.

Det har varit en mandatperiod som dessutom har inneburit en reformerad lärarutbildning med stora forskningssatsningar kopplade till den. Vårdutbildningarna förstatligas och får en mycket kraftig anslagsökning. Vi har satsat 4 miljarder på att göra det nya studiemedelssystemet än mer generöst. Det har varit en intensiv mandatperiod, men det är väldigt viktiga steg som tagits mot framtiden.

Den sociala snedrekryteringen är en oerhört viktig fråga. Det är roligt att se att det har blivit en viktig fråga hos flera partier än vi som traditionellt brukar hävda detta. Det är viktigt, för politiken fungerar ju så att

när en fråga blir allmän ökar också trycket i den. Det är därför som propositionen *Den öppna högskolan* är så viktig. Den innehåller en lag om likabehandling i högskolan. Det är ett viktigt principiellt steg som ger studenterna samma rättstrygghet som anställda ute i arbetslivet.

Att stimulera rekryteringsarbetet ute på högskolorna är inte att sänka kraven, Ulf Nilsson. Vi ska se till att vi har både fria och excellenta akademiska bastioner men som har ett engagemang, inte minst ett socialt engagemang, för att locka nya grupper till högskolan. Själv blev jag väldigt inspirerad av nobelpristagaren Amartya Sen, som just jobbar i en excellent miljö med att rekrytera nya grupper för att han också har ett socialt engagemang.

Collegieutbildningar och breddat basår är ett sätt att skapa nya ingångar till högskolan. Men det gäller också att se till att förändra miljön i högskolan. Där blir den pedagogiska utbildningen obligatorisk för nyanställda lärare. Det är en skyldighet och en rättighet. Det är väldigt viktigt att också stimulera den pedagogiska förnyelsen.

Den nya tekniken erbjuder möjligheter till utbildning om man har långt till högskolan i glesbygden eller om man finns i stan men arbetar och har svårt att följa högskolornas föreläsningstider. Då blir det nya nätuniversitetet en mycket viktig och konkret insats för att öppna högskolan.

Det är också en oerhört viktig uppgift att se till att våra högskolor är förberedda på att ta emot invandrade akademiker, så att de får möjlighet till kompletteringsstudier för att sedan kunna komma ut på arbetsmarknaden utan att känna att alla de år som de har lagt ned på universitetsstudier i hemlandet inget är värt i Sverige.

Internationaliseringen av högskolan, till sist, är ett väldigt viktigt grunduppdrag för hela vårt högskoleväsende. Det är en väldigt viktig kvalitetsstämpel att våra högskolor är fyllda också av utländska studenter, men också att våra studenter reser ut. Den senaste siffran är 33 000 svenska studenter vid något universitet någonstans i världen – ett stort svenskt universitet ute i världen. Nu satsar vi dessutom på att öka utbytet med Afrika, Latinamerika och Asien genom Linnaeus–Palme-programmet, som på sikt kan bli en väldigt viktig aktör när det gäller att stärka kontakterna med dessa delar av världen.

Jag vill se en innovativ högskola. En fri akademi tycker jag är en självklarhet. Det är ingen bra utbildning och ingen bra forskning om den inte bedrivs under frihet. Men det ska vara en innovativ högskola som utvecklas och som har stolthet och kraft nog att också samverka med omvärlden. Vi ska inte ha det konservativa tillbakablickande idealet av elfenbenstornet som är sig självt nog, som utser sina egna styrelseledamöter och som inte har något att hämta från omvärlden. Vi ska ha en öppen akademi som hämtar kraft ur att det i styrelsen finns representanter från olika delar och med olika erfarenhetsbakgrunder. Det gör att man kan arbeta med att stärka innovationskraften inom högskolan.

Den borgerliga politiken riskerar att hamna just där – i tillbakablickandet, i elfenbenstornet, i sökandet efter någonting att profilera sig kring. Jag tycker att det vore djupt olyckligt.

Särskilt trist blir det med Folkpartiet, som nu i högskolepolitiken söker sig, såsom man tidigare har gjort i grund- och gymnasieskolan, in i en position som blir hopplöst gammalmodig.

Ta Vetenskapsrådet som exempel. Här bygger vi upp en stark grundforskningsorganisation som nu har fått en verkligt stark ställning bland människor efter höstens mycket fina arbete. Vad vill Folkpartiet göra? Jo, beröva den nästan en kvarts miljard. Man påstår att det kommer att stärka den fria forskningen. Tyvärr är Per Bill med där och hackar, för han vill ju bryta sönder denna myndighet och hacka upp den i mindre myndigheter. Det vore oerhört olyckligt.

Ett annat exempel är privatiseringen av universitet och högskolor. Att Per Bill vill fortsätta att göra detta förvånar ju ingen. Men Ulf Nilsson börjar också att närma sig idén om att privatisera högskolor, och inrätta nya stiftelser – stiftelser som forskarna själva upplever blir maktcentrum bortom deras kontroll. När ni införde dem senast kringgärdade ni dem ju så att ingen – varken riksdag, regering eller forskare – hade något som helst inflytande över dem.

Ytterligare ett exempel är utarmningen av de högskolor som vi nu har byggt starka runtom i landet. Det är att verkligen driva en politik som riskerar att slå undan möjligheterna för hela ungdomsgenerationer i delar av landet som inte har närhet till ett universitet. Det är också att ta bort mycket av livskraften i dessa regioner i Sverige.

Sedan har vi det här tassandet kring terminsavgifter som nu visar sig vara för utländska studenter men som Yvonne Andersson tidigare har sagt att svenska studenter ska kompenseras för – hur det nu var tänkt. Det pågår en livlig intern debatt inom Moderaterna om huruvida det är en bra idé eller inte. Låt oss samla oss i riksdagen omkring ett väldigt tydligt budskap om att utbildning inte är någon privatsak. Utbildning är en angelägenhet för oss alla. Det är naturligtvis ett individuellt projekt att utbilda sig. Men ska vi få en utveckling där alltfler får möjligheten är det ett gemensamt ansvar. Då ska det också vara tillgängligt för alltfler i vårt samhälle.

Anf. 47 PER BILL (m) replik:

Herr talman! Efter detta bitvis mycket vackra, rosenröda tal känner man sig lite grann som Ior i Nalle Puh när man tar upp problem. Men jag är inte ensam. Professor Bengt Mannervik skriver att forskarna inte alls har det så bra som Thomas Östros vill ge sken av. Professor Wilhelm Engström skriver: Östros befinner sig långt från verkligheten. Doktoranderna i Uppsala universitet skriver att regeringen saknar kunskap om doktorandernas och forskningens villkor. Professor Leif Lewin skriver att ansökningseländet och ett ständigt ökat antal detaljföreskrifter är ett allvarligt problem. Rektorn vid Uppsala universitet, professor Bo Sundqvist, håller med Lewin. Han säger att universiteten behöver större makt att förfoga över sina egna medel.

I mitt huvudanförande tog jag upp fyra saker som jag gärna hade velat se i den här propositionen. Jag är inte ensam om att vilja se en snabb återuppbyggnad av grundutbildningsanslagen. SULF har nu räknat ut att urgröpningen är 26 %. Därtill ska man lägga mycket kraftiga brister i forskningsmedel och dessutom det, tycker jag, kanske mest oroande, nämligen att fyra av fem studenter som pluggar på universitet och högskola i dag inte på en gång har kommit in på det ställe och den utbildning som de allra helst hade velat komma in på. Om man därtill lägger allt

hårt, obetalt övertidsarbete osv. är det lätt att se att det nu finns kvalitetsproblem ute på universitet och högskolor.

Jag tycker att det hade varit bra om de fyra områdena hade berörts tydligare och naturligtvis också om vi hade sett lite pengar. Då hade man kunnat känna att det här åtminstone var början i att försöka ta igen de förlorande åren.

Anf. 48 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik:

Herr talman! Låt mig kort plåga Per Bill med bakgrunden när det gäller besparingarna inom högskolan. Det finns inga tvivel om historiskskrivningen där, tror jag, inte heller från hans sida. Vi kan ta Unckels miljardhål. Det var en mycket stor expansion när Unckel var utbildningsminister. Han är också nu, gissar jag, den främste kandidaten till att bli utbildningsminister. Det fick vi överta. I utbyggnaden gick ju den första miljarden åt till att fylla det hålet. Det var 25 % fler studenter per lärare under Per Unckels tid.

Nu har vi haft en stark utbyggnadsperiod där varenda student som kommer också tar med sig en resurs. Det har tillkommit mer än 6 miljarder i nya resurser till högskolorna och studiemedelssystemet tack vare expansionen. Där det gick för långt under 90-talet, och där det finns all anledning att vara mycket uppmärksam, är just i fråga om humaniora och samhällsvetenskap. Där har man av tradition ganska få föreläsningar och seminarier. Sparar man för mycket där skadar man kvaliteten.

Därför är en riktad satsning på 200 miljoner, en sju procentig ökning av anslagen per student för att få ett trendsifte, oerhört viktig. Jag påstår inte att det räcker. Men jag påstår att det känns ganska bra att få vara med och vända den här trenden och få en ökning av ersättningen per student inom de områden där det verkligen är angeläget och behövs.

Jag tror inte att den politik som Per Bill företräder ens har möjlighet att få majoritet i Sveriges riksdag. Jag tror inte att det är så att en politik som bara satsar på de stora universiteten har en uppslutning i Sveriges befolkning. Det finns rim och reson i att vi bygger starka högskolor i varje län. När Per Bill förelår nya resursfördelningssystem som dramatiskt kommer att försämra förutsättningarna för högskolorna ute i landet tror jag att det blir problem också för honom i hans retorik när han är ute och reser i landet.

Anf. 49 PER BILL (m) replik:

Herr talman! Jag har mycket större förtroende för de små och medelstora högskolorna, det är alldeles tydligt i den här debatten.

Trots att utbildningsministern på sitt lite fina sätt sade att jag inte dunder som utbildningsminister tänkte jag använda den här sista repliken till att önska utbildningsministern en god jul och ett riktigt gott nytt år. Jag hoppas att tiden spenderas med familjen. Jag vet att ordförandeskapet i EU och annat har gjort att utbildningsministern inte har kunnat vara hemma så mycket med sin familj som han hade velat. Därför hoppas jag att det blir en riktigt trevlig jul och att vi båda kanske också äter lite pepparkakor, kommer tillbaka något snällare, plockar undan några av de direkta personangreppen och har en tydlig, tuff men ändå saklig diskussion under själva valrörelsen där vi försöker plocka bort de här små personliga påhopp. Så god jul och gott nytt år!

Anf. 50 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik:

Herr talman! God jul och gott nytt år, Per Bill! För varje pepparkaka Per Bill tar lovar jag att ta en jag också. Jag tror att vi kommer att ha riktigt intressanta utbildningspolitiska diskussioner de månader som är kvar till valet. Nu börjar vi se en tydlig skiljelinje, och det är viktigt i politiken. Man ska inte vara sams bara för sakens egen skull, utan man ska visa på var de ideologiska skiljelinjerna går.

Per Bill lyfte fram att det finns forskare som skulle vilja ha ännu mer resurser. Det möter jag naturligtvis varje dag. Jag skulle bli väldigt oroad över vitaliteten i det svenska forskarsamhället om det inte var så att de önskade mer resurser.

Det som känns bra, och det som är viktigt, är att det är ett mycket tydligt trendbrott och mycket tydliga resursökningar just i fråga om grundforskning och forskarutbildning. Jag ser verkligen fram emot en valrörelse som handlar om att fortsätta satsa på forskning och utbildning i Sverige. Vi ligger bland de allra främsta, Per Bill, glöm inte det. När Per Bill söker angrepp ska han inte glömma att Sverige är en mycket framstående utbildnings- och forskningsnation. Det är det man ska ta avstamp i, i en stolthet över detta. Sedan ska man driva på för ytterligare satsningar framöver.

Men god jul och gott nytt år, Per Bill! Hälsa familjen!

Anf. 51 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag ska börja med att tala om något som jag välkomnar i dagens behandling. Det är det här i betänkandet och propositionen om likabehandling av studenter i högskolan. Det är roligt, för jag har motionerat om en lagstiftning mot diskriminering, sexuella trakasserier m.m. av studenter. Vi har haft debatter om det här i kammaren. Jag kan därför kontra det som utbildningsministern sade: att det är trevligt när även partier som inte traditionellt driver vissa frågor så småningom tar upp dem. Så jag vill tacka för att ni kom med den här propositionen, för den är som helhet bra.

Thomas Östros talar mycket om forskning och att vi är bra på forskning. Som jag sade tidigare kan vi i dag se facit av en forskningspolitik som fördes för tio, femton, tjugo år sedan. Verkligheten är enligt EU-statistik och annan aktuell statistik att den statliga andelen av forskningsbudgeten i Sverige har minskat. Enligt den EU-statistik som jag har fått ta del av har den minskat mest just i Sverige.

Jag tycker att den ska öka. Det är därför Folkpartiet föreslår en ökning på närmare 2 miljarder kronor till forskningen de närmaste tre åren. Det är klart att jag är intresserad av att höra om också Thomas Östros anser att man inom regeringen bör arbeta för kraftigt höjda forskningsanslag.

När det gäller fördelningen från Vetenskapsrådet tycker naturligtvis Folkpartiet att Vetenskapsrådet är en bra inrättning. Men vi vill öka andelen pengar som går direkt till forskarna ute på universitet och högskolor. Om man ser det i ljuset av att vi dessutom vill öka de totala forskningsanslagen med mer än 600 miljoner om året blir det ganska mycket över till forskningen med vårt förslag, betydligt mer än i regeringens.

Det allvarligaste problemet är ändå kvaliteten på grundutbildningen. SULF, Universitetslärarförbundet, har gjort väldigt bra beräkningar i

detta sammanhang. Men det har även kommit beräkningar från annat håll, bl.a. från regeringens utredare.

Folkpartiet föreslår en uppskrivning när det gäller studentpengen med 400 miljoner. Det är för lite. Därför är min fråga till utbildningsministern om han är beredd att arbeta för en långsiktig plan för hur vi successivt ska återställa kvaliteten i grundutbildningen under de närmaste fem åren.

Anf. 52 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik:

Herr talman! Jag ser Vetenskapsrådet som en väldigt viktig myndighet. Det har Ulf Nilsson insett. Ulf Nilsson säger att han också ser Vetenskapsrådet som en viktig myndighet och att Folkpartiet värnar den fria forskningen. Men ni drar ju undan nästan en kvarts miljard från Vetenskapsrådet. Kan Ulf Nilsson föreställa sig vad det innebär i praktiken för ett vetenskapsråd som måste börja skära i forskningsanslagen och ge färre ja till forskningsansökningar? Jag tycker att det är en ganska dålig politik, om han själv menar att det är en bra myndighet som vi har skapat, styrd av forskarna själva. Att forskarna själva ska styra detta är t.o.m. skyddat i lag för att vi ska se till att resurser av högsta kvalitet fördelas och se till att vi behåller en internationell topposition. Jag ser gärna att det är Vetenskapsrådet som vi satsar på i framtiden, inte att vi minskar resurserna med en kvarts miljard.

När det gäller grundutbildningen tror jag att väldigt många insatser måste göras. Bl.a. handlar det om resursökningar. Därför är det viktigt att vi nu ökar resurserna till utbildningen inom humaniora och samhällsvetenskap. Det handlar också om ett mycket starkare utvecklingsansvar hos universiteten för våra universitetslärare. Det är ett oerhört stimulerande arbete men också ett mycket tufft arbete att vara universitetslärare i dag. Och det är klart att den modell som vi har arbetat med traditionellt inom universiteten har inneburit att man i stor utsträckning får klara sig väldigt mycket själv, att man har väldigt lite av vidareutbildningsmöjligheter och att man får väldigt lite stöd och stöttning vid många fakulteter och många institutioner för sin utveckling som universitetslärare. Det måste vi vända. Därför ser jag de insatser som vi nu gör på pedagogisk utbildning med extra resurser till pedagogisk förnyelse som en väldigt viktig impuls också in till universiteten att jobba bättre och vara goda arbetsledare för sina högskolelärare. Det är en oerhört viktig yrkesgrupp.

Man ska dessutom koppla det till det utvärderingsarbete som vi nu sätter i gång, och som Folkpartiet har motsatt sig, där Högskoleverket får en central roll i att knyta samman de nätverk som ska utvärdera all svensk högskoleutbildning för att se till att vi håller oss på en internationellt konkurrenskraftig nivå.

Anf. 53 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Det är riktigt att Folkpartiet minskar en del av den ökning till Vetenskapsrådet som regeringen föreslår. Observera att jag säger en del av den ökningen. Eftersom vi tycker att det är forskare och inte politiker som ska ta ställning till forskningsprojekt minskar vi öronmärkningen till Vetenskapsrådet så att vi ger mer pengar till de olika ämnesråden än vad regeringen vill göra. Det tycker vi är viktigt. Det är forskare och inte politiker och tjänstemän som ska styra forskningsprioriteringarna.

Prot. 2001/02:43
7 december

*Utbildning och
universitetsforskning,
högskolan samt
likabehandling av
studenter i högskolan*

Sedan är det en principiell fråga om man anser att den andel som går direkt till vetenskapsråden ute på universiteten ska öka eller inte. Thomas Östros anser att den bör minska. Det stod i den förra propositionen. Jag anser att den ska öka, eftersom jag tror att det är viktigt för den fria grundforskningen.

Sedan föreslår vi återigen totalt betydligt mer pengar till forskning än regeringen. Och där hoppas jag att regeringen kan återkomma och höja forskningsanslagen i Sverige eftersom det behövs.

Den konkreta fråga som jag tog upp i min förra replik gällde att jag tror att det skulle behövas en rejäl plan för hur vi successivt ökar resurserna till grundutbildningen. Folkpartiet har föreslagit mer än regeringen. Men jag tror att det behövs ännu mer än vad Folkpartiet har föreslagit för att vi ska komma i kapp den här 25-procentiga urholkningen. Och för att vi ska klara det behöver vi en rejäl plan och en genomgång av hur vi ska prioritera under de närmaste fem åren för att återställa kvaliteten i grundläggande utbildning.

Min fråga är om Thomas Östros är beredd att medverka till en sådan konstruktiv plan.

Anf. 54 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik:

Herr talman! Jag menar att vi under denna mandatperiod mycket tydligt har visat att kvalitetsfrågorna är oerhört centrala för utbildnings- och forskningspolitiken. Därför har vi det nya systemet för att utvärdera all högskoleutbildning, så att vi verkligen får kunskap och information om hur den kvalitetsmässigt ligger till men också så att vi får de starka drivkrafter som det innebär att verkligen få ett resultat i kvalitetsutvärderingar att förbättra. All utbildning ska utvärderas.

Beträffande ökade resurser ska vi först täppa till det Unckelska miljardhålet men sedan också gå vidare med en utbyggnad, fullt finansierad, som innebär mycket ökade resurser i summor till universitet och högskolor och nu en särskild insats för humaniora och samhällsvetenskap.

Om vi tittar på denna mandatperiod och tittar vart pilarna pekar ser vi att det på alla områden som är centrala för utbildningspolitiken – studie-medel, grundutbildning, forskning – har blivit ökade resurser. Under dessa fyra har det skett en ökning på sammanlagt mer än 9 miljarder. Det är svårt att hitta någon mandatperiod tidigare som kan nå upp till detta.

Om man använder det som sin prognos för nästa mandatperiod tycker jag inte alls att det är orimligt att tänka sig att resursinsatserna på utbildningsområdet kommer att fortsätta om det blir socialdemokratin som får ett starkt inflytande över regeringspolitiken.

Men när det gäller synen på vad som är fri forskning är jag mycket förbryllad över Ulf Nilsson. Jag ligger nog snarare närmare Hans Bergström, chefredaktör för husorganet, när det gäller synen på fri forskning, nämligen att just de organ som delar ut resurser i konkurrens, vilket Vetenskapsrådet gör, där forskarna själva bedömer varandras insatser är oerhört viktiga för att driva frågor om både kvalitet och forskningens frihet. Gunnar Goude beskrev detta på ett mycket bra sätt. Och jag tror att en sådan inriktning under de kommande åren kommer att vara oerhört betydelsefull för svensk forsknings fortsatta ställning internationellt. Men där är ju Folkpartiet på tvärs mot hela kammaren.

Anf. 55 SOFIA JONSSON (c) replik:

Herr talman! Utbildningsminister Östros säger att man nu satsar riktigt stora resurser för att bygga upp landets högskolor och universitet och för att öppna högskolan. Och det är jättebra om utbildningsministern säger det och sedan i nästa andetag säger att man ska fortsätta med denna ökning. Det är oerhört viktigt, eftersom resurserna och kvaliteten ju har släpat efter under de senaste åren. Jag kan som exempel nämna det som har tagits upp i dag om lärarbristen.

Men det som jag tänkte fråga om handlar om den sociala snedrekryteringen. Utbildningsministern hoppade ju av glädje och sade att några andra äntligen också hade upptäckt denna problematik och vill rätta till den och öppna högskolan så att alla får möjlighet att studera där. I alla fall när det gäller en studiesocial utredning har det väl snarare varit Centerpartiet som gång efter gång har sagt att studenterna har en svår situation och hamnar mellan trygghetssystemen. Vi måste göra någonting åt det.

Utbildningsministern har sagt: Nej, det går inte. Det är inte det viktigaste som vi kan göra.

Men så äntligen efter mycket påtryckningar ändrade man på detta. Och om det krävs många påtryckningar i andra frågor också kan jag säga att jag inte tänker äta några pepparkakor till jul i alla fall. Då ska jag fortsätta med mina andra frågor.

Om det nu var så viktigt att man ändrade sig snabbt undrar jag: När kommer den studiesociala utredningen att starta, utbildningsministern?

Anf. 56 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik:

Herr talman! De studiesociala frågorna har varit en väldigt viktig ledstjärna under hela mandatperioden. Det handlar om ett nytt studiemedelsystem med över 4 miljarder i reformpengar. Det handlar om maxtaxan i barnomsorgen som är viktig för många studenter. Det handlar om investeringsbidrag för studentbostäder. Det byggs 10 000 studentbostäder tack vare regeringens insatser. Det handlar om att garantibeloppet i föräldraförsäkringen tredubblas. Det är nästan bara studenter som får del av den reformen. Det handlar om barnbidraget som har höjts. Det är också oerhört viktigt för studenterna.

Det är klart att när vi har gjort alla dessa insatser så är det väldigt viktigt att vi också ser över hur de olika socialförsäkringssystemen nu fungerar i förhållande till det nya studiemedelsystemet. Det är en rimlig åtgärd, och det har vi arbetat med en tid i Regeringskansliet. Och jag räknar med att vi under vintern kan tillsätta en sådan utredning, eftersom det är klart att de ska haka tag i varandra.

Centern har ju ett engagemang, och jag tvivlar inte på Sofia Jonssons engagemang i detta. Men det är ett oerhört kreativt dribblande när ni försöker skapa förslag. Vi hade ju studiemedelsreformen där ni först ville ha 50–50 i fråga om bidragen men att man skulle få bidrag under bara åtta terminer i stället för tolv. Det har ni nu lämnat efter en mycket svår debatt med oss.

Men den här gången tar ni vuxenstudiestödet – 2 miljarder kronor – för att finansiera reformer och påstår att det i stället kommer att betalas med pengar från arbetsmarknadspolitiken. Men om man går till arbets-

marknadspolitiken tar ni ju bort 9 miljarder kronor där jämfört med regeringens förslag.

Vad ska då de som nu får vuxenstudiestöd få för ersättning? Vad ska de som nu får del av arbetsmarknadspolitiska åtgärder få annat än passivitet?

Det här budgettricksandet fungerar inte. Om Sofia Jonsson vill göra en riktig studiesocial satsning, ta då fram pengarna utan att det blir långtidsarbetslösa eller sådana som har behov av att få en grundutbildning – grund- eller gymnasieskola – som får betala för detta, för det är inte särskilt imponerande!

Anf. 57 SOFIA JONSSON (c) replik:

Herr talman! Det är trevligt att vi snarast möjligt får i gång en sådan här utredning.

Jag tänkte svara på det som Östros sade om budgettricksande. Det är väl snarare tvärtom – att det är regeringen som försöker flytta konton fram och tillbaka, framför allt vad gäller arbetsmarknadspolitiken, för att kunna få ned talen och hitta fram till den 4-procentiga arbetslösheten.

Vi flyttar pengarna direkt dit där de ska höra hemma, dvs. till arbetsmarknadspolitiken och de frågorna, och vi gör det tydligt och klart. Vi satsar väldigt mycket på att människor ska kunna komma in och få en utbildning – på att alla ska kunna garanteras en gymnasieutbildning, kunna komma in och läsa på en KY och kunna komma in på arbetsmarknaden. Detta åstadkommer vi genom sänkta skatter, höjda reseavdrag och satsningar på utbildning generellt. Det är alltså inte fråga om något tricksande över huvud taget, utan det är fråga om en renodling av budgeten.

Sedan var det den andra delen. Utbildningsministern var inne på alla förslag på områden där han vill förbättra framöver. Men vad gäller just studentbostäderna har ju investeringsbidraget varit tillfälligt. Kommer det att fortsätta efter år 2002?

Anf. 58 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik:

Herr talman! Det låter som att Sofia Jonsson menar: bättre med en rejäl öppen arbetslöshet och passivitet än med en massa åtgärder som gör att man når 4 % öppen arbetslöshet. Detta är verkligen inte centertradition på området.

Vad ni gör för att finansiera en studiemedelsreform är att ni tar 2 miljarder från vuxenstudiestödet – dvs. 2 miljarder som ska gå till människor som behöver en grundläggande utbildning för att ha en chans att komma tillbaka till arbetsmarknaden. Sofia Jonsson säger att de får gå till arbetsmarknadspolitiken, men också där skär ni ju ned.

Öppen arbetslöshet och minskade utbildningsmöjligheter är vad det handlar om. Visserligen får ni ihop till ett 50-procentigt bidrag. Förra gången var det på bekostnad av antalet studietermener – man fick bara läsa åtta termer. Den här gången handlar det om ökad arbetslöshet. Det här duger inte som studiesociala reformer!

Utredningen kommer att se över sambandet mellan våra socialförsäkringssystem så att de i praktiken blir fungerande för landets studenter. Studenterna ser ju inte ut på ett och samma sätt, utan det finns studenter som har familj och studenter som är 19 år och solokvist. Det är klart att

vi måste se över detta, men inte med de metoder som Sofia Jonsson driver.

I själva verket tror jag att det som nu driver engagemanget för att höja studenternas basnivåer är den ideologiska utgångspunkten hos Centern att vi inte ska ha socialförsäkringar som baseras på inkomstbortfallsprincipen, utan vi ska alltmer gå mot basersättningar. Då tar man in studentfrågan i ett sammanhang.

Vi, som står upp för inkomstbortfallsprincipen, vill se till att studenterna får bra basvillkor, men aldrig till priset av att vårt socialförsäkringssystem raderas. Därför måste man se till att ansvar faktiskt tas för hela politiken, på alla politikområden. Det går inte, som i det här fallet, att låta de arbetslösa betala era ambitioner.

Anf. 59 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Återigen – för tredje gången i dag, tror jag – vill jag säga att det förslag om avgifterna som Kristdemokraterna lägger fram gäller utländska studenter från icke EU-anslutna länder och stämmer överens med den utredning, *Advantage Sweden*, som i oktober 2000 kom till Utbildningsdepartementet. Varken jag eller mitt parti vill ta ut några som helst avgifter av svenska studenter. Jag hoppas att bilden i det avseendet nu kan suddas ut och att den inte hela tiden ska pådyvlas folk.

Varför lägger vi då fram det här förslaget om utländska studenter? Utbildningsministern sade tidigare här att jag i mitt anförande målat upp en bild av hög kvalitet, av att det fungerar med lärarna och av att det finns pengar till forskning. Ja, det kan vi göra, för vi vill ha det så. Därför bygger vi inte ut så mycket. Vi vill peka på möjligheter att få in pengar för att bibehålla och om möjligt ytterligare utveckla kvaliteten.

Jag tycker att det finns en stor poäng i detta i relation till det som vår utbildningsminister själv presenterar. Den bilden är nämligen inte realistisk. Snarare kan den liknas vid det där med om pappa ville ge mig en femöring, vet mamma. Där målas allt detta upp med en jätteutbyggd utbildning där vi ska ta emot Europas studenter och utländska studenter och där vi ska ha fri utbildning för alla. Dessutom ska det vara mycket hög kvalitet, disputerade lärare till alla osv. Men då är frågan: Var tänker Östros ta de pengarna?

När man åker runt och besöker landets lärosäten märker man att myndighetscheferna inte känner till möjligheten att ha det här systemet. På frågan om hur de diskuterar med utbildningsministern blir svaret snarare att de inte kan komma med argument eftersom det inte blir utrymme för det.

Anf. 60 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik:

Herr talman! Vi har ju med gemensamma ansträngningar via skattemedel gjort det möjligt att bygga ut högskolorna. Alldeles nyligen har jag fått de senaste siffrorna. Antalet nybörjare ökar nu med ungefär 6 %. Det är snabbare än tidigare. För lärarutbildningarna är ökningen drygt 15 %. Sjuksköterskeutbildningarna ökar kanske med närmare 25 % i höst. Läkarutbildningarna ökar med 8 % och civilingenjörsutbildningarna med 4 %. Detta kommer av att vi gemensamt sett till att prioritera utbildningsfrågorna i statsbudgeten.

Prot. 2001/02:43
7 december

*Utbildning och
universitetsforskning,
högskolan samt
likabehandling av
studenter i högskolan*

Jag tror inte alls att en väg för att skapa den här situationen är att börja rekrytera studenter på samma sätt som man säljer olja, som Yvonne Andersson sade här i ett tidigare inlägg. Att det skulle vara en ny källa till resurser för våra gemensamma insatser på utbildningsområdet tror inte jag, utan det här sker via skattemedel.

Inte heller är jag särskilt lugnad av det som Yvonne Andersson nu säger om avgifterna – inte för dem som finns inom EU. Men norrmännen kommer ju i stor utsträckning till Sverige för att studera här. Ska de betala avgifter? Och hur blir det med den fattige litauiske studenten som gått på gymnasium och som drömmer om att under en tid plugga i Sverige? Hur ska den studenten ha råd med avgifter? Hur ska vi göra med vårt engagemang för att verkligen internationalisera Sverige? När människor studerar här blir de ju också ambassadörer för vårt land när de åker hem igen. Det här tycker jag alltså att vi ska göra med gemensamma insatser, inte genom att börja sälja utbildning på samma sätt som man säljer olja.

Anf. 61 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Det här handlar inte om antingen–eller. Naturligtvis ska vi ha kvar samma möjligheter – hjälpa fattiga studenter och ha samma nordiska samarbete, möjligheter till stipendier osv. Det är inte detta som det handlar om, utan det handlar om det förslag som finns om att man också ska kunna se till att göra den här tjänsten för dem som inte har byggt upp demokratiska och moderna utbildningssystem.

Jag går sedan över till en annan sak som också är viktig. Vårt parti har en budget som är tillförlitlig och som speglar vår politik. Jag skulle vilja veta hur stor procentuell andel av statens budget som Östros är beredd att ge till högre utbildning och forskning. Var ligger det, i paritet med allt övrigt som ska göras i landet? Vi måste ju ha en tillförlitlighet. Hur stor andel handlar det alltså om? Jag tror att vi är helt överens om att vi vill ha en hög kvalitet på en mycket väl utbyggd högre utbildning för alla. Vi vill ha forskningspengar och grundanslag på vartenda lärosäte, till alla.

Vi kristdemokrater har dock inte obegränsade möjligheter att ge det här. Därför är det intressant att höra hur vår forsknings- och utbildningsminister ser på den andel av statens budget som ska gå till just detta.

När det gäller vår lägre andel vill jag säga att det inte är konstigt att vi kan spara pengar på studiemedlen om det inte är lika många som studerar – en enkel räkneoperation. Det är alltså inget konstigt i det. Om man nu följer antalet studieplatser och finansieringen och ser hur snabbt det här växer – naturligtvis vill vi ha det fria utbudet – undrar jag hur stor andel utbildningsministern vill ha.

Anf. 62 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik:

Herr talman! Jag beklagar verkligen om Kristdemokraterna känner att man nu har nått gränsen för vad man orkar med att satsa på utbildning och forskning och att nu andra områden måste ta vid. Den gränsen har vi inte känt ännu. Hos oss ser vi utbildning och forskning som centrala framtidsfrågor som under den här mandatperioden får en ökning på drygt 9 miljarder i årliga anslag. Det är unikt. Jag kan inte se att den ska brytas

när vi har en god och stark ekonomisk utveckling. Vår framtid hänger så mycket på utbildning och forskning.

Jag skulle gärna vilja se att vi fortsätter med mycket starka insatser på utbildnings- och forskningsområdet också under nästa mandatperiod. Om Kristdemokraterna börjar känna, och det gör ni när ni vill dra ned med en miljard, att ni nu släpper tåtklungan är det faktiskt att beklaga. Jag hade hoppats på ett starkare stöd därifrån.

Anf. 63 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! Thomas Östros riktade ett tack för samarbetet till Miljöpartiet och Vänsterpartiet. Då vill jag tacka från vår sida, och det gäller både utbildningsministern, departementet och den socialdemokratiska riksdagsgruppen i utskottet där vi har haft en väldigt god samverkan, bra former och möjligheter att också delta i en bred samverkan, något som jag uppskattat.

Min fråga gäller ett område där vi formellt sett inte har någon samverkan, nämligen EU-politiken. Vi betalar en avgift till EU på 22 miljarder. En mycket stor del av EU:s budget satsas på forskning; man delar ut forskningsanslag till forskare. Själva sättet att dela ut dem bestäms inom EU liksom vilka de prioriterade områdena är. Ansökningarna bedöms av EU på ett sätt som skiljer sig markant från det som vi vill ha, som vi är vana vid och som utbildningsministern själv har lovordat, nämligen att vi har våra egna forskningsråd där forskarna själva gör bedömningar osv.

Det handlar om relativt stora pengar. Det är ungefär 3 ½ miljard som delas ut inom ett ramprogram under en treårsperiod till svenska forskare. Det kräver en motprestation från svensk sida som är lika stor, alltså ytterligare 3 ½ miljard. Då är vi uppe i 7 miljarder som EU alltså hanterar, bestämmer och delar ut och som går förbi riksdagens forskningspolitik, förbi de svenska forskningsråden. Dessutom vill EU inte bidra till de administrativa kostnaderna vid universitet och högskolor som ligger på över 20 %. Det handlar alltså om i storleksordningen 8 miljarder i ett ramprogram. Jag tror att de flesta forskare håller med mig om att det här inte är ett system som vi skulle vilja ha.

Jag ställer alltså frågan: Är regeringen beredd att på olika sätt få över de här medlen så att de behandlas i vanlig ordning inom riksdagen och våra svenska forskningsråd?

Anf. 64 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik:

Herr talman! Det har varit ett genuint bra samarbete. Det har antagligen att göra med att vi ligger ganska nära varandra i de principiella synsätten, synen på grundforskning och synen på högskolornas utveckling. Det tackar jag också djupt för.

EU-frågorna är inte alls bekymmerslösa. Det ger oss naturligtvis nya resurser, och det är viktigt. Det är ju skattepengar, även om det kommer via EU. Det är klart att de har en väldig kraft i det svenska forskningssystemet. De bidrar till en förändring av tyngdpunkten genom att det är stora resurser. Sverige är väldigt framgångsrikt i att söka; vi vinner mycket av de kraftmätningar som sker där. Det kommer ett stort inflöde till oss. Men det kräver också medfinansiering på svensk sida.

Jag har som ordförande i Forskningsrådet drivit frågorna kring grundforskning och forskarinflytande inom de ramar vi har att arbeta med.

Prot. 2001/02:43
7 december

*Utbildning och
universitetsforskning,
högskolan samt
likabehandling av
studenter i högskolan*

Men jag har också uppmuntrat det svenska forskarsamhället, och det börjar faktiskt att ta fart nu, att bedriva ett långsiktigt opinionsarbete bland sina kolleger i Europa. De flesta andra regeringar i Europa känner inte av något tryck från sin forskarvärld att göra några stora strukturella förändringar, och det måste vi tillsammans skapa. Jag skulle vilja se det som en långsiktig vision. Det skulle vi kunna börja arbeta med inför det sjunde ramprogrammet – ett europeiskt vetenskapsråd och ett europeiskt Vinnova, om vi ska tala så att vi förstår, dvs. ett forskarstyrt grundforskningsråd men också tillämpad näringslivsnära forskning. Det är en så stark del av traditionen, och det är därför som det har så mycket resurser. Men det kräver ett väldigt bestämt och långsiktigt opinionsarbete. Där hoppas jag att vi kan göra saker tillsammans under de kommande åren för att få det europeiska forskarsamhället med oss på sådana idéer.

Anf. 65 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! Det är en bedömning som jag kan hålla med om. Det är så att EU:s forskningspolitik kan förskjuta tyngdpunkten i svensk forskning. Den gör det vid sidan av det som vi är vana vid, att själva här i Sveriges riksdag kunna bestämma inriktningen av svensk forskningspolitik. Vi vill också att det system som vi har för att dela ut anslag till forskare ska se ut på ett sätt som är ganska annorlunda än det som EU har. Det är en byråkratisk organisation som tar tid och pengar, och det är ett anslagsförfarande som dessutom till stora delar är hemlighållet. Det går inte att få reda på vilka som får anslag och inte heller motiveringarna för avslag.

Det finns många brister, och det handlar om mycket stora pengar – 8 miljarder i ett ramprogram på tre år. Det är alltså mer pengar än vad vi satsar på hela vår forskningsverksamhet inom Vetenskapsrådet inklusive de två forskningsråden FAS och Formas.

Det här är naturligtvis oacceptabelt. Jag tror inte alls att det finns något behov av att bygga upp ett forskningsråd i EU, utan i stället borde man titta över vad det är för forskning som EU har behov av. Det behöver inte vara ett EU-forskningsråd. Det finns vissa saker som medlemsländerna skulle behöva forska gemensamt kring – satsningar på stora centrum som Cern eller något som berör medlemsländerna gemensamt. Miljöforskningen är ett exempel. Men huvuddelen av den forskning man bedriver är av den karaktären att man bedriver den bättre i medlemsländerna.

Opinionsbildningen i all ära, det är bra, men jag tycker också att regeringen och departementet aktivt skulle kunna agera för att t.ex. samordna ansökningarna, styra det hela och i EU agera för att man har en mindre del av budgeten avsatt till forskning.

Anf. 66 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik:

Herr talman! Vi har samma utgångspunkt när det gäller att stärka den forskarstyrda grundforskningen, inte minst på grund av förändringarna med EU och forskningsstiftelserna, som ju ganska rejält förändrade förutsättningarna i Sverige i mitten på 90-talet. Det är där fokus ligger.

Men jag delar inte Gunnar Goudes uppfattning när det gäller EU-pengarna i övrigt. Jag är bestämt emot att vi skulle agera för att minska forskningsresurserna i EU. Jag vill ha en ökning av forskningsresurser i

EU, gärna på bekostnad av t.ex. jordbrukspolitiken. Det vore bra för Europa.

Jag tror också att det finns en poäng i att få en konkurrens på europeisk nivå mellan framstående forskare och forskargrupper. Det är lite grann där den amerikanska situationen är, att man via en mycket stor kontinent med mycket starkt forskarsamhälle får en nationell konkurrens som blir skarpare än vad var och en av länderna, inte minst små länder som Sverige, kan åstadkomma. Det skulle kunna vara ett viktigt komplement. Men då skulle en vision vara att det var ett forskningsråd på Europeanivå som i konkurrens kunde fördela medel till Europas bästa forskare, naturligtvis tillsammans med en industrinära näringslivstillämpad del. Det är en av EU:s ursprungstankar.

Det här skulle kunna vara ett väldigt spännande och långsiktigt projekt från svensk sida gentemot först och främst forskarsamhället i Europa men sedan vidare mot politiker och beslutsfattare.

Anf. 67 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m):

Herr talman! I de allra flesta sammanhang där många människor finns representerade kan vi konstatera att vi är rätt olika. Det finns män och kvinnor, unga och gamla. Några har en invandrarbakgrund, någon har ett funktionshinder, men alla har vi någon form av sexualitet! Gemensamt är att vi alla är människor och har rätt att bli respekterade som de individer vi är.

Att diskriminera någon just för att han eller hon är annorlunda jämfört med dig själv eller någon annan i den grupp som du tillhör får aldrig accepteras. Om det är vi alla här i kammaren rätt överens. Denna utgångspunkt finns däremot inte rent praktiskt hos våra övriga medborgare i vårt samhälle. Därför behövs det också lagar som är styrande och som ger konsekvenser när de inte följs.

I dag har vi även att ta upp betänkandet UbU5, som handlar om likabehandlingen av studenter och ett förslag till en ny lag för att diskriminering inte heller ska ske på högskolan. Detta är i och för sig bra, för ingen av oss vill ha diskriminering av olika studenter. Men låt mig peka på ett grundläggande problem när vi nu ska införa en ny lag på detta område.

Dagens system att ständigt hitta en patentrösning på varje litet område där det finns människor i olika sammanhang för att förhindra diskriminering leder till att det blir så många enstaka lagar, och risken är stor att vi ständigt glömmar någon person eller en grupp inom något område.

Vi har nu att ta hänsyn till kvinnor och män, homosexuella, funktionshindrade och invandrare genom olika lagar mot diskriminering uppdelat för t.ex. skolan och arbetslivet, och nu även för högskolan. Till detta finns sedan ett antal ombudsmän, underställda regeringen, som har till uppgift att skydda alla dessa olika grupper.

Herr talman! Min uppfattning är att synen på olika grupper och situationer i stället måste utgå från respekten för att varje människa är en unik individ. Detta innebär att vi i stället måste ha en generell, samordnad lagstiftning mot diskriminering. Den lagen ska ge samma skydd för varje individ, oavsett var i livet vi befinner oss.

Det märkliga är att denna lag om likabehandling av studenter kommer samtidigt som regeringen uppenbarligen har börjat inse vikten av en generell lagstiftning. Regeringen har i ett tilläggsdirektiv till en sittande

Prot. 2001/02:43
7 december

*Utbildning och
universitetsforskning,
högskolan samt
likabehandling av
studenter i högskolan*

utredning om att se över ett utvidgat skydd mot diskriminering gett uppdraget att utreda möjligheterna till en generell lagstiftning på alla eller flertalet diskrimineringsgrunder och samhällsområden. Samtidigt har det även aviserats från regeringen att samma utredning ska ges i uppdrag att överväga frågan om sammanslagning av några eller samtliga ombudsmän som är underställda regeringen.

Detta visar trots allt att vår linje om en generell lagstiftning, utan att dela upp folk i grupper och kollektiv, är den väg som även regeringen till slut kanske väljer. Det är bara synd att den nu föreslår att ytterligare en enstaka lag ska införas, i väntan på utredningens förslag om en gemensam lag.

I avvaktan på beredning och förslag som innebär samma skydd mot diskriminering att gälla oavsett var i livet man befinner sig, biträder vi emellertid regeringens nu framlagda förslag om lika behandling av studenter. Däremot föreslår vi att den nya lagen följs upp och utvärderas efter tre år, om lagen inte dessförinnan har ersatts av en samordnad lagstiftning mot diskriminering.

Just detta är det som står i den moderata reservationen nr 1 under punkt 1, som jag härmed yrkar bifall till.

Anf. 68 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Ulf Nilsson har redan framfört Folkpartiets huvudständpunkter på högskoleområdet, men jag vill ändå något beröra det som har alldeles speciell vikt för den del av landet där jag bor – Norrlands inland.

Väldigt många människor, som skulle vilja skaffa sig högskoleutbildning, har svårt att flytta till en regelrätt universitets- eller högskoleort. I de flesta fall beror det på att de redan har hunnit bilda familj eller av andra skäl är bundna till sin bostadsort.

Lyckligtvis har distansutbildningen byggts ut, och nu kommer riksdagen också att fatta beslut om ett svenskt nätuniversitet. Men det finns också ett stort behov av utlokaliserade utbildningsplatser, vilket vi numera har i exempelvis min hemort Lycksele. Just nu har vi bl.a. en lärarutbildning – något som innebär att vi förmodligen får relativt lätt att rekrytera nya lärare när 40-talisterna snart börjar gå i pension. Efter nyår startar en ny form av sjuksköterskeutbildning med IT-kunskap. Och mycket annat finns i de 13 kommuner som har gått samman i Akademi Norr.

Men det finns ett stort problem. Den här typen av utbildningar kostar mycket pengar. Utbildningsdepartementet har hittills inte varit berett att stå för de extra kostnader som är förknippade med utlokaliseringen. Detta innebär stora påfrestningar för de berörda kommunerna, som redan brottas med svag ekonomi och stora underskott.

De flesta inlandskommuner får en allt äldre befolkning, vilket tär på ekonomin. Ett sätt att behålla de yngre är givetvis att erbjuda högre utbildning som också kan leda till jobb på hemorten. Men det kostar, som jag redan nämnt, mycket mer än det standardbelopp som universitet och högskolor får per utbildningsplats. Därför är det enligt min mening rimligt att medel för merkostnaderna följer de utlokaliserade högskoleplatserna, vilket vi också har betonat i vår regionalpolitiska motion.

När jag satt med i den regionalpolitiska utredningen hade vi en expert från Utbildningsdepartementet med i vårt arbete. När samtliga utredning-

ens politiker föreslog att högskolans ersättning för distansutbildning och utlokaliserad utbildning ska räknas upp, så att full kostnadstäckning ges för såväl högskolans som kommunens kostnader, avvisade han det kravet och framförde i ett särskilt yttrande farhågor för att sådan kostnadstäckning skulle riskera att medföra minskade resurser för den reguljära utbildningen och därmed en kvalitetsförsämring.

Jag var en av dem som drev den här frågan hårt i utredningen, och självfallet är tanken inte att man ska minska resurserna för utbildningen på universitets- och högskoleorterna. I stället bör Utbildningsdepartementet anslå extra resurser. Jag anser att det är i högsta grad orimligt att redan fattiga kommuner ska stå för de extra kostnader som utlokaliserad utbildning medför.

Om vi ska leva upp till talet om att Hela Sverige ska leva, måste vi göra mer än bara prata. Vi måste ge förutsättningar också i form av ekonomiska resurser. Därmed är det min förhoppning att den regering som kommer att finnas efter nästa val kommer att ge ökade resurser för utlokaliserad utbildning.

Nu kan någon invända att jag inte har hela mitt parti med mig på den här ståndpunkten. Sanningen är den att det är vad alla vi som bor i Norrland upplever. Vi är totalt 48 ledamöter, och vi skulle alltså även om vi gick rakt över alla partigränser och gjorde gemensam sak bara utgöra en sjundedel av riksdagen. Därför tar jag tillfället i akt att använda den här dagen åt att missionera lite bland alla partier. Jag hoppas, som sagt var, att vi kan komma någonvar med det här.

Tillåt mig till sist beröra frågan om studentbostäder. Jag vill understryka att vi i Folkpartiet i vårt budgetförslag hade 50 miljoner mer än regeringen för studentbostäder. Jag vill också, precis som Sofia Jonsson, efterlysa ett långsiktigt system för att åstadkomma fler studentlägenheter.

Anf. 69 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! En allmän reflexion är att i vårt mångfasetterade samhälle har högskolan och utbildningen där en stor och växande betydelse. Högskolans sätt att fungera och ge en god allmän utbildning eller yrkesutbildning kommer att återspegla sig i en rad samhällsfunktioners möjligheter att utvecklas i framtiden.

Den utbyggnad som skett under det senaste decenniet har varit en tyngdpunkt för de regionala högskolorna. Dessa högskolor har inneburit att de varit mera nåbara för regionens studenter. De har också fyllt de krav som högskolor längre bort haft svårt att klara.

Jag kan som exempel nämna Stiftelsen Högskolan i Jönköping, som har tagit intressanta steg med goda erfarenheter i sin egen dynamiska miljö. Det har inneburit att man har avancerat från sjuttonde till tredje plats i listan över populära studentorter. Tidningen Ny Teknik rankade t.ex. Jönköpings högskola till en andra plats i Sverige, dvs. lika och delad position med Chalmers och Linköping. Förstahandssökningen hade förra året ökat med hela 40 %.

Intressant är att företrädare för statliga högskolor och universitet eftersträvar de plusposter som de fria högskolorna har. Det egna ansvaret och en större frihet att utveckla pedagogik med vetenskaplig grund synes vara skälet. Det är en viktig del av poängen.

Ett praktiskt pedagogiskt grepp är att blivande entreprenörer och företagare redan under pågående högskolestudier kan starta eget företag.

Det finns vidare en het önskan om att få rätt att examinera doktorer i den humanistisk-samhällsvetenskapliga disciplinen. Här handlar det inte om mer pengar. Det handlar om att ge ett förtroende för en kapacitet som redan finns.

Något annat slående – rentav imponerande – är den stora globala kontaktyta som ger ett studentutbyte som berör varje kontinent.

Nu har man examensrätt på fyra ämnesområden. Som jag sade önskar man en utbyggd kompetens och fler rättigheter på detta område.

Herr talman! Vissa delar av det jag nu har sagt om Jönköpings högskola skulle kunna sägas om fler nya högskolor – även de dynamiska lärosäten som fungerat väldigt väl. Mitt val av interiör vägleds av att mitt senaste högskolebesök förlades till just denna Smålandsmetropol.

Fru talman! Även om stiftelsehögskolorna inte kommer att dominera i svenskt högskoleväsende är de intressanta spjutspetsar i ett i övrigt uniformt högskolesystem. En tydlig iakttagelse är att vissa högskolor har haft svårt att ta emot alla studenter som har sökt, samtidigt som andra har haft svårt att rekrytera i den utsträckning som var tänkt i den utbildningsplan som godkändes för två år sedan.

Fru talman! Så vill jag ge några synpunkter kring de fristående teologiska högskolorna. De teologiska högskolorna inom frikyrkan är relativt unga. Ingen är särskilt stor, men skolorna, som är lokaliserade till Stockholm, Uppsala och Örebro, växer just nu. Intresset från andra teologiska lärosäten tilltar.

Även teologiska fakulteter har fått en breddning av det ekumeniska utbudet. Människor från frikyrkan, där man saknar egen högskola, och blivande präster inom Svenska kyrkan har i betydande utsträckning sökt sig till dessa frikyrkliga lärosäten, som snart har ett dussintal år på nacken.

Motionärer från i princip alla partier har under senare år aktualiserat frågan om att dessa små högskolor i hög grad finansieras av sina huvudmän, dvs. Svenska Baptistsamfundet, Svenska Missionsförbundet – det gäller THS i Stockholm – och Evangeliska Fosterlandsstiftelsen, som finansierar verksamheten i Uppsala. Samfundet Nybygget – kristen samverkan har sin högskola i Örebro. Man borde på dessa ställen få rättvisa villkor.

Tillstånd att utfärda högskoleexamen efter teologisk utbildning har man haft sedan 1993. Under senare tid har t.ex. THS i Stockholm fått behörighet att examinera teologistuderande. De erhåller teologie kandidatexamen om 140 poäng.

Vi har också påmint om att det i THS lärarkår finns ett femtontal som har doktorerat. Därför har man på denna högskola – för övrigt också på de två andra högskolorna – en mycket hög vetenskaplig status inom grundutbildningen. Det är relativt ovanligt att man förfogar över så goda lärarkrafter på så små högskolor med så förhållandevis tunga ekonomiska åtaganden.

Nu kommer dessa tre högskolor att tillföras ett ökat antal helårsstudenter. Det sker i enlighet med planeringsförutsättningarna, men riksdagen har fortfarande ingen avsikt att fastslå detta. Ett antal motionärer från

olika håll har krävt att dessa högskolor ska behandlas på samma sätt som andra vad gäller ekonomin.

Reservanterna i utskottet – de kommer från åtminstone fyra partier – säger att det statsfinansiellt innebär så lite att förändringen torde rymmas inom de givna ramarna. Det skulle innebära ett gott tillskott för dessa högskolor och att högskolorna skulle kunna bli fler. De skulle få en ekonomisk grund för att fungera väl.

Vid senare års budgetbehandling har denna fråga varit uppe, och det har uttalats ett ökat stöd för tanken att dessa högskolor skulle jämföras med andra. Vid det senaste riksmötet var det snubblande nära att en sådan beställning hade sänts i väg till regeringen. Majoriteten, som avvisade förslaget, har visserligen sagt sig vara allmänt positiv men inte velat sätta den press på regeringen som ett positivt riksdagsbeslut hade inneburit.

Trots att det är småbelopp i ett statsfinansiellt sammanhang, och trots att beloppen med lätthet torde kunna rymmas inom ramarna, har man inte kunnat expediera detta.

Det har av och till genom uppvaktningar, riksdagsmotioner och utskottspåpekanden erinrats om att huvudmännens organisationer och deras medlemmar ger stora frivilliga bidrag till dessa högskolor. I debatten har också pekats på att andra huvudmän vid enskilda högskolor inte avkrävts personliga offerinsatser. Det är hög tid för staten att rätta till sådana orättvisor. Det kan knappast finnas något sakpolitiskt motiv för att hävda något annat.

Det ekonomiska stödet från staten skulle kunna innebära ett tillskott med några tusen kronor per helårsstudent och att jämlikhet och rättvisa i ett ekonomiskt avseende erhålls. Det känns närmast genant att en sådan till synes marginell fråga inte har kunnat redas ut, trots att det har påpekats från riksdagen i olika omgångar och vid uppvaktningar i departementet.

I motionen har vi sagt att det är bra att statsråd och politiker uttalar sin sympati för dessa högskolor, men att det ekar ihåligt om man motsätter sig en ekonomisk rättvisa och låter bli att undanröja de olikheter som fattiga nya högskolor omotiverat drabbas av.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 7 vad avser slutspunkten 21.

Anf. 70 KENTH HÖGSTRÖM (s):

Fru talman! Utbildningsminister Thomas Östros talade sig varm för den öppna och fria akademien för en halvtimme sedan. Det tyckte jag var utomordentligt bra. Den öppna och fria akademien måste vara en ledstjärna och ett verktyg, precis som den regionala decentraliserade högskolan är det, i arbetet med att göra det möjligt för många att ta del av akademisk utbildning i hela landet och höja kunskapsnivån i Sverige.

Jag vill därutöver argumentera för en annan mycket viktig ledstjärna. Det rör sig om ett verktyg i arbetet för att utbildningspolitiken ska få genomslag inte bara på de orter där högskolan är etablerad utan i hela landet – även i de glesbefolkade delarna. Jag talar om distansutbildning och det flexibla lärandet.

Det finns inget sätt att bryta igenom klasstrukturer och sociala skiktningar som är effektivare än den metoden. Om man lyckas attrahera dem

*Utbildning och
universitetsforskning,
högskolan samt
likabehandling av
studenter i högskolan*

som känner tvekan inför utbildning och kanske vill bo kvar hemma kan man få många fler att söka sig till högre utbildning.

Ett land som har kommit väldigt långt i detta avseende är Storbritannien, vars största *open university* ligger i Milton Keynes, som jag har besökt fem gånger. Jag har följt det under många år.

I dag har man 70 000 inskrivna elever och 2 500 medarbetare. Man utvecklar pedagogiska verktyg och metoder som är anpassade för denna sorts undervisning. Man använder sig naturligtvis av informationstekniken som stöd. Man har elever från hela Storbritannien – också från Wales och Skottland. Eleverna kan läsa hemma.

I dag föreslår regeringen via betänkandet att vi ska knyta ihop alla våra lokala studiearenor till ett nätverksuniversitet. Jag tycker att det är en utomordentlig idé. Det är en svensk idé på samma tema som det som tillämpas i Milton Keynes. Verksamheten är dock inte koncentrerad, som den är där.

Detta kräver många funderingar. Därför vänder jag mig till utbildningsutskottet. Varför har ni inte bemödat er om att argumentera kring min motion Ub544? Det finns inte ett argument. Den handlar ändå om detta.

Motionen tar sin näring ur den undersökning som Urban Dahllöf, professor emeritus i Uppsala, och universitetslektorn Gunilla Roos har gjort bland 1 000 nya högskolestuderande i mitt hemlandskap Hälsingland. De konstaterar att väldigt många av dem som har sökt sig till högskolan har kommit ur arbetarklass och miljöer där utbildningsnivån är låg. De väljer att bo hemma. Hade denna nätverksbaserade distansundervisning inte funnits inpå knuten hade de inte gått in i högskolemiljön. Naturligtvis åker de till Högskolan i Gävle eller till någon annan högskola och får viss undervisning, men de har också informationsteknologin som stöd hemma.

Jag tycker att det här är viktigt. Jag anser att nätverksmyndigheten borde ligga mitt i Sverige, t.ex. i mitt län, där man har störst erfarenhet av att bryta social segregering – det är en hälsning till utbildningsutskottet.

Den här delen av utbildningspolitiken anser jag för närvarande vara den absolut viktigaste spjutspetsen för att alfabetisera Sverige.

Utbildning och universitetsforskning (förslag 1–18)

Anf. 71 TOMAS HÖGSTRÖM (m):

Fru talman! Förväntningarna på skolan är höga både från samhället och från riksdagen och ska så vara med tanke på den uppgift som skolan har att svara för.

Det är nämligen i grund- och gymnasieskolan som grunden för det livslånga lärandet läggs. Ett misslyckande här följer i många fall sedan individerna livet ut.

En viktig förutsättning för att skolan ska ha möjligheter att klara sina uppgifter är att satsningarna på utbildning fortsätter. Att så är fallet visar internationell statistik som säger att Sverige tillhör de länder som per capita satsar mest på utbildning. Men vart tar pengarna vägen? Vi måste också konstatera att det samtidigt finns ett missmod i skolan – bland elever och lärare, bland föräldrar och allmänhet. Det är ett missmod som

har sin grund i att skolan inte klarar av att leva upp till de förväntningar som ställs. År efter år debatterar vi skolans situation utifrån rapporter som visar att skolans resultat inte når upp till målen. Det är rapporter som visar att många elever i grund- och gymnasieskolan inte når de kunskapsmål som är satta.

Företeelser som att elever stämmer huvudmannen, att undervisning avbryts på grund av hotfulla situationer, att lärare och elever förs till sjukhus efter incidenter i skolan, ja t.o.m. mord, och att väktare sätts in på skolor visar att situationen på många håll rent ut sagt är dålig på det svenska utbildningssystemets mest grundläggande nivåer.

Men vi ska inte glömma bort att det även finns framgångsrika skolor som visar på bra resultat och framgångsrika initiativ. Jag tror att det tål att upprepas eller förtydligas att det är riksdagen som antar regler som påverkar skolan. Här beslutas om lagar och förordningar som rör skolans alla delar och som påverkar skolans möjligheter. Det är i riksdagens roll som högsta beslutande organ som vi debatterar skolans situation. För min del är det dessutom utifrån uppfattningen att skolans roll är central i samhället och av strategisk betydelse för våra möjligheter.

I de moderata förslagen med anledning av budgetalternativet redovisas vad vi tror att skolan behöver för att den ska ges bättre förutsättningar att klara den komplexa uppgift som den har.

För det första är det skolans inre arbetsklimat som i mycket avgör hur framgångsrik en skola är. Dålig ordning, sena ankomster, ovårdat språk, mobbning och brist på respekt skapar en dålig arbetsmiljö som slår hårdast mot elever med inlärningsproblem. En avgörande faktor för att vända den utveckling som vi ser är att man vid lärarutbildningen måste lägga större vikt vid den studiesociala miljön och relevanta ledarskapsutbildningar. Vi anser även att skriftliga omdömen ska användas för att informera föräldrar om elevens resultat. Utformningen kan vara en fråga för varje enskild skola. Vi anser även att enskilda skolor, om de så önskar, ska ha en möjlighet att införa lokala betyg i ordning och uppförande.

För det andra anser vi att resultatredovisningen måste bli bättre, inte minst för att elever, föräldrar och lärare ska veta vilka resultaten är på enskilda skolor. Tyvärr är det många huvudmän som slarvar med denna uppgift i dag. Lagar och förordningar ger dem dessutom den möjligheten, eftersom uppföljningar och utvärderingar inte följs upp av dem som har det som sin uppgift i dag. Skolverket ansvarar för uppföljning, utveckling, utvärdering och tillsyn av den svenska skolan. Bl.a. utifrån Riksrevisionsverkets granskning av Skolverkets tillsynsverksamhet finns det anledning att ifrågasätta om Skolverket sköter sina viktiga uppgifter. Av bl.a. den anledningen föreslår vi ett inrättande av ett oberoende nationellt kvalitetsinstitut med uppgift att löpande utvärdera skolans resultat. Institutet ska stå fritt från dem som har uppgiften att driva skolor och fritt från den politiska sfären. Samtidigt förtjänar det att påpekas att inrättandet av ett kvalitetsinstitut inte innebär att skolorna ges möjlighet att undandra sig sin egen årliga kvalitetsredovisning. Delar av Skolverkets nuvarande uppgifter och anslag överförs till det föreslagna kvalitetsinstitutet.

Jag sade i min inledning att vi inte får glömma bort att det även finns framgångsrika skolor. Låt oss med en förbättrad uppföljning, utvärdering och resultatredovisning ge dessa skolor den uppmärksamhet som de förtjänar.

I dagens tidning kan vi läsa att för första gången har en skola, Älta skola i Nacka, tilldelats utmärkelsen Svensk Kvalitet. Jag tycker att det är ett bra exempel på hur man via kvalitetsmätningar och redovisningar kan lyfta fram goda resultat. Det är också helt i överensstämmelse med att vi lägger fram förslag om inrättande av ett nationellt kvalitetsinstitut. Det intressanta är dessutom att skolan ligger i en kommun, Nacka kommun, som regeringen titt som tätt har ganska hårda diskussioner och skriftväxlingar med om hur respektive skola och huvudman ska kunna utveckla sina skolformer. Hitintills måste jag säga att Nacka kommun leder över regeringen.

För det tredje föreslår vi att det kommunala ansvaret för att finansiera skolan överförs till staten. Det innebär naturligtvis inte att staten ska driva skolor. Den nationella finansieringen ska skapa förutsättningar för mer likvärdiga villkor när det gäller att driva skolor och bedriva undervisning. Som situationen är i dag varierar förutsättningarna beroende på kommunernas ekonomi, prioriteringar och politiska vilja. Detta är oacceptabelt om man menar allvar med likvärdiga villkor. Vi har som första steg föreslagit ett införande av en nationell skolpeng för grundskolan och anvisat medel för detta år 2003. Den nationella skolpengen ska finansiera kostnaderna för elevens utbildning. Det är viktigt att i detta sammanhang även klargöra att systemet ska ta hänsyn till att barn har olika behov.

Finansiering sker genom att ett belopp motsvarande kommunernas kostnader för grundskolan dras in via det statliga bidragssystemet till kommunerna och förs till anslaget för nationell skolpeng.

För det fjärde måste detaljstyrningen av resurserna upphöra. Regeringen lägger i årets budget fram förslag om anslag till personalförstärkningar inom skolan. Vi har ställt oss bakom detta förslag för år 2002 och anvisar där 1,5 miljarder kronor, eftersom tjänsterna är inrättade. Detta anslag avvecklar vi för åren 2003 och 2004, och de medlen tillförs anslaget för nationell skolpeng utifrån grunduppfattningen att staten inte ska detaljstyra resurserna.

Vi pratar väldigt ofta i debatten om Wärnerssonpengar och Perssonpengar, men det är skattebetalarnas pengar, och den typ av öronmärkning som vi dag ser bidrar inte till att ge verksamheterna möjligheter att göra de nödvändiga prioriteringarna utifrån de lokala förutsättningar som finns och som varierar.

För det femte genomför vi förändringar som innebär att elevernas ställning stärks. Utifrån en förbättrad resultatredovisning och en nationell finansiering som följer eleven till den skola som han eller hon har valt stärks elevernas ställning. Deras val blir avgörande. Kraven på att prestera bra resultat blir både tydligare och större och en nödvändighet för varje skola.

Vi ökar med våra förslag möjligheterna till mångfald inom skolan. Erfarenheterna av att alltfler friskolor etableras är övervägande goda. Skolans utveckling främjas av att fler alternativ ges möjligheter att bedriva verksamhet på lika villkor. Vi vill se fler driftsformer, profilskolor och skolformer. Mångfald är något som berikar samhället. Det är något som upprepas i många andra sammanhang. Jag anser att detta påstående även gäller skolorna.

Vi anser att skolornas möjlighet att lägga ut undervisning på entreprenad ska utvidgas så att den även omfattar grundskolan och flertalet

ämnen. Skolverket säger i sin utvärdering *Nationella kvalitetsgranskningar 2000 – utbildning på entreprenad* att erfarenheterna på många sätt är positiva. Låt oss då ta vara på denna möjlighet!

För det sjätte lägger vi fram ett förslag om att låta undersöka möjligheterna att inrätta ett slags grundskoleexamen och att en sådan ska ge behörighet till fortsatta studier i gymnasieskolan. Sedan flera år väntar vi på regeringens utlovade förslag om en modern gymnasieexamen. Jag hoppas att skolministern vid denna debatt meddelar när ett sådant förslag kommer. Avsikten med våra förslag under denna punkt är att tydliggöra betydelsen av goda kunskaper bland elever och i skolan.

Fru talman! Vi föreslår även för förskoletiden att nuvarande sexårsverksamhet, s.k. förskoleklass, får utvecklas till en barnskola med tydliga pedagogiska ambitioner. Barnskolan ska, i likhet med sexårsverksamheten, vara frivillig för föräldrarna, och det är kommunerna eller godkända skolor som ska ha möjlighet att utveckla förskoleklass i denna riktning.

Vi föreslår även en kraftig utökning av antalet platser i den s.k. KY-utbildningen. Vi har anvisat medel för denna satsning i särskild ordning. Vi påbörjar även en avveckling av Kunskapslyftet, med förbehållet att de som nu deltar i utbildningen ska ha möjlighet att slutföra densamma.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 1 under punkt 1. Vi står naturligtvis bakom de övriga reservationerna, men för tids vinnande nöjer vi oss med att yrka bifall under denna punkt.

(Applåder)

Anf. 72 LENNART GUSTAVSSON (v):

Fru talman! Det vi nu diskuterar rör frågor om förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning.

Först och främst vill jag som vänsterpartist uttrycka min tillfredsställelse över att vi nu fortsätter att åtgärda konsekvenserna av 90-talets svåra ekonomiska situation, en situation som betytt mycket negativt på skolans område. Samtidigt som de ekonomiska resurserna minskade ökade barnkullarna och flyktinginvandringen.

Jag vill lyfta fram några av de saker jag tror kommer att ha en stor betydelse för att vi bättre ska kunna arbeta för visionerna om en skola för alla och en möjlighet till livslångt lärande för alla. Förutom utbildningens betydelse för hela samhällets utveckling har ju utbildning och kunskapsnivå en central betydelse för demokrati och människors delaktighet i samhället. Jag kommer i mitt anförande att beröra fem områden som jag som vänsterpartist ser som speciellt viktiga: förskolan, resurserna, elevinflytandet, jämställdheten och betygen.

För det första behövs en kraftfull satsning på förskolan. Att förskolan i likhet med skolan, föräldraförsäkringen, barnbidraget och hälso- och sjukvården ska vara en del av den generella välfärden och erbjudas alla barn och barnfamiljer är en självklarhet för oss i Vänsterpartiet.

I budgetpropositionen anges bl.a.: ”Förskolan är basen för samhällets insatser för att främja det livslånga lärandet. Den är en miljö där barn med olika bakgrund och olika levnadsvillkor får möjlighet att utvecklas och lära tillsammans.”

Vidare konstateras att det långsiktiga målet är en avgiftsfri förskola. Det är något som vi från Vänsterpartiet länge har hävdad. Införandet av den allmänna förskolan för fyra- och femåringar, rätten till förskoleverk-

Prot. 2001/02:43
7 december

*Utbildning och
universitetsforskning,
högskolan samt
likabehandling av
studenter i högskolan*

samhet för barn till arbetslösa och föräldralediga samt en maxtaxa i förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg är alla steg i en riktning som ligger väl i linje med Vänsterpartiets politik.

En fråga som skulle vara intressant att höra skolministern kommentera är när nästa steg mot det långsiktiga målet om en avgiftsfri förskola kan tas. Jag vet att jag kan låta lite otålig med tanke på att större delen av reformen inte blivit verklighet än. Men min fråga tar sin utgångspunkt i regeringens egen skrivning i propositionen om maxtaxa och allmän förskola: "Regeringen betraktar förslaget som ett första steg." Alltså: När anser skolministern att det är dags att ta nästa steg?

Fru talman! Frågan om maxtaxan är en av de få frågor där det tycks finnas någon form av borgerlig enighet. I övrigt måste jag säga att jag saknar ett tydligt borgerligt alternativ. Det är i och för sig ganska talande att den borgerliga enigheten vänder sig mot ett förslag som handlar om att utveckla den generella välfärden.

Fru talman! För det andra behövs det mer personal inom förskola och skola. Mer personal inom skolan är en av förutsättningarna för att kunna nå målen. Det är bra att regeringen inom ramen för budgetsamarbetet nu kan fortsätta en satsning, faktiskt initierad av Vänsterpartiet, på mer resurser i skolan. Ur elevsynpunkt och med tanke på bl.a. den senaste tidens debatt om mobbning och våld inom skolan är bristen på elevvårdspersonal ett av de områden där det behövs förstärkning. Det behövs fler vuxna i skolan, vuxna som är tydliga förebilder.

I och med denna budget fortsätter den inledda femåriga satsning som innebär att ungdomsskolan och fritidshemmen tillförs resurser motsvarande en nivåhöjning på 5 miljarder. Bidraget är riktat till utökning av personal. Kritik har ibland framförts om att detta riktade bidrag skulle utgöra ett allvarligt intrång i det kommunala självstyret. Vänsterpartiet menar att en kraftsamling för att öka personaltätheten är av yttersta vikt och att det är viktigt att vi faktiskt vågar rikta resurserna. Den femåriga satsning vi nu inleder kommer att ha stor betydelse för skolans viktigaste ingrediens – eleverna.

Fru talman! För det tredje måste elevinflytandet öka. Ska eleverna kunna uppnå både kunskapsmålen och de demokratiska målen måste eleverna göras mer delaktiga i vad som händer i skolan.

Regeringen säger: "Det måste upplevas som mer stimulerande och meningsfullt att gå i skolan. Skolan måste klara att entusiasmera eleverna och upprätthålla studiemotivationen. Då måste eleven sättas i centrum. Elevinflytande ska också vara grunden för fostran i ett individuellt och kollektivt ansvarstagande – ett demokratiskt samhälle kräver en demokratisk skola."

För mig som vänsterpartist handlar det om att ta de här skrivningarna på största allvar. Det finns inga lätta och självklara lösningar. Men det krävs ett enträget och målmedvetet arbete där elevernas delaktighet, inflytande och ansvar är nyckelord.

Fru talman! För det fjärde måste arbetet med jämställdheten intensifieras. Det är bra att särskilda medel avsätts för kompetensutveckling av resurspersonal i jämställdhets- och genuskunskap. Det är också bra att medel, på Vänsterpartiets initiativ, avsätts för att förebygga att flickor utsätts för kränkande behandling. Samtidigt som utbildningsväsendet reproducerar och konserverar manssamhället utgör det faktiskt en nyck-

elinstitution i kampen för ett jämställt samhälle. Genom att skolledare, lärare och övrig personal skaffar sig medvetenhet om dessa maktstrukturer och engagerar sig för att utmana dem kan skolan bli en plats där barn och ungdomar ges möjlighet att ifrågasätta de stereotypa könsroller som förmedlas i kulturen, reklamen och det övriga omgivande samhället.

Vänsterpartiet vill öka valmöjligheterna för kvinnor och män. Alla ska ha reella möjligheter att göra val som inte är könstypiska. Vårt mål är att kön inte ska vara en begränsning och ett hinder under uppväxten. Därför är ett tålmodigt, långsiktigt och uthålligt jämställdhetsarbete inom utbildningsväsendet av största vikt.

Fru talman! För det femte och sista tycker jag att det är dags att på allvar resonera om ett av hindren för att uppnå läroplanernas mål – betygen. Betygen och deras utformning styr enligt min mening på ett negativt sätt mycket av vad som sker i skolan. Att det sedan finns politiska partier som vill ha fler, mer och tidigare betyg är en annan sak. Jag tillåter mig än en gång att citera regeringen, som avser att ”ta initiativ till att ett antal grundskolor ges möjlighet att under 2002 utveckla former för individuell planering och dokumentation”. Med tanke på denna skrivning och den socialdemokratiska kongressens syn på betygen vore det intressant att höra skolministerns syn på möjligheterna till en försöksverksamhet med betygsfri grundskola. Det finns intresserade kommuner. När, skolministern, är det dags att våga börja ta i betygsfrågan?

Avslutningsvis yrkar jag bifall till förslagen till beslut i UbU1 under punkterna 1–18.

Anf. 73 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Fru talman! Att utbildningspolitiken spelar en viktig roll i samhället är vi nog alla överens om. Kunskap är viktigt och att här i kammaren få vara med och debattera utbildningsfrågor är mycket stimulerande. Jag tror att vi alla vill väl med den svenska skolan och är måna om att våra barn och ungdomar ska få en gedigen utbildning av hög kvalitet i en trygg miljö.

Den svenska skolan fungerar i många stycken mycket bra och erbjuder kunskapsstörstande elever god undervisning av ambitiösa och duktiga lärare och övrig personal. Tyvärr har den senaste tidens mediedebatt inte handlat så mycket om skolans möjligheter, utan i stället mer om de problem som skolan brottas med. Självklart ska vi inte blunda eller sopa problemen i skolan under mattan. Även vi i beslutande ställning måste våga lyfta fram dem, debattera dem och gemensamt försöka rätta till det som inte fungerar.

Fru talman! Alla blev vi mycket illa berörda över det som hände i en skola i Malmö för drygt en vecka sedan. En manlig lärare misshandlas av några elever. Tyvärr är inte Malmöfallet det enda exemplet på grovt våld i skolan. Enligt en rapport från Brottsförebyggande rådet som kom i går har våldet i skolan ökat. Lärare blir hotade och går omvägar till skolan på grund av rädsla. Tusentals elever går varje morgon till skolan med ont i magen. Vi vuxna måste fråga oss, även om det kanske känns smärtsamt för någon: Vad är det som har gått fel? Vad är orsaken? Finns det någon lösning? Är lösningen speciella väktare i skolan eller mobiltelefoner till lärarna? Är lösningen ökat föräldransvar, ökade befogenheter för lärare eller att flytta stökiga elever?

Här skulle salomonisk vishet behövas, tror jag. Jag är övertygad om att snabba åtgärder behövs och kommer att behövas i akuta situationer, men vi ska komma ihåg att det då egentligen handlar om symtombehandling.

Jag har en känsla av att vi ser symtomen men har väldigt svårt att se och kanske ännu svårare att våga erkänna de bakomliggande orsakerna. Jag tror att vi måste våga lyfta blicken och försöka analysera dessa orsaker. Kan det vara möjligt, fru talman, att det som sker i skolan i dag är en följd av – eller brist på – fattade beslut här i kammaren? Låt mig än en gång poängtera att kränkande ord och handlingar, våld och mobbning visst måste stävjas med all kraft, men långsiktigt behövs åtgärder som förändrar våra egna och våra barns attityder. Jag tror att det vi nu ser i samhället och i skolan är en följd av en förändrad syn på värderingar, regler och normer.

Fru talman! Vi vet att familjen är barnets viktigaste miljö under uppväxttiden. Redan i tidiga barnår planterar man sunda värderingar och förmågan till empatiskt tänkande. Hur familjen ser ut har kanske mindre betydelse. Olika kulturer formar olika personlighetstyper genom att kulturen påverkar familjen, och familjen i sin tur reproducerar kulturens normer hos barnen. Ska man förstå en familj måste man förstå hur barnets självuppfattning växer fram. Familjens grundläggande roll som identitetsskapare kan inte ersättas, utan bara kompletteras av barnomsorg och skola.

Jag tror att bakom debatten om levnadsformer finns en vuxenegoism som är olycklig och som innebär optimering av egna känslor och livsmöjligheter. Barnen kommer i andra hand. För oss kristdemokrater är det av största vikt att skapa förutsättningar för föräldrar och vårdnadshavare att ge mer av sin tid åt barnen.

Fru talman! Jag avser inte att i den här debatten ta upp förskolan, eftersom vi har en särskild motion som behandlar förskolan och som kommer att debatteras i början av nästa år. Men jag kan inte underlåta att med några ord beröra regeringens maxtaxeförslag, som kommer att leda till att barnen visats längre tid på dagis och får mindre tid med och av sina föräldrar. Reformen gynnar inte barnen utan högavlönade föräldrar. Förbättringen för ensamstående och lågavlönade blir däremot ytterst marginell. Regeringen väljer att ge till dem som redan har, en mycket orättfärdig fördelningspolitik. Dessutom omfattas inte alla barn av maxtaxan. 110 000 barn får inte en krona av maxtaxemiljarderna.

Fyrpartiförslaget om ett barnomsorgskonto däremot omfattar alla barn och ger föräldrarna möjlighet att välja olika former av barnomsorg utanför hemmet, minska sin arbetstid eller t.o.m. stanna hemma under en del av barnets uppväxt. Det är familjen själv som väljer.

Fru talman! Jag tror att om skolan ska lyckas vända utvecklingen från ett hårdare klimat i skolan måste vi få ett nytt tänkesätt. Vi kristdemokrater är övertygade om att ett etiskt tänkesätt måste genomsyra hela utbildningen. Omtänksamhet, medmänsklighet och respekt är grogrunden för ett mjukt klimat i skolan. Ordning och struktur är en förutsättning för all undervisning.

Vi måste lära oss själva och våra barn hur vi ska umgås och leva med varandra. Det handlar om etik. Vi kristdemokrater menar att den gyllene

regel som vi ofta har hävdad här i kammaren, ”behandla andra som du själv vill bli behandlad”, måste aktualiseras redan i tidig ålder.

Kristdemokraterna har under hela vår tid i riksdagen hävdad vikten av en värdegrund som vilar på den etik som förvaltas av kristen tradition och västerländsk humanism, eller om man så vill på vårt kulturarv. Det är av stor betydelse att denna värdegrund är inskriven i våra läroplaner. Det värdegrundsarbete som skolministern sedan byggt på har varit mycket värdefullt och har betydelse för skolans demokratiska fostran. Det är viktigt att värdegrunden står fast vid den kristna etiken för att inte framstå som ett flummigt budskap som kan vara vad som helst, som vissa förordar. Det är värdegrunden som är garanten för att man ska slippa främlingsfientlighet, rasism, våld och mobbning i skolan. Värdegrundsåret som skolministern utlyste 1999, efter många debatter med bl.a. kristdemokraterna, håller på att utvärderas, och det ska bli mycket intressant att ta del av utvärderingen när den kommer. Men det är också oerhört viktigt att arbetet med värdegrunden ständigt får fortsätta. Liksom demokratin måste värdegrunden vinnas på nytt och på nytt.

I det här sammanhanget vill jag peka på en märklighet som vi här i riksdagen är ansvariga för. Varför arbetar vi inte med samma värdegrund i förskolan som i grundskolan? Jag vill ställa frågan till skolministern. Den olikhet som vi har i dag skapar bara oreda hos lärare, elever och föräldrar.

Fru talman! Kristdemokraterna anvisar i sitt budgetförslag sammanlagt 4,25 miljarder kronor netto mer än regeringen till landets kommuner under kommande treårsperiod. Det är ett välbehövligt resurstillskott till skola, vård och omsorg. Vi betror också, i motsats till majoriteten, landets kommunpolitiker att själva avgöra var extra ekonomiska resurser till skolan i just deras kommun bäst behövs. Vi värnar det kommunala självstyret och vänder oss mot socialdemokraternas pekpinna till landets kommuner.

Skolans problem beror inte enbart på bristande resurser, utan det vi nu ser är en konsekvens av en kravlös politik under många år. Många elever känner sig otrygga och vilna.

Att skapa ett klimat i skolan, i klassrummet och på skolgårdarna där barn och vuxna möts med respekt för varandra oavsett ras, hudfärg, kön eller sexuell läggning, där jämställdhet mellan kvinnor och män är en självklarhet och där medmänsklighet ses som naturligt och eftersträvävärt är den bästa förebyggande insatsen mot mobbning, våld och förtryck. Det är glädjande att skolministern har anammat kristdemokraternas förslag om en riksomfattande kampanj mot mobbning genom att starta kampanjen Tillsammans. Det tackar vi för.

För att komma till rätta med problemen behövs också en nationell samling mot mobbning, våld, rasism och förtryck. En nationell samling går inte att lagstifta fram, men vi kan alla hjälpa till att bilda opinion för det. Vi tror att om vi ska lyckas komma till rätta med mobbningen i skolan behöver alla goda krafter i samhället samverka.

Fru talman! Barn mognar olika och har olika talang och läggning. Några är skolmogna vid sex års ålder, andra först när de är åtta år.

Kristdemokraterna menar att det är viktigt att skolstarten är flexibel. Barn har olika talang – några är mer teoretiskt lagda, andra är mer praktiskt inriktade. Somliga är konstnärliga, medan andra tycker om att meka.

Det är den verklighet som måste få återspeglas också i skolans sätt att arbeta med eleverna. Kristdemokraterna anser att alla elever måste få utveckla sina talanger så att de kan använda sin kunskap aktivt.

Fru talman! Jag ska säga något om gymnasieskolan. Gymnasiekommitté 2000 börjar närma sig avslutningsfasen. Vi hoppas att den utredningen ska lägga fram förslag på en ny och bättre fungerande struktur för den kommande gymnasieskolan. Det är en struktur som ska ta större hänsyn till elevernas önskemål, arbetsmarknadens behov och alternativa vägar till högre utbildningar. Enligt vår mening är det också viktigt att en ny struktur för gymnasieskolan får med sig betygshanteringen. Tyvärr har metoden med betyg efter varje årskurs lett till en stor stress i gymnasieskolan. Den har också lett till att samverkan mellan ämnen och kurser försvårats. Vid snart sagt vartenda möte, fru talman, med gymnasieelever ute i landet har jag också mött kravet på fler betygssteg. Många frågor också efter möjligheten till en gymnasieexamen. Kristdemokraterna ser med spänning fram emot när utredningsförslaget från Gymnasiekommitté 2000 ska läggas fram under våren.

Fru talman! Frågan om fristående skolor kommer att behandlas under våren när regeringens proposition behandlas. För den sakens skull får debatten anstå för vår del.

Vad gäller specialskolorna Eke- och Hällsboskolan anser kristdemokraterna att de fasta skoldelarna måste få finnas kvar och fortsätta sin verksamhet. Vi har också i vårt budgetförslag anvisat 15 miljoner kronor för att återföra de fasta skoldelarna i de båda skolorna.

Fru talman! Självklart står jag bakom alla reservationer där kristdemokraterna är med, men jag yrkar för tids vinnande bifall till reservation 7 under punkt 13.

Anf. 74 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Jag ska ta en replik, och jag har två frågor som kan besvaras med ja eller nej.

Först har jag ett konstaterande om den gemensamma värdegrunden mellan skola och förskola. Jag rekommenderar att vi använder förskolans värdegrund.

Sedan var det de två frågorna.

Första frågan: Är förskolan i kristdemokraternas värld basen för det livslånga lärandet?

Andra frågan: Ställer kristdemokraterna upp på visionen om en avgiftsfri förskola?

Anf. 75 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! När det gäller den gemensamma värdegrunden är det bra att Lennart Gustavsson har kommit så långt att han ser ett problem i att det finns olika värdegrunder. Sedan delar jag inte Lennart Gustavssons åsikt om att det är förskolans värdegrund som ska gälla. Jag tycker att vi inte ska vara så rädda för att hävda vårt kulturarv som ändå är den kristna värdegrunden.

Vad är det för fel, Lennart Gustavsson, att hävda att vi vill lära våra barn och oss själva att vi ska bemöta varandra på samma sätt som vi själva vill bli bemötta?

Så går jag över till Lennart Gustavssons frågor om förskolan.

Jag hoppas att Lennart Gustavsson uppmärksammade att jag sade att vi kommer att ta den debatten när den behandlas i början av nästa år i och med att det kommer motioner om förskolan. Lennart Gustavsson får ge sig till tåls och ska få sitt svar när vi står i kammaren strax efter jul.

Anf. 76 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Innebär det här att frågorna om förskolans betydelse och om ni ställer upp på en vision om en avgiftsfri förskola ska avgöras av kristdemokraterna under julhelgen?

Anf. 77 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Ett kort svar på en kort fråga: Jag ska inte vara den som betygssätter frågan.

Förskolans betydelse kommer inte att avgöras av kristdemokraterna under julhelgen. Vi vet var vi står när det gäller förskolan. Men för att inte förlänga den här fredagen då alla längtar hem har vi valt att säga att i samband med att våra motioner om förskolan ska behandlas tar vi den debatten då. Lennart Gustavsson får ge sig till tåls.

Anf. 78 SOFIA JONSSON (c):

Fru talman! Alla elever har rätt att gå ut grundskolan med betyget Godkänd på sina kunskaper och ett bra självförtroende. Enkelt uttryckt handlar det om att ge alla en bra start i livet. Någoting annat är egentligen helt oacceptabelt. En skola som skickar ut barn oförberedda för fortsatt lärande, med otillräckliga kunskaper för det moderna yrkeslivet och utan kunskaper för att delta i samhället runtomkring utgör ett livslångt svek mot eleverna. Det bidrar också till en social klyvning. Det tragiska är att vi ser att den sociala klyvningen, kunskapsklyvningen, ökar mer och mer. Vi måste se till att det finns redskap så att klyvningen inte kommer till stånd, att vi ger alla samma möjligheter från starten.

Vi vill ändra på detta. Vi är helt övertygade om att kunskap är den enda hållbara vägen till verklig social utjämning och lika möjligheter för alla. Därför har vi försökt att ta ett helhetsgrepp om skolpolitiken. Det har vi gjort med bl.a. stärkta resurser direkt ut till kommunerna att användas för skolorna och förskolorna, men också med hjälp av tre stora reformer. Dem har vi kallat för Rätt till kunskap, Lokal makt och Fler lärare. I reformerna har vi samlat många delar som bildar en helhet och som vi ser som en bas för den fortsatta skolan och skolpolitiken.

Det har inte direkt haglat förslag från regeringen den senaste tiden. För tre och ett halvt år sedan var det val, och då var skolan en av de viktigaste frågorna: ”Det här kommer vi att ändra på. Nu ska det hända grejer i den nya regeringen.” Tyvärr har det inte gjorts det. Vi har varit många som har stått bakom och hejrat på och sagt att möjligheterna finns och att vi är beredda att ställa upp. Helhetsgreppet har inte funnits.

Det som också är märkligt är att jag i mitt hemlän Örebro har kunnat höra Göran Persson säga på socialdemokraternas kommundagar att skolan kommer att bli en av de viktigaste, om inte den viktigaste, valfrågan hösten 2002. Jag tycker att det är rätt oförskämt av statsministern att uttala sig så när han själv suttit i en ledande position i Sverige och har varit ledande i svensk politik och i svensk skolpolitik. Under den tiden

har det varit möjligt att föra fram en grundsyn och få ett helhetsgrepp om skolan, men det har tyvärr inte gjorts.

Den hetsiga debatten vi för om skolan blir inte bara tradig utan också väldigt arbetsam och jobbig för de skolor i landet som får höra detta men som också gör ett fantastiskt arbete. Det slår på arbetsmiljön och på lusten att engagera och vilja förbättra. Det finns så många goda exempel. Det finns så många skolor, lärare och föräldrar som engagerar sig för en bättre skola. Väldigt många har lyckats, där lusten att lära står i centrum, där kunskapen och inte tiden är det absolut viktigaste.

Tomas Högström tog upp en av skolorna, nämligen Älta skola som fick priset Svensk Kvalitet i går. Stödeskolan utanför Sundsvall gör också ett fantastiskt arbete. De skolorna ska vi lyfta fram i debatten, se hur de arbetar och föra in det i skolpolitiken.

Fru talman! 2000-talets kunskapsproblem – om vi kallar dem så – löses inte med 1900-talets skolpolitik. Vi ser att framtidens skola måste lämna den traditionella synen på kunskaper för att bli mer flexibel och för att bli mer elevanpassad. För att skolan ska kunna klara detta krävs som sagt mer resurser men också, som vi ser det, de tre reformerna Rätt till kunskap, Lokal makt och Fler lärare.

Inom reformen Rätt till kunskap har vi samlat flera förslag till hur eleven ska få bättre möjligheter att tillgodogöra sig kunskaper och till hur skolan ska bli mer individanpassad än den är i dag. Vi vill slopa den tidsbestämda skolplikten och införa vad vi kallar en kunskapsrätt där det är elevens kunskap och förmåga som är viktigare än tiden. Detta vänder egentligen helt upp och ned på skolpolitiken, där det hela i dag är väldigt inrutat efter antal timmar och efter de områden man ska lära sig.

Vi vill öppna upp detta. Som hjälpmedel vill vi införa en individuell studieplan för varje elev, som ständigt utvärderas och gås igenom för att se hur just jag som enskild elev kan utvecklas och ta till mig kunskaperna. För att underlätta för detta mer individuellt anpassade lärande vill vi också slopa timplanen för att få mer flexibilitet i systemet.

Olikheterna ska inte utjämnas genom att sänka kunskapskraven för alla, utan de som har inlärningsproblem och som kanske tar lite längre tid på sig att lära ska få möjligheter till och redskap för det. Det ska finnas möjligheter att gå till en specialpedagog eller att välja ämnen i olika takt. Därför har vi bl.a. satsat 1,2 miljarder kronor på läs- och skrivutveckling som går direkt ut till alla elever och till alla skolor runtom i landet.

Vi vill bygga en likvärdig skola – inte likadana skolor. Detta handlar vår andra reform, Lokal makt, om. Vi vill decentralisera resurserna och makten, dvs. gå en helt annan väg än den som Socialdemokraterna och regeringen verkar hamna på. Där smygcentraliserar man steg efter steg. Vi vill i stället ge pengarna direkt till kommunerna utan central styrning. Vi vill också införa lokala skolstyrelser på varje skola för att ge föräldrar, lärare och elever mer makt och inflytande.

Men en ökad decentralisering kräver också att det finns en bra utvärdering och att det finns hjälpmedel för kommunerna i kvalitetsutvecklingen och arbetet. Därför vill vi införa ett nationellt kvalitetsinstitut som ska vara fristående. Där kan man sammanföra kommunernas olika hjälpmedel och sätt att arbeta för att kunna utveckla och hjälpa skolorna i kvalitetsarbetet. Man kan fundera på huvudmän för detta kvalitetsinstitut.

Kommunförbund, lärarförbund och elev- och föräldraorganisationer skulle kunna vara huvudmän för att se till att stötta sin egen verksamhet.

Det behövs fler vuxna och lärare i skolan. Därför satsar vi rejält på de här reformerna och på att fler lärare kan anställas. Det handlar så klart både om resurser och om att få en bra arbetsmiljö i skolan med möjligheter för fortbildning och ökat inflytande för lärare. Det behövs stora insatser för att tackla lärarbristen och för att få fler att vilja bli lärare. För att göra läraryrket mer attraktivt kan man t.ex. inrätta bättre karriärs- och utvecklingsmöjligheter genom att ge möjlighet att forska på deltid eller utbilda sig till specialist.

Fru talman! Gymnasieskolan brottas i dag med ganska stora problem med elever som går ut skolan utan att vara godkända i flera kärnämnen. Vissa säger att vi ska gå tillbaka till en gammal reform. Men den gamla reformen visade sig ju inte vara hållbar. Vi vill i stället utveckla den reform som finns för att ge alla chansen och möjligheten att få en bra kunskapsbas framöver.

Ett viktigt steg i utbildningspolitiken är också den kvalificerade yrkesutbildning som har visat sig fylla ett stort behov. Jag tar upp detta för att jag har sett att det finns ett så stort behov runtom i landet att platserna och resurserna inte räcker till. Detta är ett viktigt steg för att kunna gå vidare i utbildningen och i utbildningssatsningarna.

I min hemkommun Kumla har vi drabbats av stora personalnedskärningar på Ericsson. Där kan man se att behovet är oerhört stort av att få in människor i den kvalificerade yrkesutbildningen för att de direkt ska kunna gå ut och få ett arbete. Företagen står nämligen och väntar på ny arbetskraft. I Kumla har man då frågat: Finns det inte möjlighet att få lite extra resurser? Finns det inte möjlighet att göra någon omfördelning? Nej, har Skolverket sagt, så fungerar det inte. Vi har bara detta antal platser, och det finns ingen möjlighet att vara flexibel, fortsätter Skolverket. Men då har vi ju fått ett nytt system som är stelbent och som inte utgår från behoven utan från en central styrning! Jag skulle vilja fråga skolministern om hon tänker se till att det blir fler utbildningsplatser vad gäller KY, och om det ska bli en möjlighet till en bättre flexibilitet.

Slutligen, fru talman, står jag så klart bakom alla Centerpartiets yrkanden, men jag yrkar bifall enbart till reservation 2 under punkt 2.

Anf. 79 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Det känns för mig omöjligt att föra en skoldebatt i riksdagen i dag utan att tänka på våld och mobbning. Därför tänker jag inleda med att säga några ord om det.

Det är bara några dagar sedan som en lärare misshandlades på en skola i Malmö och en skolvärd slogs ned på en annan skola i samma stad. Tidigare har vi läst om en flicka från Grums kommun som blev mobbad och sedan flyttad till en särskild undervisningsgrupp. I en HD-dom förklarades nyligen att hon inte har rätt till skadestånd från kommunen. En annan elev som utsattes för grova sexuella kränkningar i Höganäs tvingades flytta både från skolan och från sitt hem.

Jag tror inte att vare sig jag eller någon annan vill svartmåla i onödan. Det är förhoppningsvis inte heller någon som förnekar att det verkligen fungerar bra på en massa skolor. Men varje barn eller ung människa som

lider i skolan är värd uppmärksamhet. Den avgörande frågan är om skolan har tillräckliga medel för att hantera våld och kränkningar.

En naturlig fråga att ställa inför sådana här tragiska händelser är hur bakgrunden ser ut. Hur har en kedja av händelser kunnat utvecklas så att ingen uppmärksamhet har väckts förrän drabbade elever har tvingats sluta skolan eller förrän lärare har misshandlats och tvingats söka läkarhjälp? Vad brister i de grundläggande attityderna och vilka åtgärder borde man ha satt in tidigare?

Det domslut där flickan nekades skadestånd visar en uppenbar brist i nuvarande lagstiftning på skolans område eftersom eleven förlorade trots att mobbning bevisats. Naturligtvis borde det vara skolans ansvar att förhindra att mobbning uppkommer. Lika naturligt borde det vara att en skola och en kommun i efterhand måste kunna ställas till svars för att människor utsatts för grovt brottsliga handlingar i skolan.

Naturligtvis är det förebyggande arbetet mot mobbning av kamrater eller mot våld gentemot lärande avgörande. Men det måste också finnas möjligheter att agera när detta arbete misslyckas. Vetskapen om att det finns starka sanktionsmöjligheter skulle i sig verka förebyggande och avskräckande.

I en akut situation där en elev mobbas måste skolan helt enkelt stå på offrets sida. Då är det inte offret som ska behöva flytta. Sedan är det självklart att mobbaren eller den som av annan anledning begår andra brott ska få utbildning, behandling och stöd med målet att han eller hon ska kunna delta i vanlig skolundervisning igen.

Jag efterlyser besked om vad skolministern egentligen tycker i de här frågorna. Å ena sidan har hon vid olika tillfällen sagt att Folkpartiet har en massa hemska förslag där man vill flytta på mobbare. Å andra sidan har hon sagt att möjligheten att flytta elever redan finns. Osäkerheten om vad som egentligen gäller är stor. Jag tycker att skolministern nu måste sluta säga att allt är som det ska med mobbningsåtgärderna i skollagstiftningen. När eleven från Grums inte får skadestånd trots att hon utsatts för grov mobbning och inte har fått gå ut grundskolan så är det något fel på lagen. När inte Höganäs kan få kritik av Skolverket för att en våldtagen flicka tvingas gå i skolan med sin plågoande – då är det också något fel på lagen.

Fru talman! Jag besökte en gymnasieskola i Skåne för bara några veckor sedan. Jag pratade en längre stund med en flicka och två pojkar som gick på det individuella programmet där och snart skulle lämna gymnasiet. De var väldigt skoltrötta och hade helst velat börja jobba direkt efter grundskolan om jobb hade funnits. Ändå klarade de sig riktigt bra på sin arbetsplatspraktik. De klarade sig också bra i flera yrkesämnen.

Den första svenskkursen, svenska A, klarade de också bra. Två av dem tyckte att det var riktigt roligt och intressant att läsa böcker, vilket de i princip aldrig hade gjort tidigare i grundskolan. Men nästa svenskurs, svenska B, med litteraturhistoria och höga krav på litteraturanalis kände sig ingen av dem motiverad av. Det kändes som om det inte angick dem alls. Ingen av dem hade heller klarat godkänt i den första matematikursen, matte A, och inte heller i samhällskunskap. Samhällskunskapen kändes för teoretisk, tyckte de.

Nu stod de alltså där och skulle sluta gymnasieskolan och hade en halv utbildning och ingen gymnasiekompetens. Deras enkla fråga var: Varför fick vi inte hålla på med mer av det som intresserade oss? Varför måste vi känna oss misslyckade för att vi inte orkade läsa exakt samma sak som de som pluggar för högskolan ska läsa?

Nu har de inget avgångsbetyg som visar att de har en yrkesutbildning. De har inte heller någon högskolebehörighet.

De här ungdomarna som jag pratade med är inte ensamma. Antalet elever som inte når upp till gymnasieskolans mål efter fem år är omkring 30 %. Jag har följt resultaten i gymnasieskolans kursprov sedan några år tillbaka. För första gången ser jag nu att över hälften av eleverna på ett program misslyckats med att nå målen i matematik, i alla fall om man ser på kursproven. På fordonsprogrammet är det 54 % av eleverna som får Icke godkänd på det nationella kursprovet.

När en majoritet av yrkeseleverna inte klarar gymnasieskolans mål är det, fru talman, hög tid att förändra gymnasiet. Det måste bli ett slut på föraktet för yrkeskunskaper och ett slut på föraktet för elevens intresse och framtidsplaner.

Människorna ute i våra skolor gör verkligen ett kraftfullt och engagerat arbete. Många lärare och många elever satsar på att göra sin utbildning så meningsfull och rolig som möjligt. På många håll fungerar verkligen skolan bra. Men ändå lämnar alltför många skolan utan att klara av sin utbildning och ändå är, som sagt, mobbning och våld stora problem på många håll.

En stolt slogan för den svenska gymnasieskolan är: En gymnasieskola för alla. Men om man ser på statistiken tyder alltmer på att vi är på väg mot en ny gymnasieskola för hälften. Det är helt enkelt för många elever som slås ut.

Jag tror inte att någon skolminister eller utbildningsminister kan vara helt nöjd med den svenska skolan. Jag tror inte heller att de problem som finns i första hand löses genom de budgetbeslut för utbildning som dagens debatt bl.a. handlar om. Folkpartiet säger visserligen ja till de ekonomiska förstärkningar för skolan som regeringen föreslår genom extra pengar till kommunerna. Men tyvärr tror vi inte att pengarna kommer att betyda så mycket för eleverna som vi skulle önska, inte när det fattas 20 000 behöriga lärare och inte när elever som behöver stöd om och om igen lämnas i sticket.

Vi måste tänka nytt när det gäller skolan. Det är helt enkelt dags att börja använda pengarna på rätt sätt. Det är dags att lämna gammal traditionell socialdemokratisk skolpolitik. Alla är överens om att elever ska hjälpas så tidigt som möjligt i skolan, och ändå skickas eleverna vidare till gymnasiet utan tillräckliga kunskaper. Alla är överens om att elevens intresse ska ha avgörande betydelse, och ändå lyser lärlingsutbildning eller riktig yrkesförberedande utbildning med sin frånvaro och ändå förs diskussioner från regeringshåll om att minska kunskapskraven, om att ta bort kraven på godkända betyg för att gå vidare till gymnasiet. Alla är överens om att utbildade lärare behövs, och ändå förvärras lärarbristen och ändå står utbildningsplatser tomma på lärarutbildningarna.

Fru talman! Skolans huvuduppgift är att ge kunskap och hjälpa människor att gå vidare och söka kunskap. Därför är utvärdering av kunskapsmålen viktig. Nationella prov och betyg hör hemma i en kunskaps-

skola där både elevernas och skolans insatser utvärderas. För att förstärka utvärderingsarbetet behöver vi en fristående nationell skolinspektion som är fristående från Skolverket. Vi behöver också betyg tidigare än i dag i grundskolan, från årskurs 6.

Jag har aldrig riktigt förstått den socialdemokratiska inställningen till betyg och utvärdering. Rädslan för betyg syns som ett mönster i socialdemokratisk skolpolitik. Längre var en betygsfri grundskola partiets officiella ståndpunkt. De senaste åren har en massa svävande diskussioner förts. Ideligen får vi höra om hur stressande kraven på Godkänd är i skolan. Som vi vet har en arbetsgrupp på Skolverket föreslagit att kraven på Godkänd i basämnen ska avskaffas för att man ska komma in på gymnasiet.

I ett tal på partikongressen sade skolministern så här: ”Det är viktigt att diskussionerna om betygen, eller vad det ska heta i framtiden, kommer i gång nu. — Hur ser det ut 2010? Vi har en ny gymnasieskola och vi har troligen en grundskola där det inte finns några betyg, i alla fall inte som urvalsinstrument.”

Ingegerd Wärnersson har redan fått frågan ur ett annat perspektiv från en annan debattdeltagare. Hon har möjlighet att senare i debatten tala om vad hon och partikongressen, som mänskligt att döma har inflytande över regeringens politik, vill med betygen i framtiden.

Folkpartiet ser betyg som en möjlighet för eleven att få sin rätt till kunskap tillgodosedd i skolan. Det är viktigt att komma ihåg att vårt nya betygssystem inte i första hand handlar om att till varje pris rangordna eleverna. Så gjorde man ju i det gamla systemet där en viss procent av Sveriges elever skulle ha ett visst betyg. I det nya systemet kan hur många som helst få det högsta eller lägsta betyget. Ibland verkar det som om betygsmotståndarna inte har fattat att vi har fått ett annat och bättre betygssystem. Betygen i skolan är viktiga för att eleven ska få det stöd och den hjälp han eller hon har rätt till. De innebär också att elevens insatser utvärderas men också att lärarens och skolans insatser utvärderas.

Fru talman! Vi liberaler har en rad reformförslag för skolan. Sätt in stöd så tidigt som möjligt och lägg en större del av resurserna från gymnasiet individuella program i grundskolan i stället. Inför en flexibel grundskola där en del går nio eller tio år och en del går vidare redan efter åtta år när de har nått målen. Låt helt enkelt eleverna ta olika tid på sig. Utveckla riktiga yrkesförberedande utbildningar och straffa inte ut elever som längtar efter ett jobb men inte satsar på akademisk utbildning. Håll fanan högt när det gäller kunskaper.

En studentexamen ska vara beviset på att man är förberedd för högre studier och en yrkesexamen eller lärlingsexamen beviset på att man har kompetens att gå vidare i yrkeslivet. Rätten att komplettera direkt genom att gå längre i gymnasiet eller senare som vuxen måste naturligtvis finnas så att ingen blir fast i en återvändsgränd. Valfriheten måste försvaras och utvecklas i stället för att urholkas som den liggande propositionen om friskolorna föreslår.

Det är också dags att äntligen våga säga i klartext att lärarkyrkan måste uppvärderas. Det är dags att lämna över de pedagogiska besluten från politiker till lärare, utveckla en kvalificerad lärarutbildning som ger karriärmöjligheter, mobilisera politiskt stöd för att skapa arbetsro och trygg-

het i skolan, och det är också dags att se till att lönen speglar yrkets ansvar och utbildningskrav.

I en skola där kunskapsmålen sätts högt och där elever får ta olika tid på sig kommer fler att lyckas. Där kommer också miljarderna som läggs på skolan att göra mer nytta än i dag.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag yrka bifall till Folkpartiets reservation 3 under punkt 14. Jag ställer mig naturligtvis bakom alla våra övriga yrkanden men sparar tid på detta sätt.

Anf. 80 AGNETA LUNDBERG (s):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till förslagen i betänkande 2001/02:UbU1 och avslag på motionerna.

Målsättningen i en socialdemokratisk utbildningspolitik är att Sverige ska vara en ledande kunskapsnation, som präglas av utbildning med hög kvalitet och ett livslångt lärande för rättvisa och tillväxt.

I ett internationellt perspektiv är Sverige ett av de länder som satsar mest resurser på utbildning, närmare 7 % av bruttonationalprodukten. De satsningar som gjorts inom utbildningsområdet kan successivt avläsas i form av en alltmer välutbildad befolkning. Den svenska arbetskraftens kompetens är sammantaget hög enligt de analyser som OECD har genomfört under perioden 1994–1999. I de studierna har ingått tester av den vuxna befolkningens förmåga att förstå och praktiskt nyttja olika texter som förekommer i arbetslivet, lösa problem och klara kvantitativa beräkningar utifrån förelagda dokument. Sverige får högre värden i dessa studier än samtliga övriga länder.

Inom ramen för OECD:s arbete har ett flertal indikatorer tagits fram som ger ett underlag för en resultatbedömning avseende det livslånga lärandet. Sverige hamnar över genomsnittet i samtliga dessa jämförelser var för sig. Det genomsnittliga värdet på dessa indikatorer kan ses som en sammanvägd indikator på hur de olika OECD-länderna förverkligat principen om det livslånga lärandet. Sverige har här det högsta värdet bland OECD-länderna.

Dessa resultat har nåtts utifrån en ideologisk, långsiktig och strategisk utbildningspolitik. Resultaten är bra, men självklart är vi ändå inte nöjda. Vi inser att våra medborgare och vårt samhälle kräver att utbildningsnivån höjs ytterligare. En satsning på förskolan är därför ur rättvisesynpunkt, ur medborgarsynpunkt och ur samhällssynpunkt oerhört strategisk och angelägen.

Det är viktigt att barnen erbjuds en bra förskoleverksamhet, där man förutom att ge en god omvårdnad bl.a. uppmärksammar barns språkutveckling och ger barnen goda förutsättningar att utveckla sitt språk, något som är viktigt för en framtida lyckosam utveckling i bl.a. skolan.

Vi anvisar därför i detta betänkande medel för införandet av maxtaxa inom förskoleverksamheten. Beslutet innebär att statsbidrag lämnas till de kommuner som tillämpar maxtaxa inom förskoleverksamheten. Detta erbjudande har fått en närmast total uppslutning från både kommuner och föräldrar.

För att statsbidrag ska lämnas som kompensation för kommunens inkomstbortfall ska avgiften för förskoleverksamheten vara högst 3 %, 2 % respektive 1 % av hushållets inkomst för första, andra och tredje barnet.

Prot. 2001/02:43
7 december

*Utbildning och
universitetsforskning,
högskolan samt
likabehandling av
studenter i högskolan*

För dem som har fler barn ökar kostnaden inte ytterligare. Ett tak för högsta avgift införs också.

Vidare omfattas barn till arbetslösa föräldrar fr.o.m. den 1 juli 2001 av kommunens skyldighet att anordna förskoleverksamhet. Även barn till föräldralediga kommer fr.o.m. den 1 januari 2002 att omfattas av samma kommunala skyldighet.

Den 1 januari 2003 införs den allmänna förskolan för alla barn från fyra års ålder. Förskolan ska vara avgiftsfri minst 525 timmar om året. Utskottet menar att den stegvisa reformen innebär att alla barn kan erbjudas pedagogisk stimulans och gruppgemenskap som förbättrar barns möjligheter till lärande och en positiv utveckling.

Utskottet uttalar också att förskolan i och med den här reformen närmar sig en princip som knappast någon ifrågasatt när det gäller skolan – att verksamheten ska vara avgiftsfri samt tillgänglig och likvärdig för alla.

För att ytterligare höja kvaliteten i förskolan avsätts 500 miljoner för kvalitetssäkrande åtgärder i de kommuner som tillämpar systemet med maxtaxa. Medlen ska främst användas för personalförstärkningar och kompetenshöjande åtgärder för personal.

Under den bekymmersamma tid då ekonomin var hårt ansträngd tvingades kommunerna göra neddragningar som bl.a. drabbade skolan. Nu när vi har en ekonomi i balans infriar vi vårt löfte att tillföra prioriterade områden som skolan nya resurser.

År 2001 infördes ett statsbidrag om 500 miljoner kronor. Avsikten är att bidraget successivt ska öka med 1 miljard kronor årligen tills nivån 5 miljarder är nådd. När satsningen nått sin fulla omfattning har den lett till att personalen i skolor och fritidshem ökat med 15 000 anställda. Medlen ska främst användas för personalförstärkningar i skola och fritidshem. Avsikten är att förbättra förutsättningarna för att höja skolornas resultat i förhållande till mål i läroplan och kursplaner.

Vår vuxenutbildningssatsning Kunskapslyftet har varit mycket lyckosam. Nu gäller det att vi fullföljer den satsningen. Det är angeläget att ansträngningarna att nå de personer som väl behöver utbildningen görs på ett seriöst och målinriktat sätt. Eftersom vi anser att den som fått minst ska få mest, är det viktigt att satsa på olika åtgärder när det gäller uppsökande verksamhet. Utskottet föreslår att det för år 2002 ska anslås 50 miljoner till fackliga organisationer och till Handikappförbundens Samarbetsorgan för uppsökande verksamhet, då vi anser att dessa berörda organisationers medverkan är värdefull för att nå de grupper som vi avser.

När det gäller vuxenutbildning föreslås en satsning för 2002 motsvarande 70 000 heltidsplatser. Regeringen föreslår att 7,5 miljoner kronor ska beräknas för att öka undervisningstiden i vuxenutbildningen för utvecklingsstörda, särsvux.

För en kommunal infrastruktur för vuxnas lärande, såsom nätverksbyggande, investeringar i teknik, lärmiljöer och läromedel, beräknar regeringen 350 miljoner kronor.

Kvalificerad yrkesutbildning har nu permanentats, och regeringen informerar om att avsikten är att antalet platser ska öka med 500 platser till 12 500 årsplatser. Vad gäller tillgången till utbildningsplatser har riksdagen på förslag av utskottet gett regeringen till känna att det är angeläget

att antalet platser inom kvalificerad yrkesutbildning på sikt utökas och att kraven på kvalitet i verksamheten inte får stå tillbaka för en alltför snabb utbyggnad. Utskottet vill ytterligare understryka detta.

Jag vill med mitt inlägg visa på den långsiktiga satsning som vi gör inom utbildningens område. Det är ur ideologisk synpunkt mycket viktigt att vi fortsätter att arbeta för att Sverige ska vara en ledande kunskapsnation.

Anf. 81 GUNNAR GOUDE (mp):

Fru talman! Vi behandlar nu ett väldigt stort område, som omfattar förskola, grundskola, gymnasium och vuxenutbildning. Jag ska börja med att säga något om förskolan.

Miljöpartiet de gröna delar uppfattningen att förskolan ska byggas ut till full behovstäckning, så att alla föräldrar som så önskar ska kunna få plats för sina barn i förskolan. Vi vill emellertid samtidigt se en mångfald av former för barnomsorg och förskola, utformade efter olika familjers olika behov, och att utvecklingen ska ske med fokus på barnets behov och barnets bästa.

Föräldrarnas val mellan att ha barnen i förskola, i familjedaghem eller i öppen förskola eller att ha barnen hemma medan de är små ska också kunna göras enligt vad som är bäst för det enskilda barnet, med likvärdigt ekonomiskt och annat stöd från samhället oberoende av vilken form föräldrarna väljer.

Problemet med att förskolan inte varit öppen för alla har lösts genom tidigare fattade beslut. Det gäller införandet av den allmänna förskolan, rätt även för barn till arbetslösa att kunna få en plats i förskolan och rätt att behålla platsen även om föräldrarna utnyttjar föräldraledigheten för att vara hemma med yngre syskon.

Maxtaxan innebär framför allt att låginkomsttagare inte ska hindras från att utnyttja sin rätt till plats i förskolan av alltför höga avgifter. Förslagen har tagits fram i samverkan mellan regeringen, Miljöpartiet och Vänsterpartiet. Kostnaderna för reformernas genomförande finns i budgeten och kommer att finnas framöver i budgetarna, och de stöds naturligtvis följdriktigt av Miljöpartiet.

Det finns också särskilda bidrag för kvalitetshöjande insatser inom förskolan på 500 miljoner kronor per år. Reformerna inklusive maxtaxan gäller alltså alla förskolor, enskilda såväl som kommunala.

Att även de föräldrar som väljer att vara hemma med barnen när de är små ska få motsvarande stöd från samhället är viktigt, och Miljöpartiet har i en särskild motion i år föreslagit att detta ska genomföras. Eftersom det förutsätter en ändring i kommunallagen behandlas motionen i konstitutionsutskottet och kommer alltså upp till behandling här i kammaren vid senare tillfälle.

När det gäller grundskolan och gymnasieskolan vill vi fortsätta återuppbyggnaden av de resurser som krävs i form av pengar och personal för att vi ska få möjligheter till framför allt en individualiserad undervisning där vi också ska kunna ge de elever som är i behov av särskilt stöd det stöd som de enligt skollag och läroplan är berättigade till. I budgeten finns en kraftig förstärkning av anslagen till kommunerna för skolverksamheten, bl.a. de s.k. Wärnerssonpengarna, med en miljard per år, och det är nu upp till kommunerna att se till att skolan får de resurser som

behövs för att de brister som i dag föreligger vid flera skolor ska kunna åtgärdas.

Flera av tidigare talare har riktat kritik mot det sätt på vilket skolverksamheten sköts ute i de enskilda skolorna. Vi har fått höra olika förslag på orsakerna till att bristerna finns där. Vi tror att den stora orsaken är att det är för få vuxna i skolan. Det finns för få lärare och för få specialpedagoger. Undervisningsgrupperna är för stora, och man kan inte individualisera undervisningen. I takt med att de nya resurserna nu kommer bör det alltså finnas möjligheter att öka kvaliteten så att vi får bort de brister som vi ser.

Det handlar inte, enligt vår uppfattning, om det som Ulf Nilsson så ivrigt hävdar, att hålla fanan högt när det gäller kunskapskraven, att införa mera betyg och sådana saker. Det handlar i stället om att få fram stöd och hjälp till de elever som behöver det, framför allt i grundskolan, och i gymnasieskolan handlar det om att få möjligheter att ge en individualiserad undervisning. Alla, i stort sett alla, elever ska gå i gymnasieskolan. Självklart har man i en så heterogen grupp en väldigt mängd olika behov att ta till vara.

Det gäller att minska trycket på de teoretiskt inriktade linjerna i gymnasier. Där har vi i stort sett ett för starkt krav när det gäller kunskapsdelarna. När det gäller de praktiskt inriktade programmen på gymnasiet bör man vidta åtgärder för att få undervisningen mer stimulerande för dem som går de här programmen, det som vi kallar för infärgning, så att man anpassar undervisningen i kärnämnen efter de intressen som man har om man läser fordonsprogrammet, hotell- och restaurang eller vad det nu är för någonting. Det här arbetet kräver lärarresurser. Det går inte att genomföra det här när man är för få lärare på gymnasiet. Arbetsbördan är för stor, helt enkelt, för att man ska orka med de här uppgifterna.

Vid sidan av kravet på den individualiserade undervisningen har vi också – det finns angivet i propositionen – krav på väsentligt ökat elevinflytande så att eleverna aktivt kan delta, inte bara i utformningen av den egna studieplanen utan också i skolans verksamhet. Målet är naturligtvis att ingen elev ska hållas utanför det här arbetet från elevhåll att skapa en god anda i skolan och att lägga upp undervisning och program enligt de önskemål som man har.

Föräldrainflytandet är naturligtvis också en väldigt viktig sak. Framför allt i grundskolan ser vi stora brister.

När det gäller betygen kan jag då inte låta bli att bemöta Ulf Nilsson när han säger att det finns vissa som inte har fattat att vi har fått ett bättre betygssystem nu. Det är ju ett förvånansvärt påstående, när vi har fått ett betygssystem som man inte har utvärderat, och där alla tecken tyder på att det är ett sämre betygssystem. Det har lägre reliabilitet, sämre noggrannhet, dålig prognosförmåga osv. Sedan berör Ulf Nilsson inte med ett ord betygen som pedagogiskt hjälpmedel. Det finns ju väldigt mycket som talar för att betygen snarast är ett pedagogiskt hinder för en bra undervisning, en bra undervisning som gör att eleverna läser av eget intresse och inte för att nå en sekundär belöning i form av betyg eller något annat som man kan tänka sig.

Mobbningsfrågan sammanhänger med de andra problem vi ser. Det är alltså så att man ute i skolorna inte har haft tillräckligt med resurser för att ta sig an det som vi här i riksdagen har beslutat att man ska göra. Vi

har alltså fått en lagstiftning mot mobbning, som tydligt anger ansvaret: All personal på skolan har ansvar för att se till att mobbning inte uppträder, både det förebyggande arbetet och att hantera situationen om mobbning ändå skulle dyka upp. Varje skola ska också ha ett program mot mobbning som inkluderar också det förebyggande arbetet, och det ska vara omsatt ute i skolans alla klassrum och enheter så att man kontinuerligt arbetar på det här. Det är också en viktig del i skolans värdegrundsarbete och det demokratiska arbete som man har i skolan.

Jag skulle vilja säga att det inte är enbart skolornas resursbrist som gör att det här inte har slagit igenom tillräckligt snabbt, utan där tror jag att kommunerna inte har tagit sitt ansvar. Kommunerna har alltså tillsynsansvaret för skolorna och ska se till att skolan har ett fungerande mobbningsprogram, och det betyder alltså inte bara ett papper som ligger på expeditionen utan att det verkligen finns ute i skolans verksamhet.

Vi hoppas väl att de resurser som nu når ut till kommunerna kommer att användas på ett bra sätt. Det åligger alltså kommunerna att se till att pengarna kommer ut till skolorna, att öppna möjligheterna för skolorna att använda pengarna på ett riktigt sätt och att sedan följa upp och stödja verksamheterna så att vi så snabbt som möjligt får tillbaka den kvalitet som vi är vana vid att svensk skola ska ha.

De övriga förslagen som finns här i budgeten tänkte jag inte gå in på så mycket för att spara lite tid. Bland de viktigare är naturligtvis att vi har fått en permanentning av KY, den kvalificerade yrkesutbildningen, att vi har fått fram resurser för åtminstone 500 ytterligare platser och att vi har fått ett uttalande från utbildningsutskottet att man önskar en snabb ytterligare utbyggnad av KY. Den är ett viktigt komplement när det gäller svensk utbildning.

Det fanns rätt många motioner som gällde det individuella programmet på RH-gymnasierna. Man föreslår att det ska införas, och vi har fått en avisering om att det kommer ett sådant förslag till kammaren. Miljöpartiet står bakom det förslaget, men jag skulle i det sammanhanget vilja säga att det individuella programmet måste tas upp till diskussion och omprövning snarast, så vi bör få en diskussion i kammaren om hur det individuella programmet ska användas i fortsättningen. Det finns många tecken på att det individuella programmet inte alls har använts så som det var tänkt från början. Vi ser att vid många gymnasier används det individuella programmet så att det snarast saknar berättigande. Jag ska inte gå in på den diskussionen men vill gärna förvarna att vi från Miljöpartiets sida vill se en förändring eller i varje fall en ordentlig diskussion kring frågan om de individuella programmen på de övriga gymnasierna. På RH-gymnasiet är det rätt klart att det individuella programmet är utomordentligt lämpligt. Det är kanske där det behövs bäst.

För att inte förlänga diskussionen i onödan nöjer jag mig med att konstatera att Miljöpartiet står bakom de förslag som regeringen i samverkan med Miljöpartiet och Vänsterpartiet har lagt fram i årets budget. Förslagen stöds i utskottets betänkanden, och jag yrkar alltså bifall till förslagen i betänkandena i dess helhet.

Anf. 82 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Det gamla betygssystemet som Gunnar Goude tydligen tyckte var bättre sade ingenting om ifall eleverna hade uppnått några

kunskapsmål, utan det rangordnade bara eleverna; man var bättre eller sämre än sina kamrater, men det behövde inte betyda att man hade nått målen i skolan. Det systemet var ganska svårt eller omöjligt att använda för att hjälpa elever.

Det betygssystem vi har i dag ska ge ett bevis på hur en elev har uppnått målen. Därmed blir det också ett sätt att värna elevens rätt till hjälp och stöd och tvinga skolan att sätta in åtgärder om elever inte når målen. Det är kanske betygens viktigaste uppgift.

Gunnar Goude sade en mycket intressant sak som jag gärna skulle vilja få utvecklat på denna korta stund, nämligen att de studieförberedande programmen i dag har för höga kunskapskrav. Kan Gunnar Goude utveckla det lite? Vilka program är det som det gäller? Gäller det naturvetenskapliga programmet, där de allra flesta elever klarar sig alldeles utmärkt genom utbildningen? Gäller det samhällsprogrammet? Vilka program handlar det om?

Redan i dag har vi alltför dåliga förkunskaper. Det är för få människor som efter gymnasiet har läst så mycket matte och så mycket språk att de kan gå vidare till olika högre utbildningar. Det är ett stort problem. Är det inflytandet att minska förkunskapskraven ytterligare som Miljöpartiet tänker utöva på regeringen om samarbetet med regeringen fortsätter?

Anf. 83 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Man ägnade i det gamla systemet stor omsorg åt att utforma betygssystemet så att det skulle kunna vara en hyfsad mätare på kunskap. Man hade standardprov för riket och förankrade kunskapskraven i de kursplaner man hade efter innehållet, osv. Det görs inte nu.

Jag vill inte alls tillbaka till det gamla systemet. Det har visat sig både ganska irreliabelt och hade dåligt prognosvärde när det gäller både studieframgång och yrkesframgång. Det var bra att man lämnade det systemet. Olyckan var att man hamnade i det nya systemet. Här kan man inte ens rangordna eleverna.

Det nya systemet är ett betygssystem som saknar trovärdighet. Det har låg reliabilitet. Det är som att mäta längd med ett gummiband. Det beror på hur mycket lärare sträcker osv. Det blir olika för olika lärare och olika normsystem i olika skolor osv.

Det är naturligtvis inte något bra pedagogiskt hjälpmedel, och det är absolut inte något bra urvalsmedel för antagning till högre utbildning. Det har Högskoleverket också konstaterat vid det här laget, och vi ser fram emot att det ska försvinna.

När det gäller kunskapskraven i gymnasiet får en stor del av de elever som går de teoretiska programmen, t.ex. naturvetenskapliga programmet, ägna alldeles för mycket kraft åt att i konkurrens med andra elever försöka få betyg så att de ska komma in på de högskoleutbildningar som de sedan vill fortsätta på.

Det är en hård press på elever när de är i de åren där de skulle behöva göra så mycket annat. Första stegen in i vuxenlivet ska inte tas bara hängande över läxboken. Eleverna börjar få intressen för musik, litteratur osv. Jag har talat mycket om det. Det finns så mycket som ungdomar i de åldrarna skulle behöva ägna sig åt för att få en bra personlighetsutveckling och lära känna livet på ett lite annat sätt.

Där bör man snarare skära ned tiden för kunskapsinhämtande. Det är vad vi tycker.

Prot. 2001/02:43
7 december

Anf. 84 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Bristerna i dagens betygssystem – och jag kan hålla med om att de finns – är framför allt att vi ännu inte har gjort tillräckligt mycket arbete för att göra betygen likvärdiga med hjälp av nationella prov och andra saker. Jag önskar att både regeringen och Skolverket tar initiativ till att det arbetet förstärks. Det är felet. Själva systemet som sådant är mycket bättre än det gamla systemet.

Jag kan hålla med om att ungdomar naturligtvis behöver tid till annat än skolan. Det har vi säkert alla upplevt. Hade de fått med sig så mycket från grundskolan att de slapp repetera grundskolan när de börjar gymnasieskolan kanske de skulle få mycket mer tid över för musik, litteratur och nöjesliv.

Slutsatsen jag ändå drar av Gunnar Goude's inlägg är att om Gunnar Goude och Miljöpartiet får bestämma kommer vi att minska kraven på teoretiska kunskaper i gymnasieskolan. Det kommer att bli färre språk, inte lika många mattekurser osv.

Anf. 85 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Vi delar inte synen på vad kunskap är. Det är inte mindre kunskap för att man får kunskap som är relevant.

Det gäller de frågor som är relevanta för ungdomar i den här åldern. Det gäller livsfilosofiska frågor, förhållandet till kamrater och kamratkretsen, förhållandet till andra könet, att man blir kär för första gången, att man börjar intressera sig för vad de vuxna gör på arbetsplatserna, APU:ns betydelse osv. Självfallet är alltihop detta kunskap.

Det vi talar om är obalansen mellan de olika kunskapskraven. Det finns för lite tid till de livsfilosofiska frågorna, den estetiska verksamheten och de sociala bitarna. Det är för mycket tid som ägnas åt att ungdomar hänger över läxböckerna för att få kunskaper i fysik, kemi och matematik. Det är kunskaper som de som vill tillägna sig dem mycket lätt kan tillägna sig när de kommer vidare in i högskolan, som också kommer att vara öppna för alltifler.

Där delar vi inte kunskapssynen med Folkpartiet.

Anf. 86 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Gunnar Goude säger att problemet med mobbning i första hand beror på brist på resurser i skolan och avsaknad av mobbningsprogram i kommunerna. Jag kan hålla med om att det är viktigt för att möta mobbningen när situationen väl har uppstått. Där har vi inte varit så bra. Det har inte funnits resurser och möjligheter. Den delen är väldigt bra.

Jag vill fråga Gunnar Goude om han kan se att ökat våld och mobbning egentligen beror på brist på normer och regler. Det beror helt enkelt på att vi inte har gett oss tid att vara med barnen och vara förebilder för barnen. Vi har själva vållat detta hårdare klimat hos barnen. Vi har ändrat villkoren för dem.

Många undersökningar visar att barnen är mer stressade, mer otrygga och mer vilslna. Kan Gunnar Goude säga att det kanske finns ett samband

*Utbildning och
universitetsforskning,
högskolan samt
likabehandling av
studenter i högskolan*

också med det? Det är viktigt om vi verkligen vill komma åt mobbningsproblemet och våldstendenserna på lång sikt att vi kan se detta och börjar åtgärda det redan i tidiga barnår.

Anf. 87 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Jag håller helt och hållet med Erling Wälivaara. Vi säger egentligen samma sak. De resurser jag tänker på är just resurser i form av fler vuxna i skolan. Det ska vara fler lärare och fler vuxna så att man inte lämnar någon enda elev utanför.

De som lämnas utanför och inte får det behov av stöd som de har tillgodosett är t.ex. de som vi nu ser som underkända i betygsstatistiken. De har fått betyget Icke godkänd och hålls utanför. Det är i den gruppen vi hittar de utagerande eleverna, de som bråkar och på olika sätt protesterar mot den verksamhet som de inte är delaktiga i.

De måste kunna komma in i skolans arbete. Det är de vuxna – lärarna, specialpedagoger osv. – som behöver ta tag i problemen. Men det återspeglar naturligtvis också samhället utanför. Vi har ett samhälle som är något besvärligare att hantera i dagens situation än vad det var för 30–40 år sedan.

Mobbningsprogrammen är viktiga. Lagstiftning mot mobbning är viktig. Det gäller nu för kommunerna att se till att skolorna verkligen arbetar med problemen. Jag tror att det blir allt lättare att klara av dem i takt med att resurserna kommer.

Det är svårt när man är för få på en skola att sköta t.ex. vaktarbetet och sådana frågor. Man har inte tillräckligt många lärare eller personer ur personalen ute på skolgårdarna för att se vad som händer och ordentligt ta tag i frågorna direkt när problemen dyker upp.

Anf. 88 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! All expertis är överens om att de tre första åren i ett barns liv är oerhört viktiga. Det är då grunden för värderingar och det empatiska tänkandet inplanteras i barnen. Det är väldigt farligt om vi bara gör mobbningsproblemet till ett skolproblem och anser att det är där som problemet helt plötsligt uppstår. Expertisen säger att det har byggts upp redan före förskoletiden i tidiga barnår.

Jag tycker att det är väldigt bra att Gunnar Goude också delar uppfattningen att vi måste se på helheten. Jag blir då lite villrådig. Hur kan maxtaxan åstadkomma att man får mer tid för barnen?

Anf. 89 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Maxtaxan är ju inte till för att lösa det problemet. Däremot är de kvalitetsförstärkningar på 500 miljoner per år ett litet bidrag till att öka lärartätheten på förskolorna där barngrupperna nu är för stora för att man ska kunna hantera de problem som Erling Wälivaara talar om.

Förskollärarna säger ofta att de på förhand kan tala om vilka barn som kommer att bli problembarn i skolan. Då menar de antingen de som kommer att få svårigheter med läs- och skrivundervisningen eller de som är blivande mobbare.

Jag vet inte om det är sant eller inte, men jag tror, precis som Erling Wälivaara, att man kan åstadkomma mycket goda resultat genom en bra förskola och genom att göra det möjligt för de föräldrar som vill ha sina

barn i förskolan att placera dem där. Då är naturligtvis maxtaxan ett medel, men den ändrar ju ingenting på undervisningssidan. Maxtaxan gör det möjligt för fler föräldrar att utnyttja förskolan.

Det är riktigt som Erling Wälivaara säger, att de tre första åren är viktiga. Vi i Miljöpartiet delar uppfattningen att det är hemmiljön och den nära kontakten med föräldrarna som är det viktiga. Förskolan kan vara ett komplement för dem som inte har möjlighet att vara hemma med barnen. Barn upp till tre år har inte så stort behov av den sociala situation som förskolan erbjuder. Det är mera den dagliga vuxenkontakten och samtalet med vuxna under språkutvecklingen som är viktigt.

Men vi har nog en samsyn när det gäller de tidiga barnårens betydelse för en bra personlighetsutveckling.

Anf. 90 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! I morse när jag slog på TV-n möttes jag av Börje Ehrstrand, rektor på Rinkebyskolan, och Linnea Lind, elevrådsordförande på Hagnässkolan. De förde ett samtal om hur man har det i skolan. Börje Ehrstrand deklarerade klart och tydligt: Ju tidigare vi kan möta barnen i förskolan, ju tidigare vi kan tala om normer och regler, desto bättre är det för barnens fortsatta utveckling. Med ett nära samarbete med föräldrar och med mer personal i skolan ger vi de största möjliga förutsättningarna.

Linnea Lind talade om sitt arbete som ordförande i ett elevråd, om kamratstöderna, om vikten av att ingen ska stängas ute. Hon fick den direkta frågan: Tycker du att mobbare ska avstängas och flyttas på? Linnea svarade: Ja, när det ytterst inte går att lösa på annat sätt. Börje och Linnea är för mig mycket bra föredömen för hur de som arbetar i skolan kan göra en god insats, personal och elever tillsammans.

Som flera talare tidigare har sagt vill också jag säga grattis till Älta skola. Det var roligt att få veta att just en skola skulle få utmärkelsen Svensk kvalitet 2001. Det har man fått i konkurrens med företag i näringslivet. I Älta skola finns det en skylt där det står: "Jag kan. Jag duger." Det är ett oerhört bra motto. Älta skola är duktig också på att dokumentera hur man för sin kunskap vidare och hur man utvecklas.

Fru talman! I mitt anförande tänkte jag beröra tre områden: det livslånga lärandet, skolans två uppdrag och att alla elever ska ges stöd för att nå målen.

Vi har nu passerat jordbruks- och industrisamhället. Vi är mitt uppe i ett kunskapssamhälle. Detta ställer krav på oss politiker och på omvärlden. Alla människor har rätt till kunskap ständigt under sin livsutveckling.

Vi måste se till att det finns en hög kvalitet så att barn, elever, studerande och vuxna får de kunskaper och färdigheter som är viktiga för deras framtid. Ett livslångt lärande ska starta i förskolan, gå vidare in i vuxenutbildningen och gälla i hela livet.

Det andra området som är skolans två uppdrag handlar om att ge eleverna kunskap och trygghet.

Låt mig börja med kunskapsmålen. Riksdagen har tydligt visat vilka mål som ska gälla genom läroplaner, genom kursplaner och genom det betygssystem som vi har i dag. Det är bra att vi har ett tydligt målsystem.

Det är också oerhört viktigt att alla får veta när de börjar i skolans värld vilka målen är och hur de ska kunna nå dem.

Vi kan se resultaten i skolan i dag, t.ex. för ämnet svenska. I grundskolans årskurs nio nådde 94 000 elever målen för svenska, 4 000 elever gjorde det inte. 91 000 elever nådde målen i matematik, 7 000 gjorde det inte. Vår uppgift är nu att se till att alla elever når de mål som vi har satt upp. 94 000 och 91 000 är givetvis oerhört många elever, och det är ett bra resultat som de har presterat. Vår uppgift gäller nu de 4 000 och 7 000 som inte har nått målen.

Vi kan inte sänka ambitionerna, och vi ska inte sänka kraven. Då gör vi dessa elever en otjänst. Vi ska hålla fast vid ambitionerna och kraven. Det är vägen dit som vi måste bli bättre på. Och hur gör vi då?

En väg är – som flera talare tidigare har nämnt – att det finns tillräckligt med personal. Vi har nu gjort en stor satsning. Inom ett antal år ska det finnas mer än 15 000 nya jobb i skolan. Jag har nu fått den första redovisningen av vad som har skett under hösten.

Vilka är det som har blivit anställda? Tre fjärdedelar är s.k. pedagogisk personal, specialpedagoger, lärare och rektorer. Det ger en möjlighet att skapa mindre undervisningsgrupper för dem som inte har nått målen.

Det är oerhört viktigt att vi hela tiden slår fast att eleverna är olika och att de därför måste få utbildning på olika sätt. En del elever behöver en liten grupp för att kunna få lugn och ro i sin utveckling. Andra behöver en liten grupp därför att de måste ha ett strukturerat schema inom fasta ramar för att kunna fungera.

Det är inte säkert att man alltid behöver vara i en liten grupp, men man behöver det kanske för en liten tid eller delar av tiden för att sedan komma med i den större gruppen och vara tillsammans med sina andra klasskamrater. Den möjligheten finns nu.

Därför förstår jag inte när Tomas Högström säger att dessa personalförstärkningar inte är nödvändiga. Men hur ska vi då kunna ge de elever som behöver mer stöd en chans att nå målen?

En annan förutsättning är att personalen ska vara välutbildad. Vilka merkunskaper behöver då personalen ute i skolorna? En del av de satsningar som regeringen har gjort och gör handlar om ITIS, att ge så många lärare som möjligt en kompetens om den pedagogiska utvecklingen när det gäller IT. Det är oerhört bra. 70 000 lärare, och då inkluderas även lärare inom vuxenutbildningen, har tagit del av denna kompetenssatsning. Det hade varit en omöjlighet för kommunerna att genomföra detta under de kärva tider som har varit. Det var därför viktigt att regeringen tog det här initiativet och gav denna möjlighet för så många lärare.

Den specialpedagogiska kompetensen måste bli bättre. Många av de lärare som i dag finns ute i skolorna har aldrig fått en specialpedagogisk kompetens. Det ingick inte i deras lärarutbildning. Nu ser vi till att bredda kompetensen både för de enskilda lärarna och för skolledarna. Återigen: Vem tjänar på detta? Jo, givetvis alla elever, men allra mest de som behöver mer stöd än andra.

Vi lever i ett mångkulturellt land där det finns många nationaliteter, det är bra. Samtidigt vet vi att det kan krocka mellan människor med olika bakgrund, olika traditioner och kulturer.

Vi behöver alltså mer kunskap om hur vi möter varandra, hur vi gör dessa möten på ett bättre sätt och hur vi visar respekt för varandra fast vi

är olika. Vi behöver också se till att ta död på många fördomar som dessvärre finns.

Att läsa och skriva, att känna en njutning i läsandet är viktigt. På detta var vi inte så bra enligt den senaste VISA-rapporten. Nu måste vi fortsätta att fundera: Kan vi stärka skolbiblioteken? Ja, vi avsätter pengar till det och rustar dem mer. För mig när jag var liten var det bästa som fanns att gå till skolbiblioteket. Jag kan ännu i dag känna dofterna när man kom in i det speciella rummet. Låt oss se till att alla våra ungar känner det här och njuter av att få boken i sin hand, inte bara för nyttan utan också för glädjen inom sig.

Vi avsätter pengar till lärarna i syfte att titta på hur vi använder betygen och våra nationella prov. Det har ju visat sig att varken lärare eller elever är nöjda med det system som är i dag. Jag kan förstå det, för det gick väldigt fort när vi fick nuvarande betygssystem, och man fick ingen möjlighet att lära sig det. Nu gör vi en stor utbildningssatsning tillsammans med lärarorganisationerna. Vi utgår från deras frågor och ser till att vi får en bättre och likvärdig nationell bedömning. Det är också viktigt just för den nationella likvärdigheten.

Var och en är olika, inte en lik den andra. Vi behöver olika tid, som många har sett, att ta oss fram här i livet. Ibland är det faktiskt stora bromsklotsar som växer, och då får vi stanna upp ett tag innan vi kan gå vidare.

Jag tror oerhört mycket på den individuella planeringen, att se varje elev. Det målet ska vi nå. Men jag har också erfarenhet att alla inte är där än. Därför är det nu viktigt att vi via Skolverket går ut och ger kunskapen till ännu fler lärare om hur de ska göra på sin skola för att utveckla den individuella planeringen och se varje elev.

Riksdagen har fått på sitt bord en proposition om hälsa, lärande och trygghet. Vi avsätter nu också pengar för att den verkligen ska kunna genomföras. Den erfarenhet som jag har är att vi som politiker ofta fattar besluten, men att vi inte låter pengarna komma med som ger möjlighet och tid att träffas och lära mer om de politiska besluten och vad de innebär. Det är bra att vi nu markerar att vi tycker att den här propositionen är viktig.

När det gäller matematiken avsätts pengar till såväl ungdomsskolan som till vuxenutbildningen. Jag fick för någon vecka sedan en rapport från Centrum för matematikundervisning, som vi har inrättat. Man hade uppdraget att fundera över hur vi blir bättre på matematik. Hög tid för matematik, sade de och lämnade elva förslag på bordet till mig. Nu har jag att fundera över vilka av de elva förslagen vi ska arbeta vidare med. Om det tänker jag återkomma till riksdagen. Vi kan bli bättre när det gäller resultaten i matematikundervisningen. Den kan också bli roligare.

Skolverket har också fått speciella pengar för att föra en dialog med kommunerna. Dialog? sade någon från medierna häromdagen och fnyste. Jag ska inte säga vilket. Men självklart är det viktigt att vi diskuterar måluppfyllelsen. Här har vi alltså ett antal skolor som inte har nått de mål som vi vill att de ska nå.

Ett exempel kan jag ta från Gävle. Skolverket besökte Gävle och de skolor som var berörda, samtalade med dem om vad det är som brister. Svenska, matte och engelska, svarade skolan. Vi är inte heller bra på den ämnesövergripande övergången från grundskolan till gymnasiet. Nu har

man gjort upp ett program. Man vet vad man vill, och Skolverket hade med sig 2,1 miljoner kronor som kunde finansiera de olika åtgärderna. Det som nu ska ske är att de lokala kommunpolitikerna ska säga ja till pengarna. Men då blir det ju en samverkan mellan Skolverket, den enskilda skolan och de kommunala politikerna. Det är alltså inte en dialog med tomma ord. Det är en konkret handling och, som också någon sade, förhoppningsvis måste detta ge ett resultat. Det hoppas givetvis jag också.

Det är viktigt också att vi får en fördjupad kunskap genom forskning. Regeringen har under ett antal år inrättat olika typer av centrum som ligger vid våra universitet och högskolor för att ge merkompetens inom vissa ämnesområden. Där finns t.ex. matematik, kemi, fysik, teknik och värdegrunden. Vi har nu i budgeten också aviserat nya centrum för biologi och bioteknik, idrott och hälsa.

Det är alltså på det sättet som jag ser att vi ska kunna nå måluppfyllelsen när det gäller kunskapen. Men det var ju inte bara de traditionella kunskaperna som det gällde. Det var ju också detta med tryggheten, att nå målen när det gäller demokratin.

Linnéa sade i morse i TV: Är man trygg, då lär man sig. Och precis så är det.

Vi måste alltså ha en skola dit man går med glädje, om man är vuxen eller om man är elev, och får känna tryggheten.

Tre fjärdedelar av den personal som anställdes till hösten är inom den mer pedagogiska inriktningen. Vilka är då de andra? Ja, här hittar jag psykologer, kuratorer, sjuksköterskor, socialsekreterare, bibliotekarier, skolvårdinnor, kulturarbetare – alltså de som behövs för att tillsammans med övrig personal skapa den här tryggheten för eleverna. De är fler vuxna. Det är fler som ser eleverna. Eleverna blir både sedda och lyssnade på.

I Linköping har man utbildat resursassistenter, som är vuxna med skiftande bakgrund och som har en utbildning i arbetsmiljö-, etik- och livsfrågor, vilket är oerhört viktigt.

Vi ser till att lagarna blir tydliga. Vi ser över skollagen. Vi har skärpt lagstiftningen när det gäller mobbning. Vi har en stor kampanj som vi kallar Tillsammans mot mobbning.

Till sist de elever som inte har nått målen. Varje åtgärd vi vidtar för de många gynnar oerhört mycket de elever som behöver mer stöd än andra. Vi måste fortsätta att utbilda lärare till elever med funktionshinder. Vi tillsätter en utredning om läromedel för elever med funktionshinder. Vi måste ha hjälpmedel som gör det lättare för dem i deras studiesituation. Vi ska också se över hur vi kan hjälpa och stötta elever som går i särskolan och i särvtux.

När statsministern i en valrörelse säger att skolan är viktig, då blir jag glad och stolt som socialdemokrat, för regeringen bedriver och ska fortsätta att bedriva ett målmedvetet arbete för att förbättra måluppfyllelsen för att barn, ungdomar och vuxna ska få de kunskaper de vill ha och behöver och för att barn och ungdomar ska känna sig trygga.

Anf. 91 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Naturligtvis är det väldigt viktigt, som skolministern säger, att elever får hjälp och stöd så tidigt som möjligt. Det bygger på att

vi har ett utvärderingssystem som gör att vi upptäcker när elever behöver hjälp tidigt. Ett viktigt inslag, inte det enda, i detta utvärderingssystem är betygen, därför att betygen är en klar information om att du har nått målen eller att du ännu inte har nått målen men med hjälp kan nå målen.

Jag ställde i mitt anförande en fråga om betygen. Även Lennart Gustavsson ställde en fråga om betygen fast utifrån ett annat perspektiv. Mot bakgrund av de senaste årens diskussioner om betygens vara eller inte vara, om betygsgränser i de nationella proven, om att avskaffa kravet på betyget Godkänd för att komma in på gymnasieskolan skulle jag vilja höra – och jag tror att många är intresserade av att höra – hur skolministern ser på betygens framtid.

Jag skulle också vilja höra i dag, med tanke på allt som har hänt den senaste tiden, vilka lagändringar och förordningsändringar skolministern överväger för att stärka arbetet mot mobbning och för att göra mer kraftfulla insatser möjliga.

Anf. 92 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik:

Herr talman! Precis som jag sade i mitt anförande satsar vi nu på en bred kompetensutveckling för alla lärare som berörs av frågan om betygssättning och nationella prov. Vi gör det för att vi ska få en likvärdig bedömning. I den utbildningen ingår också att sätta betyg i de nationella proven.

Hur framtiden ser ut och hur många program det kommer att finnas i den framtida gymnasieskolan kommer vi snart att få veta, när Gymnasiekommittén lämnar ifrån sig sitt betänkande.

År 1989 fattade riksdagen beslut om att vi skulle ha en gymnasieskola där alla ungdomar får sitt förstahandsval tillgodosett. Nu har det gått ett antal år sedan dess. Jag siar ju om 2010, om att vi kanske då är framme vid målet att alla ungdomar får sitt förstahandsval tillgodosett när de kommer in på gymnasiet. I det läget använder man ju inte betyget för att komma in på gymnasiet. Då försvinner alltså betygets funktion som urvalsinstrument.

Däremot har jag och den socialdemokratiska kongressen slagit fast att det är oerhört viktigt att få en bekräftelse på vilka kunskaper man har och var man befinner sig i fråga om de mål som skolan har satt upp.

Jag har en fråga till Ulf Nilsson. Det är betydligt ärligare tag från Moderaterna. De säger nej till de öronmärkta statsbidragen till skolan. Det är ett ärligt besked som Moderaterna ger. Men Folkpartiet säger här: Vi säger ja men vi tror inte på vad vi gör. Vad menar då egentligen Folkpartiet?

Anf. 93 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Alla pengar som vi får möjlighet att föra över till skolan behövs. Men vi anser att pengarna skulle kunna användas mycket bättre. Det är nämligen så att en bra skola kostar pengar. Men en dålig skola kostar ännu mer pengar. Om vi fick rätta till de brister som vi talar om i övriga motioner skulle de här pengarna göra mer nytta. Vi har ju också haft yrkanden om hur pengarna ska användas.

Det har ju en viss betydelse vad man säger även utanför det här huset om man är minister eller riksdagsman. Skolministern sade på partikongressen att hon inte trodde att betygen skulle vara kvar i grundskolan, i

varje fall inte som urvalsinstrument. Jag har inte fått något riktigt svar på om de ska vara kvar eller inte. Jag har inte heller fått något riktigt svar på vad det innebär att de inte ska vara kvar som urvalsinstrument.

För mig är det väldigt viktigt, även om alla ska få sitt förstahandsval tillgodosett, att man är godkänd, att man har uppnått godkända kunskaper i de ämnen som man ska läsa vidare på gymnasiet. Ska den ribban vara kvar eller kommer den att tas bort? Det finns nu ett förslag om att ta bort det kravet. Det är viktigt hur betygen ska användas i det sammanhanget.

Sedan efterlyser jag fortfarande ett svar på frågan om vilka lagändringar och förordningsförändringar för att stödja arbetet mot mobbning och våld i skolan som skolministern funderar på i de här dagarna.

Anf. 94 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag kan alltså konstatera att Ulf Nilsson upprepar detta: Vi har sagt ja till de öronmärkta statsbidragen till skolan men vi tror fortfarande inte på att de ska användas till det som vi har sagt ja till. Egentligen tycker vi att de ska användas till något annat. Då undrar jag vad detta andra är och varför man inte föreslog det när man sade att de skulle användas till mer personal i skolan.

När det gäller lagstiftningen är det oerhört viktigt att vi får en skollag som är tydlig och ger klara besked såväl till eleverna och föräldrarna som till personalen. Det var därför som regeringen tog initiativ till att vi skulle se över hela skollagen. Det var också viktigt att det fanns möjlighet för samtliga partier att vara med i den här utredningen.

Min ambition är att man ska nå största möjliga konsensus i det förslag som man så småningom kommer att lämna ifrån sig eftersom nuvarande skollagstiftning har funnits i 20 år. Kanske är det så att den skollag som vi nu har framför oss också kommer att vara i 20 år. Därför är det viktigt att alla som är valda att sitta som ledamöter i denna kommitté ser till att verkligen bli delaktiga, att de i kommittén för fram sina tankar och att de tillsammans med de andra kommer fram till vilket som blir det gemensamma beslut som så småningom lämnas över till skolministern.

Anf. 95 SOFIA JONSSON (c) replik:

Herr talman! Ingegerd Wärnersson pratade här om att vi inte ska sänka kunskapskraven i skolan utan att det är vägen dit som vi ska ändra. Det tycker jag är jättebra. Jag håller helt med om den inriktningen.

Sedan pratar också skolministern sig varm för att skolan ska bli mer elevanpassad än i dag och att man ska följa upp med en individuell planering utifrån varje elev. Det tycker jag är väldigt bra. Men det finns en sak som jag funderar över. Centerpartiet har också den här inriktningen. Men vi säger att vi därmed också ska slopa tidsstyrningen. Vi vill införa en kunskapsrätt. Det är kunskapen och inte tiden som ska styra. Håller Wärnersson med om den inriktningen också?

Anf. 96 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag håller med om det i perspektivet att elever är olika och lär i olika takt. Det är därför jag också har tittat på hur liggande lagstiftning ser ut. Jag kunde då konstatera att man har en möjlighet. Dels har vi den flexibla skolstarten, att man kan börja vid sex eller sju år. När man börjar vid sex år kan man välja att ha de nio åren. Man kan också se

det som en förskoleklass och ha nio år ytterligare. Även när man har fyllt 16 år har man en möjlighet att göra ytterligare två år i grundskolan.

I nuvarande lagstiftning sägs också att man kan lämna grundskolan tidigare om man har nått de mål som är uppställda för årskurs nio. I det perspektivet finns det egentligen en stor möjlighet, men jag tror att det är väldigt få som har kunskap om att man har den stora flexibiliteten inom liggande lagstiftning. När vi så småningom arbetar vidare och mer och mer närmar oss den här individuella planeringen tycker jag att det här är något som vi måste se till att vi får mer kunskap om. Vi får också givetvis se hur skollagskommittén kommer att beskriva kommande lagtext. Men flexibiliteten tror jag att få har kunskap om inom nuvarande system. Den kan vi säkert föra ut på ett bättre sätt.

Anf. 97 SOFIA JONSSON (c) replik:

Herr talman! Visst finns det en flexibilitet i dag som man skulle kunna utnyttja. Problemet är för det första att detta inte görs. För det andra är det inbyggt med så många andra delar. Det blir ingen möjlighet till flexibilitet. Vi ser ju grundskolan som ett helhetspaket med våra tre reformer. Det är många delar som kommer in, de individuella studieplanerna, kunskapsrätten och annat. Då blir det ett annat steg, en annan typ av flexibilitet. Jag tror att det är oerhört viktigt att skolministern är tydlig och visar inriktningen och tankesättet när det gäller hur vi ska arbeta så att skolorna också kan följa det här.

Min andra fråga handlar om KY och platserna. Jag vet att regeringen har tänkt att det ska komma ett antal nya platser. Hur mycket är man beredd att utveckla KY och hur många platser kan man tänka sig? Då menar jag inte bara i det första steget utan framöver. Kommer man att försöka förändra den ganska strikta fördelning som råder så att det finns en möjlighet om det händer saker i en kommun, t.ex. hemma i min kommun Kumla, att fler får komma in och gå en KY när man ser att det finns ett direkt behov?

Anf. 98 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik:

Herr talman! Första steget är att vi nu i budgetpropositionen föreslår att utbildningsplatserna utökas med 500 platser till 12 500 platser. Regeringen anser också att antalet platser på sikt bör utökas. I dag är systemet sådant att man har möjlighet att ha sin utbildning fem gånger. Det kan provas flera olika gånger men det är fem tillfällen man har.

I lägen där det uppstår krissituationer i en kommun, det kan vara för att ett företag läggs ned eller för att behovet på ett eller annat sätt ökar, för vi faktiskt ständigt diskussioner i regeringen om vi inom befintliga system kan göra en förstärkning och ge en ökad möjlighet just i den kommun som då är aktuell. Det har gällt KY och det gäller också annan vuxenutbildning.

När man kommer i de här krissituationerna tycker jag att det är viktigt att vi verkligen tar vara på de möjligheter vi redan har i stället för att alltid bara titta efter det nya. Det här har vi alltså en positiv inställning till.

Anf. 99 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Ministern säger att hon inte förstår Tomas Högström när han säger att det inte är nödvändigt med de här personalförstärkningsanslagen, personalförstärkningspengarna. Jag har inget emot att landets skolminister citerar mig i riksdagsdebatten. Jag skulle dock önska att hon gjorde det korrekt. Något sådant har jag nämligen inte sagt. Jag har dessutom redovisat att vi anslår motsvarande det som regeringen gör för budgetåret 2002 just utifrån synsättet att de här tjänsterna nu är inrättade.

Däremot överför vi motsvarande anslag som regeringen, i det närmaste i alla fall, för budgetåren 2003 och 2004 utifrån uppfattningen att varje skola och varje verksamhet ska göra sina prioriteringar. Då kan vi konstatera att dessa prioriteringar kommer att variera. Det är ju där själva utvecklingspotentialen ligger. Det är ju där kraften ska tas till vara. Och då måste vi också ge dem möjligheten att disponera dessa pengar. Vad regeringen gör och vad skolministern är ett tydligt exempel på är att man leker rektor men från en nationell nivå. Och det är det som är skolans problem i dag. Det handlar om att tillåta professionen att göra sina överväganden. Då går det inte att detaljstyra på det sätt som skolministern gör.

Anf. 100 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik:

Herr talman! Vi är helt överens om att det är viktigt att makten verkligen ska ligga på den enskilda skolan och att vi ska ha ett decentraliserat system. Också sett från kommunernas sida tror jag att det kan bli bättre genom att man ger större möjligheter för den enskilda skolan att ta hand om budgetansvaret men också sin egen profilering.

Anledningen till att regeringen den här gången valde att öronmärka pengar var att vi vet att det i de allra flesta kommuner har skett nedskärningar som har lett till en brist på personal. Därför var det viktigt, också för att vi ska kunna uppfylla de mål som riksdagen har slagit fast, att vi ger en möjlighet via personalen. Däremot har vi inte styrt vem som ska gå till vilken skola. Den enskilda skolan har själv fått bestämma vilket behov man har. När jag nyss redovisade de tjänster som har tillkommit så varierar de mycket. Det beror på att en del skolor behövde en specialpedagog. Andra sade att det kanske var viktigare med en bibliotekarie. I fråga om detta är det alltså decentralisering. Det är också tanken att det ska vara på det sättet.

Anf. 101 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Det var intressant att skolministern sade att hon tror på ett decentraliserat system samtidigt som hon centraliserar det genom att just öronmärka pengarna. Det visar väl på ett ganska dåligt förtroende för de verksamheter som ändå har den uppgift som vi alla anser vara så väsentlig. Det är dessutom märkligt med tanke på att ministern har stått här och sagt att hon tror mycket på individuell planering för varje elev. Detta sägs samtidigt som hon detaljstyr.

Hela syftet med individuell planering för varje elev är nämligen också att varje verksamhet ska få anpassa resurserna efter varje elevs behov. Och det som ministern ger uttryck för här går de facto inte ihop.

Anf. 102 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik:

Herr talman! Vi är fortfarande helt överens om hur arbetet ska bedrivas. Regeringen lämnar statsbidrag till kommunerna. Detta finns i den kommunala påsen. Vi har valt att fram till 2006 utöka detta stöd. Det kommer ovanpå de pengar som finns i den kommunala påsen. Och då har vi sagt att dessa pengar ska användas till en ökad måluppfyllelse för skolan.

Jag har stort förtroende för kommunpolitiker, och jag förväntar mig att det som vi har bidragit till inte ska hindra att kommunerna tillför ytterligare medel till de kommunala och till de fristående skolorna.

Anf. 103 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Herr talman! I mitt anförande tog jag upp två frågeställningar. Jag ska upprepa dem och kanske omformulera dem.

Först och främst säger regeringen själv att förskolereformen är ett första steg mot en avgiftsfri förskola. Och när man talar om ett första steg har man troligen också tänkt på kommande steg. Min fråga är därför: Hur ser regeringen på nästa och kommande steg i fråga om förskolereformen, där målet ska vara en avgiftsfri förskola?

Sedan har jag också fått klart för mig att vi inte får några klara besked i fråga om betygen. Men jag kan ju formulera frågan på följande sätt: Menar ministern att betygen och deras utformning styr verkligheten i skolan? Utifrån svaret på detta kan jag fråga: Styr de på ett positivt eller på ett negativt sätt?

Anf. 104 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik:

Herr talman! Lennart Gustavsson frågar när nästa steg mot en avgiftsfri förskola ska ske. Jag skulle i stället vilja säga följande. Hur ska det ske? Vi har nu sexåringar, femåringar och fyraåringar som har möjlighet till tre timmars avgiftsfri förskola. Är nästa steg att gå nedåt i åldrarna? Det vet jag inte. Är nästa steg i stället kanske att sexåringarna, femåringarna eller fyraåringarna ska få fler timmar? Jag tycker att det är detta som vi ska diskutera. Jag har själv ingen uppfattning om hur det ska se ut. Men jag tycker att det är den diskussionen som är viktig att föra också i ett annat perspektiv, nämligen vilka förstärkningar vi vill göra i föräldraförsäkringen, osv.

Lennart Gustavsson frågade om det är positivt eller negativt med betyg. Jag tror att så länge som vi har haft betyg och så länge vi kommer att ha betyg så ankommer det på den enskilde hur man upplever detta. Om den som får tillbaka ett betyg, där man inte har fått papper på att man har klarat de mål som var uppsatta, inte samtidigt har fått en ordentlig genomgång av vilka kunskaper man äger utan bara får papper på vad man inte kan, så tror jag inte att betygen känns bra. För den som får tillbaka ett betyg där man har fått ett bra resultat, så kanske det känns som en stimulans och att man har lyckats och nått ett högt betyg.

Att använda sig enbart av ett betyg som ett bekräftelsesdokument i skolan går inte. Det är oerhört viktigt att vi har en annan typ av dokumentation, att vi för ordentliga utvecklingssamtal och att vi har den ständiga bekräftelsen på var man befinner sig i det vardagliga arbetet i skolan.

Anf. 105 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Herr talman! Jag kan lova att vi från Vänsterpartiet kommer att återkomma i dessa frågor i debatter, förslag och diskussioner.

Eftersom detta är den sista budgetdebatten under denna mandatperiod – jag vet att vi har en del projekt kvar att göra under denna mandatperiod – skulle jag bara vilja tacka för samarbetet och önska en god jul och ett gott nytt år.

Anf. 106 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vill önska Lennart Gustavsson, samtliga ledamöter som är från utskottet och som har deltagit och givetvis all personal och herr talman en god jul.

Anf. 107 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m):

Herr talman! I det lilla barnet finns så mycket framtid, liksom det hos dess föräldrar finns ett oerhört stort hopp om att kunna ge barnet det bästa. För mig är det viktigt att kunna verka för att enskilda människor ska kunna förverkliga sina drömmar och ideal.

Många politiska företrädare, även i denna kammare, betonar vikten av mångfald och valfrihet. Men många gånger uppfattar jag att vi ändå menar så olika. Med utgångspunkt i just valfrihet och mångfald är det några delar i detta betänkande som jag vill ta upp.

Låt mig börja med våra yngsta medborgare – det lilla barnet som nyfött ligger i de stolta föräldrarnas famn. Alla föräldrar har olika ambitioner och visioner för just sitt barn. Snart kommer tiden då de ska börja göra sina första val. Ska man fortsätta att vara hemma med barnet ett tag till eller ordna barnomsorg, och hur ska den i så fall se ut?

Min utgångspunkt är att det är föräldrarna utifrån sina ambitioner och möjligheter som vill göra valet och vi som politiker som ska ge dem förutsättningarna.

Herr talman! Därför har jag några frågor till ministern när det gäller mångfald och valfrihet. På vilket sätt ökar småbarnsföräldrarnas valfrihet när enbart vissa får mer ekonomiskt utrymme och andra inget alls genom genomförandet av maxtaxan? Vad är poängen med att undergräva förutsättningarna för alternativ, t.ex. föräldrakooperativ? På vilket sätt kommer kvaliteten i verksamheten att tryggas när barnen stannar längre på dagis, fler söker sig dit och allt färre förskollärare finns att få tag på?

Nej, maxtaxan är fel åtgärd för att komma till rätta med familjers, som man säger, trånga ekonomi. Jag känner full sympati för alla de småbarnsföräldrar som kämpar ekonomiskt och som knappt har pengar kvar till månadens slut. Men då är det skatterna som ska sänkas så att fler kan leva på sin lön i stället för på bidrag och subventioner.

Vi moderater har gemensamt med de övriga borgerliga partierna föreslagit ett barnkonto, särskilda grundavdrag för varje barn i familjen och avdrag för styrkta barnomsorgskostnader. På så vis ges alla, inte bara vissa, möjlighet att själva påverka sin omsorg efter just sina egna drömmar och visioner.

Men, herr talman, barnen har en förmåga att växa, och nu är det snart dags för dem att börja i skolan.

Just möjligheten att vara delaktig påverkas i allra högsta grad när vi får välja skola. Om detta har Tomas Högström tidigare talat, liksom om

vikten av att resurserna följer eleven. Jag ska därför i stället ta upp en annan del, nämligen skolans utveckling.

Skolutvecklingen gagnas av att alternativ pedagogik utvecklas. Om detta är de flesta överens. Om vi menar allvar med att det behövs olika pedagogiker i förskolan och i grundskolan är det, anser jag, anmärkningsvärt att regeringen ännu inte löst frågan om examinationen av Waldorflärare. När ska regeringen se till att de som utbildas vid Rudolf Steiner-högskolan får en erkänd lärarexamen?

Herr talman! Inom skolan måste elever, efter sina drömmar, kunna få en chans att förverkliga sig. För några tar det lite längre tid. Somliga kräver ju särskilt stöd såväl ekonomiskt som personellt. Men gemensamt för alla elever är att de, om de ges chansen att välja en skola där de själva anser sig kunna utvecklas mest, känna trygghet och få kvalitet, trivs och gör resultat. Därför är det anmärkningsvärt att blinda och synskadade elever med multifunktionshinder i dag saknar tillräckligt bra möjligheter att studera vidare efter grundskolan. Det är viktigt att det som ett alternativ inrättas ett riksgymnasium för just dessa barn.

Av samma anledning kvarstår vårt krav om att riksdagen bör upphäva beslutet om att avveckla Ekeskolans fasta skoldel. Vi menar att staten i vissa fall behöver ta ett större ansvar för svårt funktionshindrade elever; detta för att minimera risken att eleverna inte ges tillräckliga möjligheter utifrån sina speciella förutsättningar. Dessa barn har ju också drömmar.

Herr talman, låt mig avsluta med att ta upp något som berör alla inom förskola och grundskola.

- *Om* det ska finnas en mångfald och *om* det är viktigt med valfrihet, behövs det då inte fristående alternativ?
- *Om* vi vill ha en kvalitativ skola och erfarenheterna säger att fristående skolor procentuellt sett satsar mer på lärarlöner och läromedel än de kommunala skolorna, behövs då inte friskolor?

Jag vet, herr talman, att det till våren blir en särskild debatt med anledning av regeringens friskoleproposition, men jag har en fråga som jag skulle vilja ställa i detta sammanhang – om det nu finns någon kvar här i kammaren som kan svara på just den frågan: Kommer det en proposition à la Ringholms senaste utspel om att sänka arbetsgivaravgiften i kommun och landsting – något som i så fall i allra högsta grad skulle påverka skolors ekonomi och som, framför allt, skulle innebära en orättvisa mellan skolor?

Ett sådant socialdemokratiskt förslag kommer i alla fall vi att avvisa. Jag hoppas att skolministern också har insett situationen – om hon nu menar allvar med detta med valfrihet och mångfald – och går tillbaka och ger finansministern en rejäl politisk bakläxa!

Anf. 108 BIRGITTA SELLÉN (c):

Herr talman! Åldersgränser i nöjeslivet gör att ungdomar i 20-årsåldern inte kommer in på alla evenemang trots att de är myndiga. De släpps inte in på en del ställen därför att de anses stökiga. Varför har det blivit så, och vad har i så fall gjort dem stökiga?

Jag är övertygad om att alla barn föds snälla, men vi ger dem inte rätta förutsättningar för att kunna fortsätta att vara snälla. Under upp-

växten har de inte blivit sedda, och deras åsikter har inte respekterats. Det skapar en otrygghet som kan leda till att de blir stökiga; då blir de i alla fall sedda.

CUF, Centerns ungdomsförbund, har skrivit en rapport om detta, *Ungdomsfrid*. Där lyfts frågor fram om attityder som man möts av i tonåren. Ungdomarna känner sig diskriminerade därför att de inte får vara delaktiga i beslut som rör deras vardag. De överöses av reklam och filmer som talar om hur ungdomar ska se ut, vilket i många fall leder till att ungdomar drabbas av anorexi eller bulimi. De börjar också intressera sig för sexualitet men får knapphändig information i skolan.

Den otrygghet för många ungdomar som det här leder till gör att en del börjar reta sina kamrater. Mobbning uppstår. Andra testar droger för att visa sig tuffa eller därför att de tror att de kan bygga upp sitt självförtroende.

Vad har då detta med dagens utbildningsdebatt att göra?

Ja, skolan har ett stort ansvar när det gäller att förmedla kunskap till eleverna. Vi i Centerpartiet beskriver i vår utbildningsmotion hur vi anser att det ska gå till. Där lyfter vi bl.a. fram våra tre reformer som Sofia Jonsson tidigare redogjort för.

För att vara mottaglig för inhämtande av kunskap måste eleverna må bra. Jag måste, herr talman, börja med att tala om de små barnen när jag beskriver hur vi i Centerpartiet vill ge eleverna trygghet och bästa möjliga förutsättningar för att vilja skaffa sig goda kunskaper i olika ämnen.

Det hela börjar redan när barnet är nyfött. Om barnet inte först lär sig krypa blir det väldigt svårt att lära sig att gå. Det innebär att den sensoriska träningen är väldigt viktig. I dag är det många föräldrar som i ett tidigt skede sätter sina barn i gästol. Det gör att musklerna i nacke osv. inte blir tillräckligt tränade.

Hjärnforskaren Matti Bergström säger: Det gäller att skapa kaos i hjärnan. Då får man ordning på hjärnan, och det gör att man blir mottaglig för kunskap. Kaos i hjärnan får man genom att röra sig.

Bråkiga barn i förskolan eller skolan är kanske bråkiga därför att de inte har utvecklat alla sina muskler. Ett barn i matkön vänder sig kanske med hela kroppen när någon bakom pratlar. Musklerna gör att armarna följer med. Barnet slår ut maten och upplevs som bråkigt trots att något sådant egentligen inte är bakgrunden till det hela. Sedan får barnet lätt stämpeln att det är ett bråkigt barn. På något sätt måste man kanske fortsatt leva upp till det, eller också kan det vara musklerna som fortfarande gör att det blir det här problemet. Det är alltså väldigt viktigt att all personal som jobbar med små barn har kunskap om hur väsentlig den sensoriska träningen är.

Med de stora barngrupper som vi nu ser att det blir i förskolan kan man undra hur man ska klara av att leva upp till allt detta och hinna kolla av allt som saknas hos olika barn; detta trots att kunskapen finns.

Och med det beslut om maxtaxa som nu kommer att träda i kraft finns risken att gruppstorleken ökar och att barnen blir längre tid i förskolan. I Göteborg har man redan haft försök med detta. Den utvärdering som gjorts, visserligen efter en kort tid, visar just på det som vi på den borgerliga sidan befarar, nämligen att fler barn stannar längre tid på dagis eller i förskolan. Det är alltså inte så att föräldrarna tycker att det är prak-

tiskt att ta hem barnen, utan många kan tycka att de hinner handla och klara av olika uppdrag innan barnet hämtas.

Den maxtaxa som ska genomföras kommer att genomföras i stort sett i hela landet. Det är mycket svårt att säga nej till den. Självklart vill alla ha billig barnomsorg. Även högavlönade, som tjänar på maxtaxan, vill givetvis ha det.

Som vi i Centerpartiet och övriga på den borgerliga sidan ser saken måste ju också kvaliteten vara bra. Kommer det att kunna bli så? Och hur är det egentligen med finansieringen av maxtaxan?

Jag vet att inte bara vi i Centerpartiet är oroliga, utan det finns också socialdemokratiskt styrda kommuner där man är orolig. På Socialdemokraternas kongress sade finansministern att han skulle kolla upp det här. Han visste inte riktigt om det fanns en kostnadstäckning för allt detta. Det känns lite oroligt.

Vi har ett annat förslag, som tydligt och bra förklarats av Erling Wälivaara. Catharina Elmsäter-Svärd var också lite grann inne på detta med barnomsorgskonto. Därför tänker jag inte ytterligare beskriva det. Den som vill läsa mer kan läsa våra motioner eller reservationstexten.

Jag kan berätta lite grann hur det kan komma att slå. Min hemkommun, som är socialdemokratiskt styrd, består av fem stora skoldistrikt. I ett av dem kommer man att skära ned nio tjänster i förskolan trots att 60 barn står i kö. I ett annat distrikt skär man ned tio tjänster, 80 barn står i kö. Sammanlagt kommer man i min hemkommun att skära ned 70 tjänster i förskola och skola. Då verkar det inte vara speciellt mycket bevänt med hur det blir med regeringens pengar. Det låter så bra att man ska tillskjuta några miljoner, men verkligheten blir dessvärre inte så mycket bättre. Det är så mycket annat som drar pengar i kommuner och som gör att man inte får det att fungera på det sätt som man har tänkt sig.

Följden blir också att väldigt många barn som får gå i de stora grupperna säger till sina föräldrar på morgonen: Mamma, jag har ont i halsen, ont i huvudet. Det säger de bara därför att de inte vill gå till förskolan. Det har vi inte upplevt förut. Eller också säger de: Jag vill hellre fara till farmor eller mormor. Det är inte den barnomsorgen som vi från Centerpartiet vill se.

Jag tror att det är många socialdemokratiska politiker som själva är oroade. I min kommun kommer vice ordföranden i skolnämnden att sluta till jul med motiveringen: Jag har tappat gnistan. Efter valet slutar ordinarie ordförande. Det är bara att hoppas att det inte blir socialdemokratiskt styrt efter nästa val, för vem ska man sätta dit som ordförande? Det är ingen som vill ta på sig det. Det är bättre att vi borgare tar över och löser det på det sätt som vi vill ha det.

Det finns t.o.m. förskollärare som har så stora grupper att en enda förskollärare kan ha nio barn under 2 ½ år. Vad är det för omsorg?

Hur ska man hinna upptäcka om barnen extra hjälp med språket? Agneta Lundberg sade förtjänstfullt i sitt anförande att det är viktigt med språkutveckling och att det ska vara likvärdigt för alla. Men jag oroar mig för hur man ska hinna upptäcka vad som behöver göras och hur man ska ha möjligheter att sätta in resurser.

Centerpartiet har avsatt 1,2 miljarder extra just till dyslexi och dyskalkyli, alltså läs- och skrivsvårigheter och mattesvårigheter. Det är därför att vi vill att alla barn ska få möjligheter. Det ska inte behöva bli som

med en elev som jag hade. Jag testade honom för att se om han var dyslektiker. Så kom han till ordet fallskärm. Fallskärm är för många ett positivt ord, inte minst var det det för några år sedan när det gäller löner. Man kunde få fallskärmarna att falla ut.

Den här eleven läste: fläskkräm. Jag tänkte i mitt stilla sinne: Tack gode Gud att vi har upptäckt att han har problem, att vi kan hjälpa honom och att han har bra föräldrar som också kan hjälpa till. Han hade inte kunnat hoppa ut med fallskärmsavtal. Han hade riskerat att bli fläskkräm om han inte hade fått den hjälp som han behövde. Jag är orolig för att det kommer att bli många som drabbas av det. Därför vill vi satsa 1,2 miljarder extra och säger att alla barn redan i förskolan ska få träning med det. Vi har också avsatt 15 miljoner för fler förskollärartjänster.

Därför yrkar jag bifall till reservation 7 delvis under punkt 13.

Herr talman! En annan fråga som jag inte kan låta bli att säga någonting om är mobbningen, som vi ju diskuterar väldigt mycket, och våld – två dödade elever under det senaste året. Nu börjar man tala om metall-detektorer i skolan eller vakter. Är det lösningen?

I de flesta skolorna är nog både elever och personal trygga. Man jobbar med förebyggande arbete och mobbningsplaner. Dessvärre fungerar det inte riktigt överallt. Många jobbar väldigt målmedvetet med det, t.ex. Stordammens skola i Uppsala som jobbar väldigt mycket med drama. Det är ett medel som vi i Centerpartiet tror väldigt mycket på. Det stärker empatin och ökar självförtroendet. Då gäller det att man jobbar kontinuerligt, inte bara teman någon dag då och då.

Ett bevis på att sådant här kan fungera väldigt bra är t.ex. Rosteriet i Luleå som är en skola för ”stökiga” elever. De gjorde en film, *Vildängel*, som blev fantastiskt bra. De jobbade på ett föredömligt sätt. Man säger där uppe: Det måste vara något fel på den vanliga skolan när de kreativa eleverna inte kan gå där. Då svarar någon annan: Jag tror inte att det är fel på skolan, men man undervärderar ämnen som musik, teater, bildkonst och media. Vi i Centerpartiet säger att det är väldigt viktigt att vi tar till oss detta och ser till att även den kreativa sidan får förutsättningar. Det är ett led som vi kan se när vi får ta bort timplanerna som låser upp det hela. Då kan vi ge våra elever utrymme för mer kreativitet, mer rörelse. Idrotten är också oerhört viktig att satsa på. Där är det viktigt att vi i klartext säger till skolledare att de faktiskt har rätt att utöka idrotten utan att det blir några lagändringar.

Anf. 109 ANA MARIA NARTI (fp):

Herr talman! Jag ska tala om lärarbristen. Vi har redan motionerat om detta inom Folkpartiet. Vi har påpekat att den förlängda lärarutbildningen för akademiker som vill komplettera sina studier för att bli lärare kan slå destruktivt på dessa människors vilja att bli lärare.

Jag skulle vilja gå mycket längre än så. Jag har under en lång tid försökt hjälpa akademiker från andra länder som finns i Sverige och som kanske jobbar som städare, som taxiförare eller inte har något jobb alls att komma in i den svenska skolan och tillsammans med dem stött på enorma svårigheter. De här svårigheterna kan sammanfattas i mycket enkla slutsatser. Det saknas helt ett utbud av korta intensiva snabba högskolekurser som skulle öppna vägen för de här människorna in i arbetslivet.

Om vi förlänger akademikerutbildningen för lärare med en termin skapar vi en rigid modell till, en svårighet till för människor som skulle kunna tillföra skolan väldigt mycket kunskap och livserfarenhet. Det gäller faktiskt inte bara invandrarakademiker. Det finns en hel rad människor som har goda studier i vissa ämnen men som inte betraktas som behöriga som lärare. Deras inträde i skollivet är lika komplicerat som invandrarnas inträde i skollivet. Vi tar inte vara på det kunskapskapital som finns ute i vardagen. Vi komplicerar sakerna med den nya lärarutbildningen.

Jag vet att det finns i utskottets betänkande ett påpekande om en kommande utbildning, en särskild lärarutbildning, för människor som redan finns i skolan men som inte betraktas som behöriga lärare. Dessa ska kunna jobba och utbilda sig samtidigt. Jag undrar vilket resultat den här utbildningen kommer att ge. Det kunskapskapital som jag talar om finns inte i skolan, det finns utanför skolan. Hur ska vi locka människorna som har mycket erfarenhet och kunskap att arbeta inom skolan?

Jag såg under år 2000 en sådan stor ansträngning att rekrytera nya lärare. Det var länsarbetsnämnderna som plötsligt skulle rekrytera 1 500 akademiker och snabbt omforma dem till lärare. Resultatet blev rätt så smalt, och misslyckandet är ganska tydligt. Det var 500 människor som rekryterades, alltså en tredjedel, och många av dem hoppade av på vägen.

De här insatserna som görs för att göra läraryrket intressant och för att förbättra kunskapen hos människor som kan bli lärare är alldeles för begränsade. Det ingår i den vanliga, komplicerade socialdemokratiska modellen: fyrkantig, med väldigt bestämda regler och normer. Och resultatet blir detsamma: Vi saknar lärare.

Men jag tror att vi saknar lärare av en annan anledning också. Då har det inte så mycket med lärarutbildningen att göra, utan med vardagen i skolan. Vi saknar lärare därför att arbetsplatsen skolan är långt ifrån attraktiv. Jag är väldigt ledsen för att behöva säga det. Det borde vara en av de roligaste, mest inspirerande positionerna i arbetslivet att vara lärare. Det är inte så.

Jag träffade lärare i går här i riksdagen, två stora grupper, och vi hade ett mycket intressant samtal. De flesta av dem kände sig otrygga. De flesta av dem kände sig lite uppskattade och väldigt förvirrade när det gällde yrkesrollen.

Jag vill påminna er om en fras som dök upp i ett politiskt dokument om skolan för inte så länge sedan – jag tror att det var ett år sedan eller så. Då var det Kommunförbundet som plötsligt hade kommit på den lysande idén att vi inte skulle använda ordet undervisning – som om undervisning skulle vara någonting farligt.

Bakom alla dessa konstiga uttalanden, bakom denna svåra situation som jag beskriver här, ligger rester av en destruktiv ideologi. Vi hade på 70-talet en skolideologi som grundades på en mycket mörk syn på kunskap, på utbildning, på bildning och på lärarrollen.

Det viktigaste som vi kan göra i dag är att höja statusen för läraryrket. Hur gör man det? I diskussionen som ägde rum för inte så länge sedan frågade skolministern vad Folkpartiet vill göra med de pengar som går till skolorna. Jo, vi vill bl.a. att lärarna ska få bättre löner. Det är också ett sätt att visa uppskattning. Men det är inte det allra viktigaste.

Den allra viktigaste metoden för att återge yrket den glans det en gång hade har att göra med arbetsatmosfären i skolan. Då vill jag påminna er om några enkla saker.

Vi har i Sverige mycket fina arbetsplatser. När jag jämför svenska arbetsplatser inom olika yrken med arbetsplatser i andra länder kan jag bara vara stolt. Jag var t.ex. på olika arbetsplatser tillsammans med ett TV-team från Frankrike, och de franska journalisterna var otroligt imponerade. Men vi var aldrig i en skola.

Arbetsplatserna i skolan skiljer sig fundamentalt från alla andra arbetsplatser. Ingen annanstans accepterar vi våld i arbetslivet i vardagen. Det finns fortfarande, tyvärr, skolor i Sverige där man blundar inför det faktum att våld förekommer varje dag. Ingen annanstans i Sverige accepterar man sexuella trakasserier, men vi vet att det finns högstadieskolor där flickorna känner sig mycket illa bemötta av sina skolkamrater. Också det är en förlängning av en gammal ideologisk förvirring.

När min son gick i förskolan för länge sedan fanns det i samma grupp barn rätt starka sexåringar som roade sig med att försöka strypa de mindre barnen. Jag blev självfallet väldigt upprörd och frågade fröknarna vad det var som pågick och varför de inte stoppade detta. Jag fick svaret att barn ska lösa sina konflikter själva. Det är klart att jag tog min son från den förskolan.

Det är klart att det här var helt fel. Men det har funnits en uppfostningsideologi i Sverige där man har tyckt att man inte ska sätta gränser för barnen, att man inte från första kontakten ska etablera en sådan relation mellan vuxna och barn som grundas på respekt och ömsesidigt hänsynstagande. Det är dit vi behöver komma.

Med andra ord: Vill vi ha lärare ska vi höja lärarens status i skolan. Vi ska ha snabba, intensiva, mycket varierade korta utbildningar, som kan öppna vägen för akademiker in i skollivet. Vi ska ha en arbetsplats som respekterar precis samma normer och regler som alla andra svenska arbetsplatser respekterar.

Anf. 110 STEN TOLGFORS (m):

Herr talman! Den 1 juli i år antogs de sista eleverna till specialskolan Ekeskolan. Hädanefter kommer behövande blinda och synskadade barn med multifunktionshinder att vara hänvisade till sina hemkommuner. Men alla Ekeskolans elever har redan prövats och misslyckats i ett stort antal skolor i sina hemkommuner. Ingenting tyder på att kommunerna har blivit bättre eller tillräckligt bra på att erbjuda undervisning för barn med svåra multifunktionshinder och att därmed behovet av specialskolor skulle ha bortfallit.

Herr talman! Ekeskolan finns inte längre, inte ens till namnet. Numera heter det Resurscenter syn Örebro.

I nedläggningsdebatten menade skolministern att söktrycket till Ekeskolan var lågt och att den därför inte behövdes, enligt henne. Hon gick t.o.m. så långt att hon bortdefinierade ett tiotal av skolans elever. De fanns inte när skolministern beskrev skolans elevantal, eftersom de enligt henne hade fel ålder. Hon hävdade upprepade gånger att skolan hade 21 elever, trots att bevisligen 31 var inskrivna vid skolan.

Skolministern förstod inte att det för många barn med svåra funktionshinder kan finnas en skillnad mellan den fysiska åldern och hur långt

man hunnit i utvecklingen. Olika kommunikationshinder gör att det kan ta längre tid att tillgodogöra sig nya saker. Att så är fallet gör att grundskolans längd måste vara flexibel och anpassas efter varje barn. Det är orimligt att unga människor som fortfarande utvecklas ska stoppas från att lära sig mer.

Nu bidrog debatten till att göra Ekeskolan känd och till att dramatiskt många fler elever har sökt till Ekeskolan. I våras stod 20 elever i kö till skolan, men bara 10 gavs plats, eftersom skolan inte hade fått pengar så att det räckte till alla.

Redan där sveks alltså Socialdemokraternas löfte om att alla barn som behövde det skulle få skrivas in fram till halvårsskiftet år 2001. Det borde möjligen vara ett memento för de partier som hjälpte till att lägga ned Ekeskolan.

Alla barn som behövde det fick alls inte skrivas in. Det var dessutom så att finansieringen för de nya eleverna på skolan inte sköts till. Ekeskolan kommer därför att gå med svåra underskott jämfört med den tilldelade ramen i år.

Skolan har begärt mer pengar för att klara framtiden, men man vet inte om man kommer att få det.

Det saknas inte bara resurser för skolplatser. 120 barn står i kö för att tilldelas utredningspedagog, dvs. för att få sina behov utredda. Många av dessa barn skulle rimligen, efter utredningen, komma att behöva en skolplacering på Ekeskolan, men kommer alltså inte att kunna få det.

Herr talman! Socialdemokraterna litar inte på skolans, experternas och föräldrarnas bedömning av barns behov av att gå hela sin skoltid på Ekeskolan. När den fasta skoldelen stängs ska elever enligt riksdagsbeslutet komma till resurscentrumet – det ska finnas kvar i alla fall kortsiktigt – på ”visstid”.

Vad ”visstid” innebär råder det dock osäkerhet om. Visstidsbesök borde rimligen vara något annat än sedvanliga utrednings- och träningsbesök, som majoriteten skriver om i dagens betänkande. Majoriteten har själv hävdat att vistidsbesök skulle kunna vara i flera år eller kanske t.o.m. hela skoltiden, eftersom skolplikten ska få fullgöras vid ett resurscentrum. Vilken tid det skulle röra sig om skulle få avgöras av Ekeskolan och kommunerna.

Hade skolministern velat delta i en debatt om funktionshindrade och skolan, vilket hon uppenbarligen inte vill eftersom hon inte stannat kvar i kammaren, hade jag frågat henne om ”visstid” kan innebära att ett barn får tillbringa hela sin skoltid vid ett resurscentrum.

Även om ”visstid” skulle innebära just detta, dvs. att man kan gå hela sin skoltid på resurscentrumets mindre skoldel, innebär begreppet i sig osäkerhet för barnen. De måste få veta att de kan lita på att de kommer att få vara kvar. Barnen har nämligen inte ens rätt till vistidsvistelse enligt skolministerns politik, utan det beror på hemkommunens välvilja om barnet får vistas på skolan eller inte. Jag befarar att den kommunala ekonomin i många fall därför kommer att lägga hinder i vägen för barn med funktionshinder.

I dag är kommunernas kostnad 175 000 kr per läsår. Nu råder det osäkerhet bland föräldrarna om kostnaden för boendet ska tillkomma utöver detta, eftersom regeringen eller en myndighet som regeringen

utser kan ändra denna summa. Om så är fallet kommer förmodligen också dessa visstidsbesök att stoppas.

Hade skolministern varit intresserad av att delta i en debatt om skolgång för barn med funktionshinder och därför stannat kvar i kammaren hade jag frågat henne om hon kan ge besked om avgifternas långsiktiga utformning.

Vidare måste det redas ut vad som kommer att hända med Ekeskolan. De barn som redan är inskrivna ska ju få gå kvar. Vad händer med ekonomin när intagningen till specialskolan stoppas och verksamheten ska drivas vidare med ett minskande elevantal? Här har inga löften getts.

Hade skolministern varit intresserad av att delta i en debatt om skola för barn med funktionshinder hade jag frågat henne om hon är beredd att lova att Ekeskolans barn får gå kvar hela sin skoltid, om de nu hunnit bli inskrivna.

Herr talman! Varför ska barn med multifunktionshinder nekas rätten att gå i skolan läsårsvist med klasskamrater i en stabil skolmiljö, och hänvisas till visstidsvistelser? Återkommande byten av klasskamrater, som kommer och går efter kortare eller längre besök, är en källa till förvirring och oro. Detta blir i många fall störande, särskilt för elever med extra behov av trygghet.

Många av de barn som regeringen och majoriteten tycker ska komma på visstidsbesök är autistiska. Hur kan någon tro att det är lämpligt att flytta ett autistiskt barn från hemkommunen till visstidsbesök på ett resurscentrum? Förslaget är olyckligt både för de elever som går kvar under specialskolans resterande avvecklingstid och för de elever som förväntas besöka skolan på ”visstid”.

Mycket talar för detta: Ju svårare ett barns funktionshinder eller kombination av funktionshinder är, desto sämre klarar kommunerna i dag att möta barnens behov. Skulle kommunernas förmåga förbättras försvinner behovet av Ekeskolan eller andra specialskolor av sig självt. Det kommer att visa sig genom ett minskat söktryck. Men socialdemokraterna vågar inte låta barnen välja eller föräldrarna styra. Söktrycket ökar, men specialskolorna stängs likväl.

290 kommuner kan inte nå samma kunskapsnivå som en specialskola.

Utskottet menar, herr talman, att man står bakom ”den viktiga handikappolitiska principen att barn med funktionshinder så långt möjligt skall erbjudas en anpassad utbildning i sin hemkommun och därmed ha rätt och möjlighet att bo hemma med sina föräldrar.” Javisst! Men vad gör man om det inte är möjligt och om man därför behöver alternativ? Då blir det problem om alternativen har förtidsavvecklats.

Många barn och många föräldrar vill inte ha det på det sättet. Man har prövat och misslyckats i hemkommunerna. De inser bättre än majoriteten att ett barn inte är integrerat bara för att det vistas i samma byggnad som andra barn om det inte accepteras och kan delta i lekar, socialt liv, undervisning eller fritidsaktiviteter. Hur integrerad är man om man är på väg ut med sin assistent och sin rullstol när de andra barnen är på väg in efter rasten?

Det är häpnadsväckande, tycker jag, att regeringen tydligen anser att integrerad skolgång inte bara är en rättighet utan fastmer en skyldighet för barnen att uppfylla gentemot staten.

Socialdemokraterna förstår inte innebörden av multifunktionshinder – t.ex. vad det innebär för förmågan att kommunicera. Man har konstaterat att döva anses ha ett eget språk och att de därför har rätt till en egen språkmiljö och till specialskolor. Men för blinda och multihandikappade barn finns det också ett eget språk – eget i bemärkelsen helt individuellt. Man använder ett teckenspråk i form av beröring t.ex. som är alldeles individuellt för det enskilda barnet och för dem som jobbar med just det barnet. Det, om något, är en egen språkmiljö. Det är dessutom en språkmiljö som är oerhört svår att hitta i hemkommunernas skolor.

Herr talman! Bättre möjligheter för lite äldre barns och ungdomars skolgång hör till den långa rad av löften som skolministern och majoriteten gav i debatten om Ekeskolan, men som inte har uppfyllts. Blinda och synskadade barn med multifunktionshinder saknar i dag, som en av ytterst få grupper i landet, bra möjligheter att studera vidare efter grundskolan. Ibland saknar de möjligheter att alls studera vidare. Mycket få av dessa ungdomar läser därför vidare. Men de har också, precis som alla andra barn och ungdomar, rätten att gå vidare i sin utbildning och utvecklas i egen takt, oavsett ålder.

Därför bör Ekeskolan kompletteras med ett riksgymnasium för blinda och synskadade barn med multifunktionshinder. Alternativet är nämligen att ha det som i dag. För många barn väntar förtidspensionering direkt efter grundskolan. Det är inte ett värdigt förhållande. Likväl har socialdemokraterna inte accepterat tanken på ett riksgymnasium.

Utskottet skriver i dagens betänkande att ”det naturliga alternativet för dessa elever är den reguljära gymnasieskolan på hemorten eller inom samverkansområdet.”

Det stämmer knappast. Det visar verkligheten. Deras behov är ju precis de samma som för de yngre eleverna, som nu i många fall finns på Ekeskolan.

Herr talman! Beslutet att avveckla specialskolan Ekeskolan måste rivas upp. Den ska kvarstå i enlighet med barns och föräldrars val och behov och därtill kompletteras med ett riksgymnasium för barn med dessa behov.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 6 §.)

6 § Studiestöd

Studiestöd

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2001/02:UbU2
Utgiftsområde 15 Studiestöd (prop. 2001/02:1 delvis).

Anf. 111 PER BILL (m):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till reservation 4 under punkt 6. Naturligtvis står jag bakom de övriga reservationerna. Alla vet att vi inte har gott om tid i dag, och av det skälet tänkte jag hålla mig till cirka en minuts anförande.

När man tittar på budgeten kan man vid första anblicken tro att moderaterna och socialdemokraterna har i stort sett samma politik när det gäller studiemedel. Detta är naturligtvis inte sant.

Måndagen den 12 november hade jag och utbildningsministern en interpellationsdebatt där vi mycket tydligt visade på de skillnader som finns mellan våra idéer om hur studiemedlet ska se ut. Jag behöver inte upprepa det i dag. Det är bara att gå till protokollet från måndagen den 12 november.

Jag tänkte i stället ägna min minut åt att säga att det är fantastiskt trevligt att vi äntligen får en bred studiesocial utredning – en utredning som kanske för första gången någonsin sätter studenten och inte systemen i centrum. Det är lite extra roligt att socialdemokraternas omsvängning till att vilja ha en sådan utredning kom samma dag – kanske t.o.m. samma timme – som vi satt i riksdagens utbildningsutskott och sammanträdde. Ibland tror man nästan på telepati. Men som naturvetare är jag djupt skeptisk till det.

Anf. 112 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1 under punkt 5. Självklart står vi bakom samtliga reservationer som kristdemokraterna är med på.

Kristdemokraterna har under flera års tid krävt att ett helhetsgrepp måste tas när det gäller studiefinansiering. Enligt vår mening måste studiefinansieringssystemet vara långsiktigt hållbart och överblickbart både för den enskilde studenten och för samhället. Det ska motverka social snedrekrytering och locka till studier. Ett annat viktigt krav är att systemet måste vara rättvist och inte innehålla fallgropar som motverkar studier eller innebär att studenterna helt plötsligt står utan studiemedel, exempelvis i vuxenstudier eller om de av en eller annan anledning överskrider tolvtterminersregeln.

Först-till-kvarn-systemet måste förpassas till papperskorgen. Därför har kristdemokraterna år efter år krävt en studiesocial utredning för att öka studenternas trygghet och rättssäkerhet. Nu äntligen har även socialdemokraterna vaknat och insett vikten av en sådan utredning. Socialdemokraternas omvändelse gläder oss, och den tackar vi för.

En annan sak som vi under många år har tagit upp i våra motioner är att studiemedel borde utgå under tio månader. I april maj detta år kom det glädjande beskedet att regeringen också vill införa tio månaders studiemedel. Även det vill jag tacka för.

Herr talman! Kristdemokraterna anser vidare att alla ungdomar i gymnasial utbildning, såväl de som går i gymnasiesärskola som de som går i den vanliga gymnasieskolan, ska omfattas av samma studiestödssystem och garanteras rätt till tre års gymnasiestudier som eleven får förlägga när hon eller han själv vill mellan 16 och 25 års ålder. Med dagens system kan nämligen en särskoleelev i värsta fall få ca 25 000 kr mindre per år jämfört med den som går i den vanliga gymnasieskolan. Detta är diskriminerande och djupt orättvist.

Kristdemokraterna har i olika sammanhang tagit upp frågan med utbildningsministern. Nu skriver utskottet i sitt ställningstagande att Utbildningsdepartementet håller på att ta fram direktiv till en utredning som ska se över frågan om studiestöd för elever i gymnasiesärskolan. Det

vore glädjande om vi här i kammaren kunde få en försäkran om att en sådan utredning kommer, gärna också ett besked om när den kommer. I så fall vill jag säga tack en tredje gång.

Avslutningsvis vill jag, herr talman, bara snabbt redogöra hur kristdemokraterna vill utforma studiestödssystemet. Vi vill se ett nytt heltäckande studiestödssystem med en ny struktur. För studerande på gymnasienivå föreslår vi en höjning av studiemedlen till 1 050 kr per månad under tio månader. För studerande mellan 25 och 55 år som saknar grundskole- eller gymnasiekompetens föreslår vi ett skattefritt bidrag som motsvarar hundra procent av totalbeloppet i studiestödet, ca 7 500 kr, under den del av året som studier bedrivs.

Den studerande ges därutöver möjlighet att komplettera med en lånedel på upp till 3 000 kr per månad. För studerande vid universitet och högskolor föreslår vi en höjning av bidragsdelen i ett första steg till 36 % av totalbeloppet. Vi föreslår också att det s.k. inkomsttaket avskaffas.

Kristdemokraterna anser att principen att lån ska återbetalas ska gälla. Ett annat viktigt krav från oss är att en möjlighet till dispens från tolvterminersregeln införs. De tidigare dispensreglerna bör återinföras. För yrkesverksamma föreslår vi att studiefinansieringen ska ske genom speciella utbildningskonton.

Till slut ska jag ta upp korttidsstudiestödet. Vi anser att det inte ska fördelas av LO, TCO och Sisus. Enligt vår mening är det fullkomligt oacceptabelt att låta facket fördela statliga medel eller skattebetalarnas pengar. Vi vill avskaffa stödet och i stället anslå 20 miljoner kronor till fortsatt stöd för studier i mindre omfattning, som ska hanteras av CSN.

För tids vinnande stannar jag här. Tack för ordet!

Anf. 113 SOFIA JONSSON (c):

Herr talman! Studiemedelssystemet anses vara den största enskilda orsaken till den sociala snedrekryteringen. För att underlätta för människor att ta steget in i högre utbildning vill Centerpartiet reformera hela studiestödssystemet, eftersom vi ser att regeringens system inte är hållbart och inte löser de problem som finns i dag.

Vårt förslag innebär lika delar bidrag och lika delar lån inom ramen för det oförändrade totalbeloppet, alltså en 50–50-princip. I förening med Centerpartiets skatteförslag och ett höjt fribelopp kommer det här att möjliggöra för stora grupper att minska sin lånebörda redan under studietiden. Därmed blir det också lättare för personer från studieovana hem att ta steget in i den högre utbildningen.

Därmed, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation 3 under punkt 5 och slutligen säga att jag är väldigt glad åt att regeringen äntligen har vågat ta steget och insett studenternas studiesociala situation och ska införa en studiesocial utredning. Det krävdes några övertalningar och ett hårt arbete, men nu ska den komma under våren.

Anf. 114 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Ett fungerande studiestöd är naturligtvis viktigt för att alla ska ha en chans att studera. Ekonomin ska inte hindra dem som har intresse och fallenhet för studier.

Folkpartiet har i sin motion föreslagit en rad förändringar, en del omedelbara och en del på sikt. Vi vill omedelbart höja totalbeloppet med

ca 2 000 kr om året. Utgifterna för studenter har ökat med datorinköp osv. Vi vill omedelbart ha en högre fribeloppsgräns, så att man kan arbeta utan att studiemedlen urholkas. På sikt ska den här begränsningen avskaffas helt. Det ska löna sig att arbeta även för studenter.

Vi vill införa ett treterminssystem, så att studiemedel kan betalas ut under tolv månader, så att de som vill plugga intensivt ska slippa jaga sommarjobb. Vi vill ha ett flexibelt system med peng per poäng. Lyckas man dåligt ett år och kanske bara tar 5 poäng ska man ändå få lite studiestöd.

Vi vill också ha generösare dispensmöjligheter. En sjuksköterska ska t.ex. ha möjlighet att, om han eller hon vill, utbilda sig till läkare. Vi vill också att servicen ska bli bättre på CSN. En viktig symbolisk men säkert också i praktiken bra åtgärd vore att införa omvända straffavgifter, så att CSN får betala ut straffavgifter när utbetalningen kommer för sent, vilket vi har fått alltför många exempel på att den gör.

Dessa förslag finansierar vi bl.a. genom att göra ändringar i vuxenstudiestödssystemet, så att samma principer ska gälla lika för alla och att inte vissa grupper med hög a-kassa ska få extrapengar av staten. Däremot väntar vi med spänning på att regeringen äntligen ska komma med ett förslag om avdragsgillt sparande i kompetenskonton.

Herr talman! Jag tror att detta var en kort sammanfattning av Folkpartiets politik, denna sena timme. Jag avslutar med att yrka bifall till Folkpartiets reservation 2 under punkt 5.

Anf. 115 GUNNAR GOUDE (mp):

Herr talman! Miljöpartiet har som vision att införa studielön. Det skulle förbättra den ekonomiska situationen för de studerande. Det skulle också automatiskt leda till att de studerande fick tillgång till det socialförsäkringssystem som anställda i övrigt har tillgång till. Det är en vision som det skulle kosta väldigt mycket att genomföra. I väntan på att vi hamnar i ett läge där vi skulle kunna klara av det har vi alltså stött utvecklingen av studiemedelssystemet.

Som ett resultat av vår samverkan med regeringen har det alltså kommit ett nytt studiemedelssystem där bidragsdelen är höjd. Det här för med sig ökade kostnader, och dessa finns i årets budget. Självfallet står Miljöpartiet också bakom budgetförslaget på den punkten.

Vi ser naturligtvis också med glädje att det nu kommer en studiesocial utredning, vilket är den andra biten i det krav Miljöpartiet har ställt upprepade gånger under de senare åren.

Jag vill inskränka mitt anförande till detta i denna sena timme. Jag står alltså bakom utskottets betänkande.

Anf. 116 JAN BJÖRKMAN (s):

Herr talman! Kraven på kunskap och kompetens blir allt tydligare. Det har också fått sitt genomslag i utbildningsväsendet, inte minst under 1990-talet. Det märks t.ex. i gymnasieskolan, som har byggts ut, liksom i den eftergymnasiala utbildningen.

Det som sker i studiestödsbudgeten är en spegling av utbildningspolitiken: Ökar satsningarna på högskole- eller vuxenutbildning ökar också behovet av studiestöd.

Till de ändringar som hänger ihop med volymförändringar kommer också de förbättringar som har trätt i kraft i studiestödssystemet. Den 1 juli i år skedde en rad förbättringar. Bl.a. höjdes bidragsdelen i studiemedelssystemet, det s.k. fribeloppet, och studiebidraget blev pensionsgrundande. Vi har redan hört utbildningsministern beröra att det rör sig om drygt 4 miljarder i ytterligare satsningar.

Sammanlagt handlar satsningarna på studiestöd om 22 ½ miljard nästa år.

Tittar vi bara kort på skillnaderna mellan samarbetspartiernas budget och de borgerligas budgetförslag, som har berörts delvis i inläggen hittills, kan vi se att den stora skillnaden, från min utgångspunkt, gäller synen på vuxenutbildningen. De borgerliga partierna gör här stora besparingar.

I ärlighetens namn ska sägas att Kristdemokraterna inte står bakom besparingarna på vuxenutbildningen, och det är bra. Kristdemokraterna har en besparing på högskolesidan som hänger ihop med att man inte vill ge lika många möjlighet till högskolestudier vilket därmed också minskar behovet av studiestöd.

Till sist vill jag bara nämna det faktum att regeringen nu tillsätter en studiesocial utredning, vilket också berördes här på förmiddagen. Genom denna utredning får vi möjlighet att belysa studenternas ekonomiska och sociala situation i förhållande till övriga förmånssystem, dvs. de som ligger utanför studiestödssystemet.

Utbildningsutskottet har utöver den utredning som regeringen har tagit initiativ till också tagit initiativ till en översyn av studenthälsovården ur ett studiesocialt perspektiv. Båda dessa initiativ är viktiga underlag inför kommande ställningstaganden. Låt oss hoppas att vi i utbildningsutskottet kommer att bli lika överens om de åtgärder som ska vidtas när beslut så småningom ska fattas som vi nu är om välsignelsen med en översyn.

Jag vill avsluta med att yrka bifall till förslaget till beslut i utbildningsutskottets betänkande och avslag på de reservationer som är fogade till betänkandet.

Anf. 117 KALLE LARSSON (v):

Herr talman! Det har sagts förut, men det förtjänar att sägas igen: Hur studiestödssystemet är utformat är kanske den viktigaste enskilda faktorn för att bryta den sociala snedrekryteringen. Det är därför väldigt bra att vi nu trots allt har fått ett studiestödssystem som uppmuntrar dem som är äldre och saknar grundskole- och gymnasiestudier att studera och där bidragsdelen och fribeloppet kraftigt har höjts, i alla fall fribeloppet.

Men för Vänsterpartiets del är detta inte tillräckligt. Vår principiella uppfattning är att studier i så stor utsträckning som det är rimligt ska likställas med arbete. Vi menar att det samhälle vi lever i ställer, och kommer i ökande grad i framtiden att ställa, ökade krav på att man varvar arbete och studier. Därför är det naturligt för oss att sträva efter att man ska kunna göra det i ständigt ökande utsträckning. Därför är det naturligt att arbeta för studielön.

Herr talman! Jag hade kunnat ägna en stund åt de andra partiernas ställningstaganden. Man hade förstås kunnat ifrågasätta framför allt Moderaternas kraftiga minskningar av Kunskapslyftet. Man hade kunnat

fråga Folkpartiet vilka domstolar som ska döma till indragna studiebidrag eller på vilket sätt ”peng per poäng” skulle vara, som Ulf Nilsson sade tidigare, att stänga utbildningsfabriken och öppna den fria akademien.

Visst finns det också frågor att ställa till Socialdemokraterna och till Miljöpartiet. När är ni beredda att gå vidare? Vilka kommande höjningar av nivåerna är ni beredda att gå med på och när? Jag nöjer mig i dag med att konstatera att vår målsättning om studielön ligger fast. Vi kommer att fortsätta att höja nivåerna i systemen.

Herr talman! Vänsterpartiet har länge drivit frågan om tillsättandet av en studiesocial utredning. Vi föreslog så sent som förra året att en sådan utredning skulle tillsättas. Vi har nämligen mött många studenter och vuxenstuderande som befinner sig i komplicerade situationer, hängande mellan olika system.

Jag sade i förra årets debatt: ”Med tanke på att flera partier har motionerat i samma riktning under de senaste åren hyser vi fortfarande visst hopp om att tillräckligt många i kammaren inser det rimliga i vår reservation och gör den till riksdagens mening. Märkligare saker har trots allt hänt.”

Sedan tog det något år till, men det hände ändå. Även regeringen har tvingats inse att behovet av en studiesocial utredning är stort. Faktum är att utbildningsminister Östros kom till insikt under pågående utskottsmöte, fast han inte ens var på plats. Utskottet kunde då, kanske via telepati, ”erfara”, som det står i betänkandet, att det inom Regeringskansliet pågår ett arbete med att ta fram direktiv till en sådan utredning.

Raljanser åsido är det förstås utmärkt att arbetet nu kan komma i gång, och gärna skyndsamt. Vi kommer från Vänsterpartiets sida att nära följa det arbetet. Min gissning är ändå att partiernas åsikter när det gäller utredningens resultat förmodligen kommer att skilja sig ganska kraftigt åt. Men låt oss se hur det blir med den saken. Det är gott att vi är överens om att den ska tillsättas – nu, slutligen. Sedan återstår förstås bara att också förändra verkligheten.

Anf. 118 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s):

Herr talman! Demokratin i Sverige är endast 80 år gammal. Den är något som vi måste vara rädda om och aldrig får ta för självklar. Demokratin måste varje dag erövras på nytt.

Den viktigaste politiska frågan i en demokrati är utbildningen. Om inte människorna i landet har utbildning och kompetens för att kunna göra sig hörda och föra sin talan kan det uppstå olika våldsinslag som i sin tur kan föda nytt våld, när man inte vet något annat sätt att agera på.

Här i kammaren har vi hela dagen debatterat och ska nu strax fatta beslut om utbildningen för våra barn och ungdomar i Sverige. Det handlar om framtiden och vägval för möjligheter till utbildning för dem som ska styra vår demokrati i framtiden.

Herr talman! Jag tänkte uppehålla mig mycket kort vid motion Ub405, som handlar om studiebidragssystemet för ungdomar. Vi motionärer är naturligtvis glada för att vi fr.o.m. 2003 betalar ut studiebidrag till ungdomar mellan 16 och 19 år tio gånger per år. Men vi är inte nöjda.

I Sverige har utbildningsprocessen förändrats så att nästan alla ungdomar i dag läser tre år på gymnasiet. Det är positivt att alltfler i dag har möjlighet till en bra utbildning. I dagens Sverige kan ungdomarna i regel

inte försörja sig själva förrän vid 19 års ålder. Ett barn under 16 år får barnbidrag tolv månader om året. En ung person över 16 år får nu studie-
hjälp i nio månader. När dagens system byggdes upp såg det annorlunda
ut i Sverige. En majoritet av ungdomarna gick då direkt ut i jobb.

Vi motionärer har förståelse för utskottets skrivning att en ytterligare
höjning av studiebidraget kräver mer underlag. Men, herr talman, för att
öka förutsättningarna för de ungdomar som råkar vara födda i en familj
med en inkomst som gör att det precis går runt och som kanske endast
har studiebidraget att leva på är detta en nödvändig reform för framtiden
och för att dessa ungdomar inte ska känna att de lever i ett klassamhälle.

Det handlar om frihet, dvs. rätten att få utbildning. Det handlar om
jämlighet, att alla har rätt till utbildning. Då måste vi politiker skapa de
förutsättningarna.

Vi motionärer ser fram emot nästa års budgetarbete.

Anf. 119 INGEGERD SAARINEN (mp):

Herr talman! Sverige är på väg att klyvas. Befolkningsminskningen
fortsätter i småorter och på landsbygden, medan storstäderna och en del
av studentorterna är på väg att kvävas av inflyttning och för stor folk-
mängd.

En viktig orsak till befolkningsminskningen är att det blir för få män-
niskor i fertil ålder på landsbygden och i småstäderna. Detta beror också
på att det finns för få intressanta jobb för ungdomar. Det behövs alltså
företag som kan erbjuda intressanta jobb på landsbygden och i glesbyg-
den.

Det absolut viktigaste för att detta ska kunna ske är att företagen kan
få tag i kapital så att de kan investera och att de kan få tag i kompetent
arbetskraft som kan hjälpa dem med deras företag.

Min motion om avskrivning av studielån som ett regionalpolitiskt
medel tar fasta på detta. Det här är naturligtvis ingen lösning på det här
problemet, utan det är en liten del av en lösning. I den regionalpolitiska
utredningen har vi fått löfte om att en utredning ska göras som tar sikte
på att undersöka den här frågan ur olika synvinklar, däremot inte just den
synvinkeln att man ska kunna avskriva studielån på ett fördelaktigt sätt.
Vi tycker att den här frågan i alla fall är värd en utredning. Eftersom
problemet är väldigt stort och mycket allvarligt borde även den aspekten
tas in, för den kan faktiskt spela en roll.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

UbU1 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Punkt 1 (Införande av nationell skolpeng)

1. utskottet
2. res. 1 i motsvarande del (m)

Votering:
200 för utskottet
62 för res. 1
9 avstod
78 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 107 s, 33 v, 34 kd, 14 c, 2 fp, 10 mp
För res. 1: 61 m, 1 kd
Avstod: 1 s, 8 fp
Frånvarande: 23 s, 20 m, 10 v, 7 kd, 4 c, 6 fp, 6 mp, 2 -

Punkt 2 (Inrättande av kvalitetsinstitut inom skolan m.m.)

1. utskottet
2. res. 2 i motsvarande del (c)

Votering:
189 för utskottet
15 för res. 2
72 avstod
73 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 109 s, 34 v, 36 kd, 10 mp
För res. 2: 15 c
Avstod: 62 m, 10 fp
Frånvarande: 22 s, 19 m, 9 v, 6 kd, 3 c, 6 fp, 6 mp, 2 -

Punkt 13 (Barnomsorgskonto)

1. utskottet
2. res. 7 i motsvarande del (m, kd, c, fp)

Votering:
153 för utskottet
123 för res. 7
73 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 109 s, 34 v, 10 mp
För res. 7: 62 m, 36 kd, 15 c, 10 fp
Frånvarande: 22 s, 19 m, 9 v, 6 kd, 3 c, 6 fp, 6 mp, 2 -

Punkt 14 (Barnomsorgspeng)

1. utskottet
2. res. 3 i motsvarande del (fp)

Votering:
265 för utskottet
10 för res. 3
1 avstod
73 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 109 s, 62 m, 34 v, 35 kd, 15 c, 10 mp

För res. 3: 10 fp

Avstod: 1 kd

Frånvarande: 22 s, 19 m, 9 v, 6 kd, 3 c, 6 fp, 6 mp, 2 -

Yvonne Andersson (kd) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 19 (Principer för utbyggnad av högskoleutbildningen)

1. utskottet

2. res. 4 i motsvarande del (kd)

Votering:

179 för utskottet

36 för res. 4

62 avstod

72 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 109 s, 34 v, 15 c, 10 fp, 11 mp

För res. 4: 36 kd

Avstod: 62 m

Frånvarande: 22 s, 19 m, 9 v, 6 kd, 3 c, 6 fp, 5 mp, 2 -

Punkt 21 (Principer för medelstilldelning till de fristående teologiska högskolorna i Stockholm, Uppsala och Örebro)

1. utskottet

2. res. 7 i motsvarande del (m, kd, c, fp)

Votering:

153 för utskottet

122 för res. 7

74 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 108 s, 34 v, 11 mp

För res. 7: 61 m, 36 kd, 15 c, 10 fp

Frånvarande: 23 s, 20 m, 9 v, 6 kd, 3 c, 6 fp, 5 mp, 2 -

Punkt 22 (Framtida medelstilldelning till forskning och forskarutbildning)

1. utskottet

2. res. 3 i motsvarande del (fp)

Votering:

170 för utskottet

11 för res. 3

95 avstod

73 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 109 s, 34 v, 1 kd, 15 c, 11 mp
För res. 3: 1 kd, 10 fp
Avstod: 62 m, 33 kd
Frånvarande: 22 s, 19 m, 9 v, 7 kd, 3 c, 6 fp, 5 mp, 2 -
Mikael Oscarsson (kd) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Punkt 64 (Riktlinjer för god forskningssed och upprätthållande av forskningens trovärdighet vad gäller gränsdragningen mellan partipolitik och forskning)

1. utskottet

2. res. 9 i motsvarande del (v)

Votering:

243 för utskottet

34 för res. 9

72 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 109 s, 62 m, 36 kd, 15 c, 10 fp, 11 mp

För res. 9: 34 v

Frånvarande: 22 s, 19 m, 9 v, 6 kd, 3 c, 6 fp, 5 mp, 2 -

Punkt 65 (Kommissioner eller myndigheter med inriktning på forskning)

1. utskottet

2. res. 9 i motsvarande del (v)

Votering:

243 för utskottet

34 för res. 9

72 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 109 s, 62 m, 36 kd, 15 c, 10 fp, 11 mp

För res. 9: 34 v

Frånvarande: 22 s, 19 m, 9 v, 6 kd, 3 c, 6 fp, 5 mp, 2 -

Punkt 66 (Forskningssamarbetet inom EU)

Yrkanden:

1. utskottet

2. utskottets förslag till beslut med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. UbU457 (mp)

Votering:

204 för utskottet

12 för mot.

62 avstod

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 109 s, 34 v, 36 kd, 15 c, 10 fp
För mot.: 12 mp
Avstod: 62 m
Frånvarande: 22 s, 19 m, 9 v, 6 kd, 3 c, 6 fp, 4 mp, 2 -

Prot. 2001/02:43
7 december

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU4 Högskolan

Punkt 1 (Lagreglering av universitets och högskolors ansvar för rekrytering)

1. utskottet
2. res. 1 i motsvarande del (m)

Votering:

216 för utskottet

62 för res. 1

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 109 s, 34 v, 36 kd, 15 c, 10 fp, 12 mp

För res. 1: 62 m

Frånvarande: 22 s, 19 m, 9 v, 6 kd, 3 c, 6 fp, 4 mp, 2 -

Punkt 5 (Riktlinjer för behörighet och urval)

1. utskottet

3. res. 3 i motsvarande del (fp)

Votering:

158 för utskottet

10 för res. 3

110 avstod

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 109 s, 34 v, 2 kd, 1 c, 12 mp

För res. 3: 10 fp

Avstod: 62 m, 34 kd, 14 c

Frånvarande: 22 s, 19 m, 9 v, 6 kd, 3 c, 6 fp, 4 mp, 2 -

Punkt 14 (Distansutbildning)

1. utskottet

2. res. 2 i motsvarande del (c)

Votering:

252 för utskottet

15 för res. 2

10 avstod

72 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 109 s, 61 m, 34 v, 36 kd, 12 mp
För res. 2: 15 c
Avstod: 10 fp
Frånvarande: 22 s, 20 m, 9 v, 6 kd, 3 c, 6 fp, 4 mp, 2 -

Punkt 16 (Högskolans styrning)

1. utskottet
2. res. 4 i motsvarande del (kd)

Votering:

170 för utskottet

35 för res. 4

72 avstod

72 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 109 s, 34 v, 15 c, 12 mp

För res. 4: 35 kd

Avstod: 62 m, 10 fp

Frånvarande: 22 s, 19 m, 9 v, 7 kd, 3 c, 6 fp, 4 mp, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU5 Likabehandling av studenter i högskolan

Punkt 1 (Samordnad lagstiftning mot diskriminering, m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

216 för utskottet

62 för res. 1

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 109 s, 34 v, 36 kd, 15 c, 10 fp, 12 mp

För res. 1: 62 m

Frånvarande: 22 s, 19 m, 9 v, 6 kd, 3 c, 6 fp, 4 mp, 2 -

Punkt 2 (Utvidgad definition av begreppet studenter i högskolan)

1. utskottet

2. res. 2 i motsvarande del (kd)

Votering:

242 för utskottet

36 för res. 2

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 109 s, 62 m, 34 v, 15 c, 10 fp, 12 mp

För res. 2: 36 kd

Frånvarande: 22 s, 19 m, 9 v, 6 kd, 3 c, 6 fp, 4 mp, 2 -

UbU2 Utgiftsområde 15 Studiestöd

Punkt 5 (Grunddragen i studiemedelssystemet)

1. utskottet
2. res. 1 i motsvarande del (kd)
3. res. 3 (c)
4. res. 2 i motsvarande del (fp)
Förberedande votering 1:
Kammaren biträdde res. 3 genom uppresning.
Förberedande votering 2:
40 för res. 1
15 för res. 3
223 avstod
71 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.
Huvudvotering:
217 för utskottet
36 för res. 1
25 avstod
71 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 109 s, 62 m, 34 v, 12 mp
För res. 1: 36 kd
Avstod: 15 c, 10 fp
Frånvarande: 22 s, 19 m, 9 v, 6 kd, 3 c, 6 fp, 4 mp, 2 -

Punkt 6 (Avskaffande av inkomstprövningen vid beviljande av studiemedel)

1. utskottet
2. res. 4 (m, kd, fp)
Votering:
169 för utskottet
108 för res. 4
1 avstod
71 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 109 s, 34 v, 15 c, 11 mp
För res. 4: 62 m, 36 kd, 10 fp
Avstod: 1 mp
Frånvarande: 22 s, 19 m, 9 v, 6 kd, 3 c, 6 fp, 4 mp, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

7 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Motioner

med anledning av prop. 2001/02:56 Energimarknader i utveckling –
bättre regler och tillsyn

2001/02:N47 av Per Westerberg m.fl. (m)

2001/02:N48 av Inger Strömbom m.fl. (kd)

2001/02:N49 av Eva Flyborg m.fl. (fp)

Näringsutskottets betänkanden

2001/02:NU7 Förvärv av aktier i Assi Domän AB

2001/02:NU1 Utgiftsområde 24 Näringsliv

2001/02:NU8 Försäljning av Svenska Lagerhusaktiebolaget

2001/02:NU3 Utgiftsområde 21 Energi

2001/02:NU6 Lag om energieffektivitetskrav för förkopplingsdon till
lysrör

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

2001/02:AU1 Utgiftsområdena 13 Arbetsmarknad och 14 Arbetsliv

8 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 7 december

2001/02:133 av *Siw Persson* (-) till justitieminister Thomas Bodström
Rättssäkerheten i Sverige

2001/02:134 av *Marianne Samuelsson* (mp) till statsminister Göran Pers-
son

Barnens hälsa

2001/02:135 av *Cecilia Magnusson* (m) till statsrådet Ingela Thalén
Vårdbidrag för funktionshindrade barn

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabb-
protokoll tisdagen den 11 december.

9 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 7 december

2001/02:376 av andre vice talman *Eva Zetterberg* (v) till utrikesminister
Anna Lindh

Bistånd och avvapning i Afghanistan

2001/02:377 av *Jan Erik Ågren* (kd) till utrikesminister Anna Lindh
Kristna i Indonesien
2001/02:378 av *Magda Ayoub* (kd) till utrikesminister Anna Lindh
Palestinier från Saudiarabien
2001/02:379 av *Ola Karlsson* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Väganläggningar
2001/02:380 av *Jeppé Johnsson* (m) till jordbruksminister Margareta
Winberg
Pälsfarmare
2001/02:381 av *Kenneth Lantz* (kd) till statsrådet Mona Sahlin
Exit Skåne
2001/02:382 av *Viviann Gerdin* (c) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Ersättningsmedel för vägsador
2001/02:383 av *Gunilla Tjernberg* (kd) till kulturminister Marita Ulv-
skog
Utvärdering av arkitekturåret
2001/02:384 av *Åke Sandström* (c) till socialminister Lars Engqvist
Maxtaxan för äldre
2001/02:385 av *Åke Sandström* (c) till jordbruksminister Margareta
Winberg
Jordbruksverket och utbetalningen av ersättningar
2001/02:386 av *Marianne Andersson* (c) till utrikesminister Anna Lindh
Folkmordet i Kambodja

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 11 december.

10 § Anmälan om skriftligt svar på fråga

Anmälades att skriftligt svar på följande fråga inkommit

den 7 december

2001/02:239 av *Inger Lundberg* (s) till utrikesminister Anna Lindh
Ideella bidrag till somalier

Svaret redovisas i bilaga som fogas till riksdagens snabbprotokoll tis-
dagen den 15 januari 2002.

Prot. 2001/02:43
7 december

11 § Kammaren åtskildes kl. 16.51.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början t.o.m. 5 § anf. 20 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. anf. 69 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. anf. 90 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Monica Gustafson

1 § Sista dag för överlämnande av propositioner.....	1
2 § Hänvisning av ärende till utskott och beslut om förlängd motionstid	1
3 § Förnyad bordläggning	1
4 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 6 december	2
SoU1 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.....	2
SoU4 Schengenintyg	4
5 § Utbildning och universitetsforskning, högskolan samt likabehandling av studenter i högskolan.....	5
Utbildningsutskottets betänkande 2001/02:UbU1	5
Utbildningsutskottets betänkande 2001/02:UbU4	5
Utbildningsutskottets betänkande 2001/02:UbU5	5
<i>Utbildning och universitetsforskning (förslag 19-86), högskolan samt likabehandling av studenter i högskolan</i>	<i>5</i>
Anf. 1 PER BILL (m).....	5
Anf. 2 BRITT-MARIE DANESTIG (v).....	9
Anf. 3 PER BILL (m) replik.....	13
Anf. 4 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	13
Anf. 5 YVONNE ANDERSSON (kd).....	13
Anf. 6 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	17
Anf. 7 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	17
Anf. 8 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	17
Anf. 9 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	18
Anf. 10 SOFIA JONSSON (c)	18
Anf. 11 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	21
Anf. 12 SOFIA JONSSON (c) replik	21
Anf. 13 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	22
Anf. 14 SOFIA JONSSON (c) replik	22
Anf. 15 ULF NILSSON (fp).....	22
Anf. 16 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	25
Anf. 17 ULF NILSSON (fp) replik	25
Anf. 18 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	26
Anf. 19 ULF NILSSON (fp) replik	26
Anf. 20 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s)	26
Anf. 21 ULF NILSSON (fp) replik	29
Anf. 22 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	30
Anf. 23 ULF NILSSON (fp) replik	30
Anf. 24 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	31
Anf. 25 PER BILL (m) replik.....	31
Anf. 26 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	31
Anf. 27 PER BILL (m) replik.....	32
Anf. 28 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	32
Anf. 29 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	32

Anf. 30 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik.....	33
Anf. 31 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	33
Anf. 32 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik.....	33
Anf. 33 GUNNAR GOUDE (mp).....	34
Anf. 34 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	37
Anf. 35 GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	37
Anf. 36 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	37
Anf. 37 GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	38
Anf. 38 ULF NILSSON (fp) replik	38
Anf. 39 GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	38
Anf. 40 ULF NILSSON (fp) replik	39
Anf. 41 GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	39
Anf. 42 PER BILL (m) replik	40
Anf. 43 GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	40
Anf. 44 PER BILL (m) replik	41
Anf. 45 GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	41
Anf. 46 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	42
Anf. 47 PER BILL (m) replik	46
Anf. 48 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik.....	47
Anf. 49 PER BILL (m) replik	47
Anf. 50 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik.....	48
Anf. 51 ULF NILSSON (fp) replik	48
Anf. 52 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik.....	49
Anf. 53 ULF NILSSON (fp) replik	49
Anf. 54 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik.....	50
Anf. 55 SOFIA JONSSON (c) replik.....	51
Anf. 56 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik.....	51
Anf. 57 SOFIA JONSSON (c) replik.....	52
Anf. 58 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik.....	52
Anf. 59 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	53
Anf. 60 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik.....	53
Anf. 61 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	54
Anf. 62 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik.....	54
Anf. 63 GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	55
Anf. 64 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik.....	55
Anf. 65 GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	56
Anf. 66 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik.....	56
Anf. 67 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m).....	57
Anf. 68 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp)	58

Anf. 69 ELVER JONSSON (fp).....	59
Anf. 70 KENTH HÖGSTRÖM (s).....	61
<i>Utbildning och universitetsforskning (förslag 1–18).....</i>	<i>62</i>
Anf. 71 TOMAS HÖGSTRÖM (m).....	62
Anf. 72 LENNART GUSTAVSSON (v)	65
Anf. 73 ERLING WÄLIVAARA (kd)	67
Anf. 74 LENNART GUSTAVSSON (v) replik.....	70
Anf. 75 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik.....	70
Anf. 76 LENNART GUSTAVSSON (v) replik.....	71
Anf. 77 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik.....	71
Anf. 78 SOFIA JONSSON (c)	71
Anf. 79 ULF NILSSON (fp).....	73
Anf. 80 AGNETA LUNDBERG (s).....	77
Anf. 81 GUNNAR GOUDE (mp)	79
Anf. 82 ULF NILSSON (fp) replik	82
Anf. 83 GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	82
Anf. 84 ULF NILSSON (fp) replik	83
Anf. 85 GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	83
Anf. 86 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik.....	83
Anf. 87 GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	84
Anf. 88 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik.....	84
Anf. 89 GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	84
Anf. 90 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	85
Anf. 91 ULF NILSSON (fp) replik	89
Anf. 92 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik.....	89
Anf. 93 ULF NILSSON (fp) replik	89
Anf. 94 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik.....	90
Anf. 95 SOFIA JONSSON (c) replik	90
Anf. 96 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik.....	91
Anf. 97 SOFIA JONSSON (c) replik	91
Anf. 98 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik.....	91
Anf. 99 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik.....	92
Anf. 100 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik.....	92
Anf. 101 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik.....	92
Anf. 102 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik.....	93
Anf. 103 LENNART GUSTAVSSON (v) replik	93
Anf. 104 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik.....	93
Anf. 105 LENNART GUSTAVSSON (v) replik	94
Anf. 106 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik.....	94
Anf. 107 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m).....	94
Anf. 108 BIRGITTA SELLEN (c).....	95

Anf. 109 ANA MARIA NARTI (fp).....	98
Anf. 110 STEN TOLGFORS (m)	100
(Beslut fattades efter 6 §.)	103
6 § Studiestöd.....	103
Utbildningsutskottets betänkande 2001/02:UbU2.....	103
Anf. 111 PER BILL (m).....	103
Anf. 112 ERLING WÄLIVAARA (kd).....	104
Anf. 113 SOFIA JONSSON (c).....	105
Anf. 114 ULF NILSSON (fp)	105
Anf. 115 GUNNAR GOUDE (mp).....	106
Anf. 116 JAN BJÖRKMAN (s).....	106
Anf. 117 KALLE LARSSON (v).....	107
Anf. 118 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s).....	108
Anf. 119 INGEGERD SAARINEN (mp)	109
Beslut	109
UbU1 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning	109
UbU4 Högskolan.....	113
UbU5 Likabehandling av studenter i högskolan	114
UbU2 Utgiftsområde 15 Studiestöd	115
7 § Bordläggning.....	116
8 § Anmälan om interpellationer	116
9 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	116
10 § Anmälan om skriftligt svar på fråga.....	117
11 § Kammaren åtskildes kl. 16.51.	118

Elanders Gotab, Stockholm 2002